

Branislav Šprocha – Pavol Tišliar

Údaje o prirodzenej mene obyvateľstva
Slovenska publikované v *Pohyboch*
obyvateľstva Československa
v rokoch 1919 – 1937
(analyticko-metodická príručka)

INFOSTAT 2009

Názov: **Údaje o prirodzenej mene obyvateľstva Slovenska publikované v
Pohyboch obyvateľstva Československa v rokoch 1919 – 1937
(analyticko-metodická príručka)**

Autori: © **Mgr. Branislav Šprocha**

Výskumné demografické centrum

Inštitút informatiky a štatistiky (Infostat) Bratislava

© **Doc. PhDr. Pavol Tišliar, PhD.**

Katedra archívnictva a pomocných vied historických

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Recenzenti: **PhDr. Radoslav Ragač, PhD.**

Ing. Boris Vaňo

1. vydanie

Vydal: **Infostat**

Bratislava 2009

Výskum bol realizovaný v rámci riešenia grantových úloh:

MŠ SR CD – 2008 16910/36981

MŠ SR VEGA č. 1/0022/08

Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

ISBN 978-80-89398-09-6

OBSAH

Úvod	5
Základné informácie	7
Metodika získavania údajov o prirodzenom pohybe obyvateľstva	9
Stručný popis pramenných diel	11
Problematika administratívneho usporiadania a jeho vplyv na údaje ..	17
I. Prechodné obdobie	18
II. Župné zriadenie	20
II A) Prehľad územných zmien v rokoch 1923 – 1928	28
III. Zmeny okresných obvodov v krajinskom zriadení 1928 – 1937	35
Obsah sčítacích lístkov	41
Inštrukcie pre matričné úrady o poskytovaní dát pre štatistiku prirodzenej meny obyvateľstva	51
Sobáše	61
Narodení	75
Úmrtia	89
Rozvody, rozluky a manželstva prehlásené za neplatné	103
Legitimovanie nemanželských detí	113

Záver	119
Zoznam obrázkov	121
Zoznam tabuliek	124
Zoznam literatúry	125

K hlavným zdrojom údajov demografickej povahy patria pravidelne publikované pramenné diela. Svojím obsahom predstavujú významný zdroj informácií o demografických udalostiach, ktoré sú základným predpokladom pre analytický pohľad na charakter a prípadne aj vývoj hlavných demografických procesov. V kombinácii s ďalšími údajmi ako je veková a pohlavná štruktúra patria medzi jediný a nenahraditeľný zdroj informácií slúžiaci pre výpočet základných i sofistikovanejších demografických ukazovateľov jednotlivých procesov. Z historického hľadiska môžeme ich prínos považovať za ešte významnejší, keďže predstavujú dôležitý prameň pri rekonštrukcii populačného vývoja obyvateľstva Slovenska.

Spôsob zisťovania údajov, rozsah v akom boli údaje publikované, kombinačné triedenia a tiež zmeny v obsahu a objeme publikovaných údajov v pramenných dielach predstavujú dôležité otázky pri zostavovaní dlhodobejšieho pohľadu na demografickú reprodukciu. Obsahová náplň, spôsob publikovania údajov a ich celkový rozsah sa počas historického vývoja demografickej štatistiky významne menil. Jednou z dôležitých etáp v tomto vývoji bolo medzivojnové obdobie rokov 1919 – 1937, kedy po vzniku samostatnej Československej republiky boli pravidelne vydávané pramenné diela týkajúce sa jednotlivých krajín Československa. Z tohto hľadiska *Pohyby obyvateľstva* sú zdrojom nielen pre analýzu demografického správania medzivojnovnej populácie, ale sú tiež dôležitým predpokladom pre pochopenie historického vývoja demografickej štatistiky a tiež celej spoločnosti. Z tohto hľadiska sú pramenné diela významným

informačným zdrojom nenahraditeľnej povahy, a preto je potrebné im venovať patričnú pozornosť pri akejkolvek historickej i demografickej analýze územia Slovenska.

Predložená práca si za cieľ kladie predovšetkým oboznámiť čitateľa s jednotlivými zväzkami *Pohybov obyvateľstva*, v ktorých boli oficiálne publikované údaje o jednotlivých vtedy zisťovaných demografických procesoch a územne sa dotýkali Slovenska od roku 1919 do roku 1937.

Svojím obsahom a zameraním je štúdiá venovaná predovšetkým študentom demografie, histórie a príbuzných vedných disciplín, v ktorých sa pracuje s pramennými dielami demografickej povahy. Veríme však, že si svoje uplatnenie nájde aj mimo akademický priestor a bude vhodnou pomôckou pre širšiu laickú verejnosť, ktorá má blízko k danej problematike. Okrem toho sa vydanie tejto práce snaží pokračovať v spoločnom zámere autorov aspoň čiastočne pokryť absenciu prác zaoberajúcich sa výskumom zdrojov dát demografickej povahy v dlhšom časovom horizonte.

Spoločne pevne veríme, že si táto príručka nájde svoje miesto v publikačnom svete a splní svoj účel, pre ktorý bola zostavená.

Autori

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

Hlavné výsledky o pohybe obyvateľstva populácie Československa v rámci edičného plánu a rozsahu boli vydávané v medzivojnovom období za roky 1919 až 1937. Celkovo Československá statistika pripravila sedem zošitov, predstavujúcich základné pramenné diela demografickej povahy. Patrili k nim:

Pohyb obyvateľstva v Československé republike v letech 1919 – 1920. In: *Československá statistika* – svazek 53. Řada XIV. (Pohyb obyvateľstva, sešit 1). Praha 1929.

Pohyb obyvateľstva v Československé republike v letech 1921 – 1922. In: *Československá statistika* – svazek 59. Řada XIV. (Pohyb obyvateľstva, sešit 2). Praha 1929.

Pohyb obyvateľstva v Československé republike v letech 1923 – 1924. In: *Československá statistika* – svazek 63. Řada XIV. (Pohyb obyvateľstva, sešit 3). Praha 1930.

Pohyb obyvateľstva v Československé republike v letech 1925 – 1927. In: *Československá statistika* – svazek 77. Řada XIV. (Pohyb obyvateľstva, sešit 4). Praha 1932.

Pohyb obyvateľstva v Československé republike v letech 1928 – 1930. In: *Československá statistika* – svazek 121. Řada XIV. (Pohyb obyvateľstva, sešit 5). Praha 1936.

Pohyb obyvateľstva v Československé republike v letech 1931 – 1933. In: *Československá statistika* – svazek 145. Řada XIV. (Pohyb obyvateľstva, sešit 6). Praha 1938.

Pohyb obyvateľstva v bývalém Československu v letech 1934 – 1937. In: *Československá statistika* – svazek 163. Řada XIV. (Pohyb obyvateľstva, sešit 7). Praha 1941.

Celkovo môžeme celú sériu medzivojnových *Pohybov obyvateľstva* z hľadiska obsahu rozdeliť do nasledujúcich šiestich skupín:

1. prehľad prirodzenej meny
2. uzavreté sobáše
3. pôrody
4. úmrtia
5. legitimizácia nemanželských detí
6. manželstvá súdne rozvedené, rozlúčené a prehlásené za neplatné

Údaje sa týkali vo všeobecnosti celej populácie Československa a tiež jednotlivých krajín medzivojnového štátu Čiech, Moravy a Sliezska, Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Tabuľky boli spracované a pripravené do tlače II. odborom Štátneho úradu štatistického, ktorého prednostom bol v tejto dobe zakladateľ československej demografie Antonín Boháč.

Rok 1925 bol pre štatistiku prirodzeného pohybu prelomovým medzníkom. V celom Československu došlo výnosom ministerstva vnútra č. 82.985/8 – 1924 k zjednoteniu spravodajskej služby pre štatistiku prirodzenej meny obyvateľstva s platnosťou od 1. januára 1925. Číselným spracovaním dát bol poverený Štátny úrad štatistický a celkový obsah zisťovania bol rozšírený v súlade s nárokmi vtedajšej vedy.

Výnos ministerstva ďalej zrušil platnosť dovtedajších predpisov o štatistických výkazoch, a to o pohybe obyvateľstva a príčinách smrti §§ 131 – 136 matričnej úpravy č. 80.000/1906 pre Slovensko a Podkarpatskú Rus a výnos bývalého rakúskeho ministerstva vnútra zo dňa 8. februára a 17. apríla 1895 č. 18.632 ex 1984 a z 26. marca 1896, č. 8973 pre ostatné územia.

V českých krajinách sa tak skončila prax, kedy boli štvrtročné výťahy z matrik posielané matričnými úradmi prostredníctvom okresných a zemských politických správ. Tie boli nahradené individuálnymi sčítacími lístkami odosielanými každý mesiac do 5. dňa v nasledujúcom mesiaci priamo Štátnemu úradu štatistickému. Na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi sa sčítacie lístky používali už v predchádzajúcej dobe, pričom od roku 1925 došlo len k rozšíreniu ich obsahu a k vzniku samostatného sčítacieho lístku o legitimizovaní nemanželského dieťaťa. Okrem toho je potrebné upozorniť ešte na jeden závažný prvok. Súčasťou nových sčítacích lístkov sa stala otázka, ktorá mala za úlohu zistiť posledné bydlisko registrovaných osôb. V porovnaní s predchádzajúcim spôsobom zisťovania to bol prevratný jav. Dovtedajšia prax pre zaradenie jednotlivých pôrodov, úmrtí a legitimizácií

dieťaťa do obcí, okresov a krajín používala miesto, kde k tejto udalosti došlo bez ohľadu na bydlisko matky, zomrelého alebo legitimizovaného dieťaťa. Len v prípade triedenia sobášov sa ako triediaci znak používalo bydlisko nevesty. Od roku 1925 sú tak údaje v Pohyboch obyvateľstva publikované podľa miesta posledného bydliska.

Prvý zväzok československej štatistiky, ktorý spracovával prirodzenú menu obyvateľstva v novom štátnom útvare po prvej svetovej vojne, bol vydaný v Prahe až v roku 1929. Súčasťou **zväzku č. 53** boli údaje o pohybe obyvateľstva v Československej republike v rokoch 1919 a 1920. Príčina prečo tieto informácie boli tlačou vydané až po 9 – 10 rokoch spočívala v technických dôvodoch, kedy definitívne spracovanie výkazov o prirodzenej mene obyvateľstva mohlo byť uskutočnené až po spracovaní výsledkov sčítania ľudu v roku 1921. Zošit číslo 1 je rozdelený do dvoch častí. Prvá z nich prináša údaje za rok 1919 a druhá v rovnakom triedení tabuliek a ich obsahovej náplni za rok 1920. Celkovo Pohyb obyvateľstva v republike Československej v rokoch 1919 a 1920 obsahuje 54 tabuliek.

Zväzok číslo 59 československej štatistiky rovnako ako v prvom zošite je rozdelená do dvoch častí a obsahuje údaje za dva roky, 1921 a 1922. Definitívne dáta o pohybe obyvateľstva boli spracované podobným spôsobom ako definitívne dáta v predchádzajúcom prípade a publikované v rovnakom roku ako predchádzajúci Pohyb obyvateľstva. V publikačnom a spracovateľskom pláne boli urobené len niektoré malé zmeny, na ktoré upozorníme nižšie. Pohyb obyvateľstva za roky 1921 a 1922 obsahuje 55 tabuliek.

V poradí tretí **zväzok číslo 63** s údajmi o prirodzenej mene obyvateľstva mapuje roky 1923 a 1924. Svojím obsahom a usporiadaním nadväzuje na predchádzajúce zväzky. Celkovo v ňom bolo publikovaných 55 tabuliek. Tlačou vyšiel v Prahe v roku 1930.

Ako sme uviedli vyššie rok 1925 bol pre štatistiku prirodzeného pohybu kľúčovým rokom. Zdokonalenie spravodajskej služby a rozšírenie obsahu zisťovaných údajov v rámci prirodzenej meny umožnilo tiež výrazne rozšíriť obsah publikácie Pohyb obyvateľstva, čo bude detailnejšie popísané nižšie. Okrem výrazného obsahového rozšírenia publikácia prešla aj zmenami logického usporiadania jednotlivých jej častí. Kým predchádzajúce Pohyby obyvateľstva neboli rozdelené do jednotlivých častí, respektíve tvorili ich vždy dve časti reprezentujúce každá zvlášť predmetný rok a tabuľky išli v poradí za sebou, Pohyb obyvateľstva 1925 – 1927 vydaný ako **zväzok č. 77** tvorí celkovo šesť častí. Každá z nich obsahuje zvlášť číslované tabuľky. Keďže sa upustilo od publikovania údajov, kde jednotlivé kapitoly tvorili roky a prešlo sa na rozdelenie, kde kapitoly tvoria demografické udalosti, bolo nutné odlíšiť niektoré tabuľky indexmi (malými písmenami a,b,c) pre rozlíšenie daného roku. Celkovo bola táto publikácia v podstate rozdelená do nasledujúcich častí:

Popisná časť bola tvorená predhovorom, vzorcami sčítacích lístkov pre štatistiku prirodzenej meny obyvateľstva a inštrukciami pre matričné úrady.

Tabuľkovú časť tvorili:

Přehled přirozené měny obyvatelstva (nemá samostatné číslování),

I. Sňatky

II. Narození

III. Zemřelí

IV. Legitimace nemanželských dětí

V. Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná.

Publikácia Pohyb obyvateľstva v Československé republike v letech 1925 – 1937 vyšla v Prahe v roku 1932 ako 77 sväzok Československej štatistiky a 4 zošit Pohybu obyvateľstva Rady XIV.

V poradí piaty zošit Pohybu obyvateľstva ako **121 zväzok** Československej štatistiky bol vydaný v Prahe v roku 1936 a reprezentoval údaje o pohybe

obyvateľstva v Československu v rokoch 1928 – 1930. Spôsob zisťovania a spracovania údajov v plnej miere nadväzoval na predchádzajúcu publikáciu. Určitými zmenami však z finančných dôvodov prešiel rozsah tabuliek. Niektoré tabuľky dostali novú úpravu, iné rozsahovo boli zmenšené tým, že sa vynechal súčet za celý štát a uverejnené dáta zodpovedali len jednotlivým krajinám, alebo naopak boli zverejnené len úhrny za celý štát. Okrem toho v niektorých boli vynechané údaje za jednotlivé roky a nahradené súčtom za trojročné obdobie a tiež boli obmedzené údaje o povolani v krajinách len za triedy povolania, pričom skupiny povolania boli publikované len za celý štát. Celkovo bola publikácia rozdelená do piatich častí:

A. Přehled přirozené měny obyvatelstva

B. Sňatky

C. Narození

D. Zemřelí

E. Legitimizace nemanželských dětí. Manžeství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášena za neplatná.

Výsledky definitívneho spracovania štatistík o pohybe obyvateľstva v rokoch 1931 – 1933 poskytuje v poradí **145. zväzok** Československej štatistiky a zároveň 6 zošit Pohybu obyvateľstva. Vydaný bol v Prahe v roku 1938. spôsob zisťovania a spracovania údajov i hlavné zásady ich publikácie zostali rovnaké ako v rokoch 1925 – 1930. Na rozdiel od predchádzajúceho vydania, v ktorom niektoré tabuľky mali obmedzený rozsah, v tomto zväzku boli publikované v pôvodnom tvare. Oveľa dôležitejšou však bola implementácia klasifikácií použitých v sčítaní 1930. Pri okresných prehľadoch (napr. Prehľad prirodzenej meny) boli zvlášť triedené tiež údaje za obce, ktoré podľa výsledkov sčítania 1930 mali viac ako 10 tisíc obyvateľov. Podobne tiež údaje podľa veľkostných skupín obcí a triedenie dát podľa povolania sú viazané k sčítaniu 1930. V stupnici o postavení v povolani sú zvlášť uvádzaní zriadení, ktorí predtým boli počítaní medzi

robotníkov.¹ Druhy povolania boli vybrané podľa početnosti s akou sa vyskytovali v roku 1931. Pri spracovaní údajov za náboženské vyznanie bola hlavným triediacim znakom, pokiaľ to údaje dovoľovali, cirkevná príslušnosť.

V prehľade o prirodzenej mene obyvateľstva a tiež v tabuľke o zomretých podľa okresov sa prvýkrát objavujú tiež údaje za liečebné a humanitárne ústavy, v ktorých každoročne umiera väčší počet chovancov. Tieto osoby sa nepočítajú do úhrnu za príslušný okres. Sú započítaní len do celkového úhrnu za jednotlivé krajiny. Príčinou tohto javu je snaha o to, aby tieto úmrtia neskrášľovali celkovú úmrtnosť v okrese. Chovanci ústavov síce majú trvalé bydlisko v týchto okresoch, ale v skutočnosti nepatria k vlastnému domácejmu obyvateľstvu. Na Slovensku takto boli vykazované za ústav chorobomyseľných so sídlom v Plešivci spadajúci do politického okresu Rožňava. Ostatných liečebných ústavov ako sú napríklad pôrodnice, nemocnice, sa tieto opatrenia netýkali, pretože pobyt v nich bol obyčajne krátkodobý a nemenila sa ním obec bydliska ošetrovanej osoby.

Od roku 1931 boli v tabuľkách narodených mimo manželstva zaradené tiež deti, ktoré sa narodili partnerom vo zväzkoch, ktoré neboli štátom uznané za manželstvá. Išlo predovšetkým o židovské rituálne sobáše.

Dôležitou zmenou z metodického hľadiska prešlo aj publikovanie údajov o príčine smrti. Príčinou je zavedenie novej nosologickej klasifikácie podľa IV. revízie z roku 1929, ktorá vstúpila do platnosti výnosom ministerstva verejného zdravotníctva a telesnej výchovy z dňa 19. novembra 1930, č. 36.812.

¹ Za zriadencov klasifikácia považovala nižších odborných zamestnancov (napr. predávačky, vrchní strojníci, pokladní, piloti, obchodní cestujúci, ošetrovatelky chorých a pod.), ďalej zamestnanci poverení prikazovaním práce robotníkom a dozorom nad nimi (napr. vrchní čašníci, továrenskí majstri), osoby uskladňujúce tovar (skladníci) a všetci zamestnanci takto nazvaní alebo vo verejnej službe im opstavení na rovnakú úroveň (napr. podúradníci, strážnici, četníci).

V poradí posledný pohyb obyvateľstva mapujúci prirodzenú reprodukciu v medzivojnovom Československu bol v Prahe vydaný až v roku 1941. Z tohto dôvodu dostal pomenovanie Pohyb obyvateľstva v bývalém Československu v letech 1934 až 1937. Celkovo predstavuje **163. zväzok** „Pramenného diela Ústředního statistického úřadu“ a v rade XIV. je siedmym zošitom. Svojím zberom dát, ich spracovaním a celkovou logickou koncepciou publikovaných údajov nadväzuje na predchádzajúci zošit. Opatrenia, ktoré boli v predchádzajúcich dvoch zošitoch urobené v dôsledku finančných nákladov, boli v tomto Pohybe obyvateľstva takmer úplne odstránené, a preto rozsahovo zodpovedá zväzku č. 77.

PROBLEMATIKA ADMINISTRATÍVNEHO USPORIADANIA A JEHO VPLYV NA ÚDAJE

Údaje získané z Pohybov obyvateľstva v rokoch 1919 – 1937 sú v regionálnom pohľade do veľkej miery poznačené vývojom a zmenami administratívneho usporiadania Slovenska v tomto období. Okrem toho do treba spomenúť, že v podstate až do roku 1923 prebiehali zmeny štátnych hraníc, ktoré sa tiež podpísali pod vykazované údaje. Z tohto hľadiska pre lepšiu orientáciu v problematike sme začlenili do práce časť venujúcu sa vývojom administratívneho členenia Slovenska.

Zmeny územnosprávneho členenia výrazne ovplyvnili v medzivojnovom období kompatibilitu publikovaných štatistických údajov. Z tohto dôvodu je dôležité upozorniť na zmeny, ku ktorým počas existencie Československej republiky v rokoch 1918 – 1937 na Slovensku došlo.

Územné zmeny sledovali praktické ciele. Boli súčasťou jednotlivých etáp reformy štátnej správy. Jej základným cieľom bolo zjednotiť systém správy v celom Československu, keďže bol rozdielny v dôsledku nejednotného vývoja správy Rakúsko-Uhorskej monarchie.

Celkovo možno z pohľadu územnej správy vyčleniť v medzivojnovom období tri základné fázy administratívno-správnej reformy, ktoré sa odrazili na územnosprávnych zmenách:

- I. prechodné obdobie (1918 – 1922)
- II. prvé župné zriadenie (1923 – 1928)
- III. krajinské zriadenie (1928 – 1939)

I. PRECHODNÉ OBDOBIE (1918 – 1922)

Slovensko v čase existencie Rakúsko-Uhorska netvorilo osobitný územný a správny celok, čo sa odrazilo tesne po vyhlásení Československa najmä v snahe vymedziť čo najvýhodnejšie hranice vo východnej časti republiky. Demarkačná čiara, ktorá bola stanovená v roku 1918 a konečná definitívna hranica potvrdená sústavou mierových zmlúv, v podstate „zaokrúhlili“ existujúci správny systém na južnom Slovensku podľa nových hraníc. Právny akt, ktorý znamenal nerušený prechod správy zo zaniknutej monarchie do novovzniknutej republiky bol zabezpečený tzv. recepčnou normou.² Tento zákon ponechal dočasne v platnosti všetky zemské a ríšske zákony a nariadenia.³ Všetky samosprávne, štátne a župné úrady boli podriadené Národnému výboru Československému, vrátane zemských, župných, okresných a obecných ústavov.⁴ Tieto inštitúcie vykonávali svoju činnosť podľa dovtedy platných zákonov a nariadení. Tým bol prakticky zabezpečený nerušený prechod, kontinuita správy a správneho systému do nového štátneho útvaru.

Po vzniku Československa bolo vrcholným politikom štátu jasné, že bude potrebné výraznejšie reformovať správny systém. Čiastkové zásahy do správy, ku ktorým došlo v rokoch 1918 – 1922 tak iba operatívne upravovali existujúcu štruktúru.

Zaokrúhlenie administratívno-správnych hraníc na Slovensku bolo vykonané v dvoch správnych rovinách:

1. Na úrovni župnej správy (nadokresné celky) sa postupne prispôbili hranice Bratislavskej, Hontianskej, Novohradskej, Gemersko-malohontskej, Abovsko-turnianskej a Zemplínskej župy. Slovenské časti Komárňanskej, Rábskej a Ostrihomskej župy vytvorili spoločný celok so sídlom v Komárne. Na východnom Slovensku sa zmeny dotkli najmä západnej časti Užskej

² Z. č. 11/ 1918 Sb. z. a n.

³ Tamže, čl. 2.

⁴ Tamže, čl. 3.

župy, ktorá patrila administratívne pod správu Slovenska. Slovenská časť Užskej župy bola včlenená do Zemplínskej župy so sídlom v Michalovciach. Ostatné župy fungovali v rámci rovnakých hraníc ako za čias Rakúsko-Uhorskej monarchie. To znamená, že publikované dáta uhorskej štatistiky možno dnes bez „prepočítania“ využiť len pre župy v strednej a severnej časti Slovenska. Pri južných, zaokrúhlených je potrebné odrátať maďarské časti týchto správnych celkov.

Napriek tomu, že sa územne menili len prihraničné nadokresné celky, došlo k zmenám celkového charakteru. Župy sa totiž stali štátnymi inštitúciami, v ktorých pracovali štátni úradníci. Samosprávna zložka žúp, ktorá charakterizovala župný systém v Uhorsku, bola načas zrušená.

2. Zmeny okresov a okresných hraníc boli v prvom prechodnom období záležitosťou československej vlády. V roku 1919 zákon zmocnil vládu k výkonu týchto opatrení, pričom k tomu nebol potrebný súhlas iných správnych zborov. Vláda bola povinná zamýšľané zmeny uverejniť v dostatočnom predstihu, aby sa mohli prípadné pripomienky (zasielané ministerstvu vnútra) posúdiť a zvážiť.⁵ V kompetencii vlády boli i zmeny v zlučovaní a rozlučovaní obcí.

Po vzniku Československa bol prevzatý aj systém okresnej správy na Slovensku. Tvorili ho slúžnovské okresy na čele s Hlavnoslužnovskými úradmi. Tie boli v roku 1920 poštátnené.⁶

Z pohľadu územných zmien došlo k viacerým úpravám. Situáciu, ktorá sa vyvinula po vzniku Československa a trvala do uplatnenia prvého župného zriadenia na Slovensku nám zobrazuje obrázok č. 1.

Obvody slúžnovského okresu so sídlom v Turni a Moldave nad Bodvou boli

⁵ Z. č. 76/1919 Sb. z. a n., § 23. Táto právomoc bola predĺžená do konca roku 1920 z. č. 8/1920 Sb. z. a n. Tieto ustanovenia boli napokon nahradené z. č. 285/1920 Sb. z. a n.

⁶ Z. č. 210/1920 Sb. z. a n. Porovnaj zákon o zriadení župných a okresných úradov v Československu – z. č. 126/1920 Sb. z. a n., § 10.

zlúčené do spoločného okresu, so sídlom v Moldave nad Bodvou.⁷ Sídlo slúžnovského úradu zo Zemianskej Olče bolo presunutú do Komárna a názov „žitnoostrovký okres“ sa týmto nariadením zmenil na Komárnanský okres.⁸ Podzámocký slúžnovský okres so sídlom v Tvrdošíne, bol zrušený a časť jeho obcí bola pričlenená k slúžnovskému okresu so sídlom v Trstenej, časť k okresu Dolný Kubín. Časť obce Dolná Lipnica bola vylúčená z obvodu slúžnovského okresu v Trstenej a pripojená k okresu v Námestove.⁹ Práve spomenuté zmeny boli zahrnuté aj do publikovania štatistických údajov, ktoré od roku 1919 postupne štatistický úrad zverejňoval. Z pohľadu pohybu obyvateľstva bolo pre prvé roky 1919 a 1920 prijaté územné usporiadanie, ktoré na Slovensku existovalo prakticky až do konca roku 1922.¹⁰

II. ŽUPNÉ ZRIADENIE (1923 – 1928)

V súvislosti s prijatím nového tzv. župného zákona v roku 1920 došlo od 1. januára 1923 k viacerým zmenám na úrovni žúp a okresov, ale i miest s osobitným postavením, ktoré sa prejavili aj v publikovaných štatistických údajoch.

Zákon o župnom zriadení vytvoril pre územie Slovenska 6 tzv. veľžúp, ktoré nenadväzovali územne na predchádzajúce uhorské územné členenie. Novovytvorené administratívne župy boli označované číslicami XV. – XX. a ich sídlami boli Bratislava (č. XV.), Nitra (č. XVI.), Martin (župa označovaná aj ako Považská č. XVII), Zvolen (č. XVIII), Liptovský Mikuláš (župa označovaná aj ako Podtatranská č. XIX) a Košická (č. XX). Tieto nadokresné územné celky boli napokon zriadené len pre územie Slovenska a dodatočne aj v Podkarpatskej Rusi napriek tomu, že zákon o župnom zriadení bol prijatý ako celorepubliková právna norma. Zmysel aplikovania jednotného

⁷ VI. nar. 606/1921 Sb. z. a n.

⁸ VI. nar. č. 436/1920 Sb. z. a n.

⁹ VI. nar. č. 91/1922 Sb. z. a n.

¹⁰ POHYB obyvateľstva v Československé republike v letech 1919 – 1920. In: *Československá statistika* sv. 53, Řada XIV., sešit 1. (ďalej: ČSS zv. 53). Praha : Státní statistický úřad, 1929.

správneho systému v celej ČSR tak sledoval už spomenuté zjednotenie správy, ku ktorému však v celoštátnom meradle nedošlo. V českých krajinách župné zriadenie nevošlo do platnosti.

Došlo tiež k úprave právneho postavenia municipálnych miest a miest so zriadeným magistrátom.¹¹ Mesto s municipálnym právom Banská Štiavnica a Banská Belá bolo prehlásené za „veľkú obec“ a zároveň v Banskej Štiavnici bol zriadený nový okresný úrad.¹² Upravil sa tiež obvod slúžnovského okresu vo Svätom Kríži (Žiar nad Hronom).¹³

Mestá so zriadeným magistrátom Bardejov, Spišská Belá, Brezno, Banská Bystrica, Gelnica, Jelšava, Sv. Jur, Kežmarok, Levice, Levoča, Lučenec, Nitra, Spišská Nová Ves, Spišské Podhradie, Prešov, Rožňava, Ružomberok, Sabinov, Trenčín, Trnava, Spišské Vlachy, Nové Zámky, Zvolen a Žilina boli vyhlásené za „veľké obce“ a pričlenili sa k jednotlivým okresom.¹⁴

Rovnako boli za veľké obce prehlásené aj Modra a Pezinok, ktoré spolu s inými obcami vytvorili slúžnovský úrad so sídlom v Modre. Tento okres sa stal súčasťou novej Bratislavskej župy, ktorá bola administratívne označená číslom XV.¹⁵

¹¹ Municipálne mestá boli z pohľadu právneho postavenia na úrovni bývalých administratívnych žúp. Na Slovensku išlo o 4 mestá: Bratislava, Banská Štiavnica a Banská Belá, Komárno a Košice. Mestá so zriadeným magistrátom boli postavené na roveň slúžnovským okresom. VI. nar. č. 275/1922 Sb. z. a n. a vyhláška ministra vnútra v dohode s MPS č. 412/1922 Sb. z. a n. o vykonaní vl. nar. č. 275/1922 Sb. z. a n.

¹² VI. nar. č. 275/1922 Sb. z. a n., § 3.

¹³ Tamže.

¹⁴ Bardejov k okresu Bardejov, Spišská Belá ku Kežmarku, Brezno k okresu Brezno, Banská Bystrica k slúžnovskému okresu v Banskej Bystrici. Gelnica k okresu gelnickému, Jelšava k okresu Revúca, Sv. Jur k Bratislave. Kežmarok a Levice k rovnomeným okresom. Levoča zasa k okresu levočskému, Lučenec k okresu Lučenec. Nitra k nitrianskemu, Spišská Nová Ves k Slúžnovskému okresu Spišská Nová Ves, Spišské Podhradie rovnako k rovnomennému okresu, rovnako ako Prešov a Rožňava. Ružomberok k slúžnovskému okresu v Ružomberku, Sabinov taktiež k rovnomennému okresu, rovnako ako aj Nové Zámky. Spišské Vlachy pripadli okresu so sídlom v Spišskej Novej Vsi, Zvolen k zvolenskému okresu a Žilina k okresu Žilina.

¹⁵ VI. nar. č. 275/1922 Sb. z. a n., § 5.

Pre mesto so zriadeným magistrátom Kremnica, ktoré bolo zároveň vyhlásené za veľkú obec a niektoré ďalšie obce, bol zriadený dočasne nový slúžnovský okres, so sídlom v Kremnici.¹⁶

Poprad, Skalica a Rimavská Sobota boli rovnako vyhlásené za veľké obce a pričlenené k okresom Poprad (so sídlom v Spišskej Sobote), Skalica a Rimavská Sobota.¹⁷

Krupina a Nová Baňa, ktoré boli predtým mestá so zriadeným magistrátom, boli zmenené na veľké obce a pričlenené k okresom: Krupina ku krupinskému okresu a Nová Baňa ku Svätokrížskemu.

Mestá so zriadeným magistrátom Dobšiná, Lubica (Ľubica) a Revúca boli po prehlásení za veľké obce pričlenené k okresom Rožňava, Kežmarok a Revúca.¹⁸

Tu treba upozorniť na skutočnosť, že v úradných štatistikách boli tieto mestá vykazované spočiatku samostatne.¹⁹ Išlo však len o údaje za pohyby obyvateľstva v rokoch 1919 a 1920. Po začlenení týchto sídiel do jednotlivých okresov boli v okresných výsledkoch zohľadnené aj hodnoty za bývalé magistrátne mestá a dve municipálne, Banskú Štiavnicu a Belú a Komárno. Úradne publikované štatistiky aj po začlenení spomenutých sídiel vykazovali dáta jednak celkovo za okresy, ale rovnako aj za niektoré významnejšie mestá.²⁰ Osobitne stáli dve najľudnatejšie mestá na Slovensku Bratislava a Košice, ktoré sa počas celého medzivojnového obdobia z pohľadu štatistiky vykazovali samostatne. Tieto mestá získali

¹⁶ Tamže, § 6. Patrili sem obce

¹⁷ Tamže, § 7. Do Skalice bolo prenesené sídlo z Holiča, do Rimavskej Soboty z Hnúšte.

¹⁸ Tamže, § 9.

¹⁹ ČSS z v. 53.

²⁰ Nešlo o všetky bývalé magistrátne mestá. V úradných štatistikách sa publikovali osve údaje za: Bratislavu, Petržalku, Banskú Bystricu, Komárno, Gutu (Kolárovo), Levice, Lučenec, Michalovce, Nitra, Piešťany, Prešov, Handlová, Ružomberok, Banská Štiavnica a Belá, Trenčín, Trnava, Spišská Nová Ves, Nové Zámky, Zvolen a Žilina.

štatút miest so zriadeným magistrátom a boli takto v medzivojnovom období postavené na roveň okresov.

Ďalej boli uskutočnené niektoré zmeny v obvodoch slúžnovských úradov a „historických žúp“.²¹ Z obvodu bývalej Trenčianskej župy a okresu Trenčín boli niektoré obce vyčlenené a pripojené k susednému okresu so sídlom v Novom Meste nad Váhom. Z niekdajšej Hontianskej župy boli vyčlenené niektoré obce, patriace do obvodu Pastuchovského okresu (Pastovce). Tieto obce boli pričlenené k susednému okresu Parkan (Štúrovo), do niekdajšej Ostrihomskej župy.

Z obvodu Košickej župy, z okresu Sabinov sa vyčlenili niektoré obce, ktoré pripadli na Spiš okresu Stará Ľubovňa. Z obvodu niekdajšej Zvolenskej župy, z Hlavnoslúžnovského okresu v Banskej Bystrici, bola vyčlenená obec Donovaly, ktorá pripadla k Liptovskej župe, k okresu Ružomberok.

Zrušil sa okres so sídlom v Ratkovej. Časť obcí tohto okresu bola pričlenená k okresu Hnúšťa, so sídlom v Rimavskej Sobote, časť k obvodu okresu Revúca.

Hlavnoslúžnovský okres Horehronský, so sídlom v Pohorelej bol zrušený. Časť jeho obcí bola pripojená k okresu Brezno a časť k okresu so sídlom v Spišskej Sobote (Poprade). Niektoré obce boli vyčlenené z obvodu Hlavnoslúžnovského úradu v Zlatých Moravciach, vo Svätom Kríži (Žiar nad Hronom) a Oslanoch a bol pre ne zriadený nový Hlavnoslúžnovský úrad so sídlom v Novej Bani. Všetky tieto zmeny vošli do platnosti osobitnou vyhláškou Ministerstva vnútra ČSR v dohode s MPS a začali platiť vedno so župným zriadením od roku 1923.²²

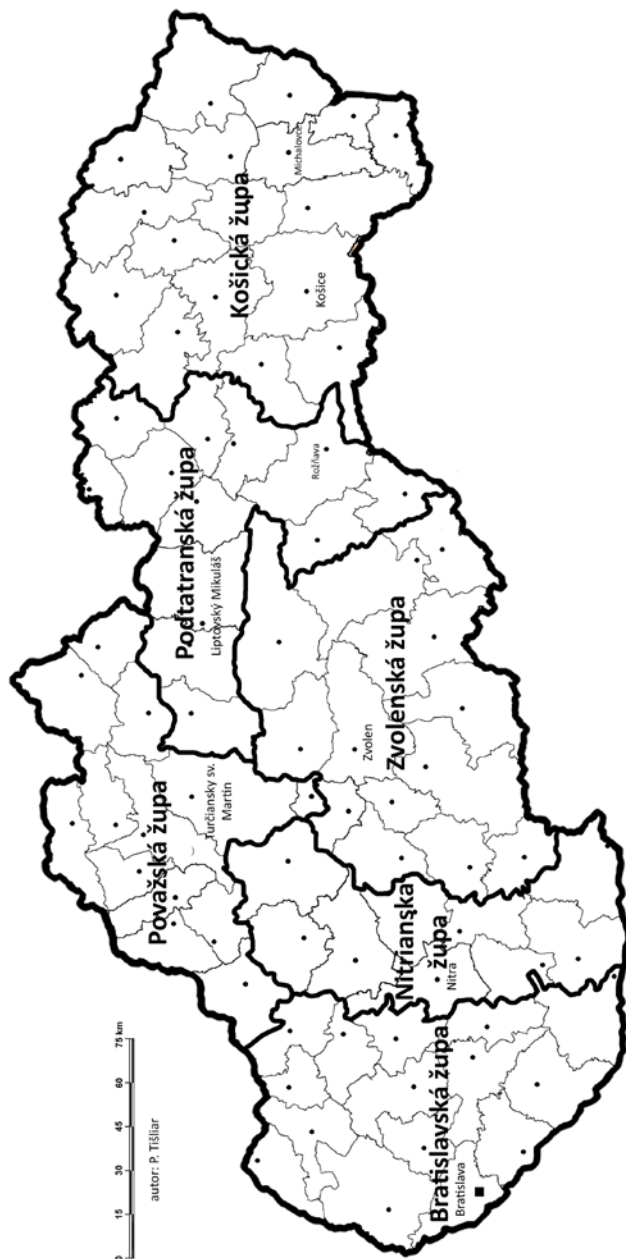
²¹ Z. č. 281/1922 Sb. z. a n.

²² Vyhláška MV a MPS č. 345/1922 Sb. z. a n., prevedenie vl. nar. č. 91/1922 Sb. z. a n., 275/1922 Sb. z. a n., 280/1922 Sb. z. a n. a 281/1922 Sb. z. a n.

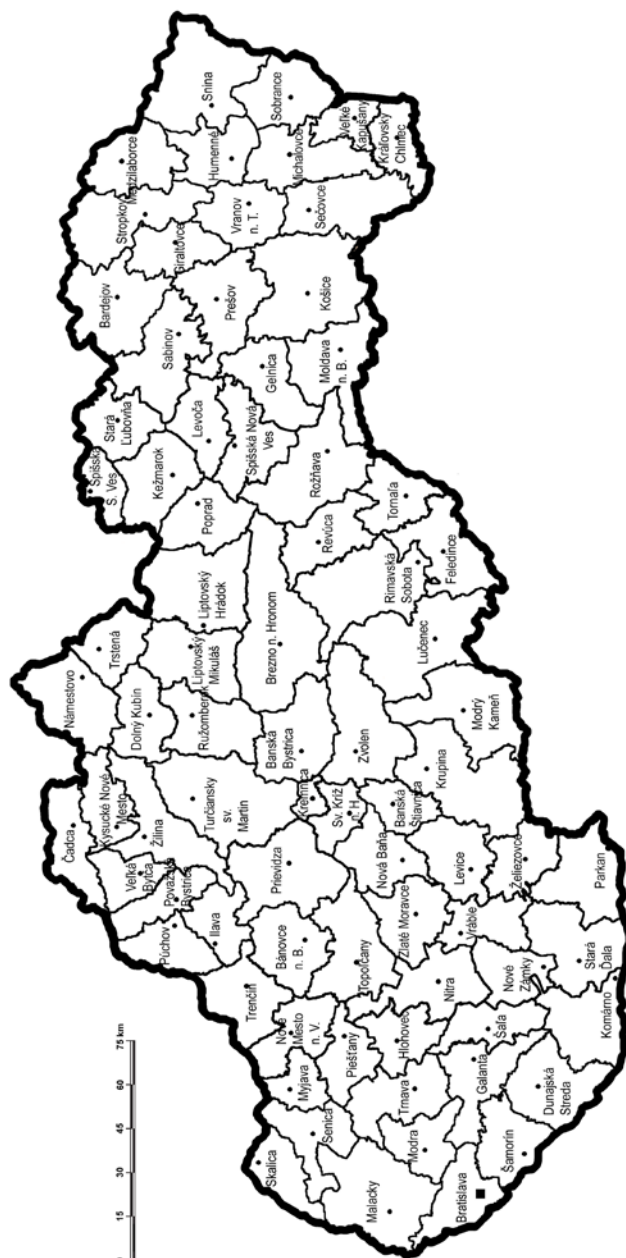
24

Obrázok č. 2 : Mapa prvého župného zriadenia na Slovensku v rokoch 1923 – 1928

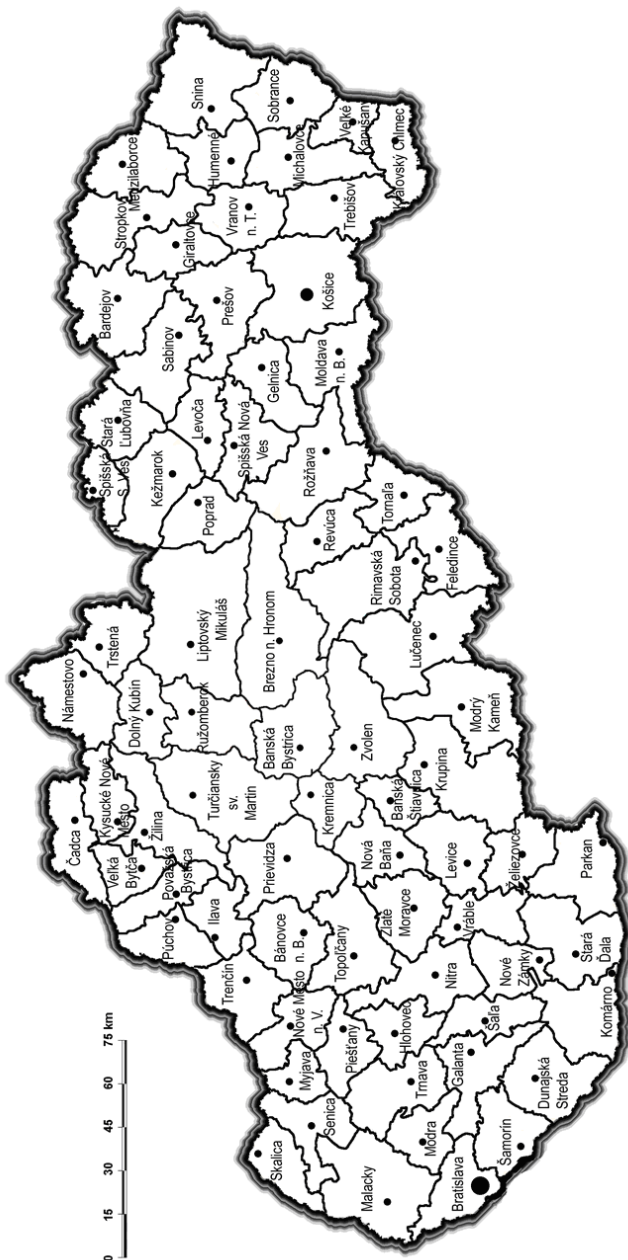

Obrázok č. 3 : Mapa administratívneho usporiadania na Slovensku v rokoch 1923 – 1928 (platné od 1.7. 1928)

autor: P. Tišliar

Obrázok č. 4 : Mapa administratívneho usporiadania Slovenska v rokoch 1928 – 1938 (platné od 1.7. 1928)

autor: P. Tišliar

II. A) PREHĽAD ÚZEMNÝCH ZMIEN V ROKOCH 1923 - 1928

Prehľad sa týka jednotlivých zmien, súvisiacich so zmenou bývalých slúžnovských okresov na obvody nových okresných úradov.²³

1. Bratislavská župa (župa XV.) bola administratívne rozdelená na 15 okresov a samostatne stojace mesto so zriadeným magistrátom Bratislava.

Do územnej pôsobnosti okresu so sídlom v Bratislave, patrili všetky obce zrušeného Slúžnovského úradu Bratislava.

Časť obcí Hlavnoslúžnovského okresu so sídlom v Komárne, prešla pod pôsobnosť novoutvoreného okresného úradu so sídlom v Dunajskej Strede.²⁴ Rovnako pod spomínaný úrad patrili všetky obce bývalého slúžnovského okresu Dunajská Streda.

Okres so sídlom v Galante bol vytvorený z časti obcí bývalých slúžnovských okresov Galanta, Senec a Trnava.²⁵

Všetky obce zrušeného okresu Šaľa nad Váhom (Šaľa), spolu s niektorými obcami slúžnovského úradu v Galante,²⁶ prešli pod pôsobnosť nového okresného úradu so sídlom v Šali nad Váhom.

K zmene pôsobiska okresného úradu nedošlo v prípade Malaciek, kde mal okresný úrad totožné pôsobisko, ako zrušený slúžnovský okres so sídlom

²³ Z. č. 378/1922 Sb. z. a n., príloha.

²⁴ Boli to obce: Balony (Baloň), Csiliznyárad (Ňárad), Csilizpatas (Pataš), Csilizradvány (Čiližská Radvaň), Kulcsod (Kľúčovec), Medve (Medveďov), Szap (Sap).

²⁵ Z Galantského okresu išlo o všetky obce okrem: Pered (Tešedíkovo), Deakovce (Diakovce), Zsigárd (Žihárec), to Seneckého: Hrubá Borša, Dunajská Nová Ves, Hasvár (Kostolná pri Dunaji), Jánošovce (Jánovce), Kermeš (Krmeš), Kráľová (Kráľová pri Senci), Magyarbél (Veľký Biel), Matka Božia, Németbél (Malý Biel), Réca (Reca), Senec, Šáp, Šúr (Hrubý Šúr), Malý Šúr, Turňa (Tureň), Zonc, z Trnavy: Abrahám, Gest (Hoste), Páld (Pavlice), Sereď.

²⁶ Z Galantského okresu to boli obce: Pered (Tešedíkovo), Deakovce (Diakovce), Zsigárd (Žihárec).

v Malackách. To isté platilo aj pre okresy so sídlom v Modre, Šamoríne, Hlohovci, Myjave, Senici a Skalici.

Okresný úrad v Piešťanoch získal okrem územného pôsobiska zrušeného Slúžnovského okresu Piešťany aj časť obcí bývalého okresu so sídlom v Novom Meste nad Váhom.²⁷

Popri spomenutých zmenách došlo k vytvoreniu nových okresov z predošlého Holičského na Skalický, Senického okres Senica, Myjavského Myjava, Hlohoveckého Hlohovec a Šamorínského Šamorín. Bez zmeny ostalo mesto so zriadeným magistrátom Bratislava.

2. Nitrianska župa (župa XVI.) bola vytvorená z 9 okresov.

Okresný úrad v Bánovciach tvoril obvod bývalého Bánoveckého okresu a s časti obcí bývalého slúžnovského okresu so sídlom v Žabokrechoch.²⁸

Nitriansky okres bol vytvorený z väčšej časti obcí zrušeného slúžnovského okresu so sídlom v Nitre a niektorých obcí okresu Topoľčany.²⁹

Okres Nové Zámky bol zmenšený o niekoľko obcí, ktoré prešli pod územnú pôsobnosť Okresného úradu so sídlom vo Vrábľoch.³⁰

Územné obvody zrušených Slúžnovských okresov so sídlom v Parkáni (Štúrovo) a Starej Ďali (Hurbanovo) prešli ako celok k totožne utvoreným okresom s rovnakými sídlami okresných úradov.

²⁷ Z okresu Nové Mesto nad Váhom boli vyčlenené obce: Krakovany, Ostrov, Stráža, Šipkové, Trebatice, Vrbové.

²⁸ Z okresu Žabokreky išlo o obce: Šišov, Pochabany, Zlatníky, Malé a Veľké Hostie (Malé a Veľké Hoste), Chodo-Lehota (Chudá Lehota) a Libichová.

²⁹ Z Topoľčianskeho okresu boli pričlenené obce: Radošina, Šárfia (Nitrianska Blatnica), Vozokany, Krtovce, Bzince, Čermany, Výčapky, Sulany, Veľké a Malé Ripňany, Biskupice, Behynce a Šarlužky.

³⁰ Dyčka, Mártonfalu (Martinová), Vajka (Vajka nad Žitavou).

Okres, so sídlom v Topoľčanoch, bol vytvorený z častí zrušených okresov Topoľčany, Oslany a Žabokreky.³¹

Nový okres Vráble bol vytvorený, okrem už spomínanej časti okresu Nové Zámky, aj časťami okresov Vráble a Nitra.³²

Zlaté Moravce sa stali sídlom nového okresného úradu, pod ktorí boli zaradené obce bývalého slúžnovského okresu Zlaté Moravce a niektoré časti okresov Nitra a Vráble.

3. Župa XVII. so sídlom v Turčianskom Svätom Martine, označovaná ako Považská župa, bola vytvorená z obvodov 13 okresov.

Okresný úrad vo Veľkej Bytči získal väčšinu bývalého slúžnovského okresu so sídlom vo Veľkej Bytči okrem dvoch obcí – Ovčársko (Ovčiarsko) a Bytča-Lehota (dnes časť Žiliny – Žilinská Lehota), ktoré prešli do obvodu Okresného úradu so sídlom v Žiline.

Okresné úrady so sídlami v Čadci, Dolnom Kubíne, Námestove, Trstenej a Kremnici získali obvody zrušených slúžnovských okresov, s rovnakými sídelnými obcami.

Okres Kysucké Nové Mesto bol zmenšený o niekoľko obcí, ktoré sa stali súčasťou nového okresu, so sídlom v Žiline.³³ Podobným spôsobom bol zmenšený územný obvod okresu Ilava, kde časť obcí získal okres so sídlom v Považskej Bystrici, časť okresy Púchov a Trenčín.³⁴

³¹ Išlo o zvyšky okresov Oslany a Žabokreky, ktoré neboli pričlenené k Prievidzskému okresu. Patrila sem aj prevažná časť Topoľčianskeho okresu, bez niekoľkých obcí, ktoré sa stali súčasťou Nitrianskeho okresu.

³² Z bývalého slúžnovského okresu Vráble sem prešla väčšina obcí, okrem: Malé a Veľké Vozokany, Nevidzany a Verešvár (Červený Hrádok), ktoré prešli k novému okresu Zlaté Moravce. Z Nitrianskeho slúžnovského okresu sem pričlenili obce Dymeš (Jelenec), Dymeš-Kostoľany (Gýmešské Kostoľany - Kostoľany pod Trábečom), Koleňany a Žirany.

³³ Veľká a Malá Divina (Divina), Svederník, Budatín a Chlumeck (Považský Chlmec).

³⁴ Z Ilavského okresu bola k Považskobystrickému okresu pričlenená obec Sverepec, k Púchovskému Dolné Kočkovce a k Trenčianskemu okresu obce Dobrá, Omšená (Omšenie), Trenčianska Teplá a Trenčianske Teplice.

Púchovský okres bol vytvorený z časti bývalého Púchovského slúžnovského okresu a časti Ilavského okresu.³⁵

Trenčiansky okres získal okrem celého obvodu zrušeného Trenčianskeho slúžnovského okresu aj niektoré časti okresov Púchov a Ilava.

Okresný úrad v Žiline mal pôsobnosť na všetky obce bývalého slúžnovského okresu so sídlom v Žiline, ako aj na časti bývalých okresov Veľká Bytča (Bytča) a Kysucké Nové Mesto.

Okresný úrad so sídlom v Turčianskom Svätom Martine sa zväčšil, okrem celého obvodu zrušeného Martinského slúžnovského okresu, aj o celý bývalý slúžnovský okres so sídlom v Štubnianských Tepliciach (Turčianske Teplice).

4. Zvolenská župa (župa XVIII.) bola vytvorená z 13 okresov.

Okresný úrad v Banskej Bystrici mal územnú pôsobnosť na celom území zrušeného slúžnovského okresu so sídlom v Banskej Bystrici a na časti bývalého okresu Veľká Slatina (Zvolenská Slatina).³⁶ Okresné úrady v Banskej Štiavnici, Hronskom Svätom Kríži (Žiar nad Hronom) a Novej Bani získali celé územia bývalých slúžnovských okresov so sídlami v Banskej Štiavnici – Belej, Hronskom Svätom Kríži a Novej Bani.

Brezniansky okres získal, okrem obce Sihla, ktorá bola pričlenená k Rimavskosobotskému okresu, celé územné pôsobisko zrušeného slúžnovského okresu Brezno. Okresný úrad v Leviciach získal územnú pôsobnosť väčšej časti zrušených okresov Levice a celý Bátovský. Časti obcí bývalého slúžnovského okresu v Lučenci a Veladíne (Feledince - Jesenské) získal nový okres so sídlom v Lučenci.³⁷ Zároveň sa pôsobnosť nového okresného úradu preniesla aj na celý obvod bývalého slúžnovského okresu so sídlom v Haliči. Okresný úrad v Modrom Kameni získal pôsobnosť nad

³⁵ Z bývalého Púchovského okresu niekoľko obcí pričlenili k Trenčianskemu okresu: Nemšová, Horné Srnie, Liborča-Dvorec (Luborča), Kľučov a Závada.

³⁶ Zo Slatinského okresu sem pripadli obce: Sebedín a Hrochoť.

³⁷ Z Feledinského – Veledinského okresu (Jesenské) získal Lučenec Beľu (Belina).

celým obvodom zrušeného slúžnovského okresu so sídlom v Modrom Kameni a časť zrušeného okresu Nekyje (Vinica).³⁸ Rimavskosobotský okres získal časti bývalých okresov so sídlami v Hnúšti, Lučenci a Brezne.³⁹ Nový okres so sídlom vo Veledíne (Feledince - Jesenské) získal pôsobnosť nad časťami zrušených okresov Veledín, Lučenec a Hnúšťa.⁴⁰ Do obvodu Okresného úradu v Želiezovciach patrila celý obvod zrušeného slúžnovského okresu so sídlom v Pastuchove (Pastovce), ako aj časti bývalého okresu Levice.⁴¹ Zvolenský okres získal pôsobnosť nad niektorými obcami patriacimi predtým do pôsobnosti slúžnovských okresov Zvolen a Veľká Slatina (Zvolenská Slatina).⁴²

Napokon Krupinský okres pojal všetky sídla niekdajšieho okresu Krupiná a Šahy, ako aj niekoľko obcí bývalých okresov Nekyje (Vinica) a Zvolen.⁴³

5. Župa XIX., so sídlom v Liptovskom Svätom Mikuláši, označovaná ako Podtatranská župa, bola vytvorená z 12 okresov.

³⁸ Z okresu Nekyje (Vinica) boli pričlenené všetky obce okrem obcí: Sečenka (Sečianky), Veľká Ves, Nekyje (Vinica), Hrušov, Inám (Dolinka), Fedýmeš (Ipeľské Úľany) a Kleňany.

³⁹ Hnúšťanský okres sa stal súčasťou Rimavskosobotského takmer celý. Jedinou výnimkou bola obec Maďarské Zahorany (Dolné Zahorany), ktorá sa stala súčasťou Veledínskeho (Feledínskeho – Jesenské) okresu. Z bývalého Lučeneckého okresu sem boli pričlenené obce: Poltár, České Brezovo, Slaná Lehota a z Breznianskeho spomenutá Sihla.

⁴⁰ Popri už spomenutej Hnúšťanskej obci Maďarské Zahorany (Dolné Zahorany) sem pribudlo niekoľko obcí z bývalého Lučeneckého okresu: Stará Bašta, Studená, večkov (Večelkov) a Korlát (Konrádovce).

⁴¹ Išlo o južnú časť bývalého Levického okresu: Čata, Oroska (Pohronský Ruskov), Sv. Jur Hronský (Jur nad Hronom), Žemliare, Lekýr (Čajakovo), Dámašď (Domaša), Hronské Vozokany (Vozokany nad Hronom), Agov, Málaš, Hulvienky (Hulvinky), Ondrejovce, Malé a Veľké Šarluhy (Tekovské Lužianky), Oros za Hronom (kukučínov), Súdozovce, Malé a Veľké Šarovce (Šarovce), Dolný a Horný Várad (Tekovský Hrádok), Turá, Želiezovce, Nír (Nýrovce), Bajka a Mikula.

⁴² Z bývalého Zvolenského okresu sa vyčlenila Babiná, ktorá sa stala súčasťou Krupinského okresu. Zo Slatinského okresu prešli ku Zvolenskému všetky obce okrem Hrochote a Sebedína, ktoré sa stali súčasťou Banskobystrického okresu.

⁴³ Zo Zvolena Babiná, z Nekyje (Vinica) obce: Sečenka (Sečianky), Veľká Ves, Nekyje (Vinica), Hrušov, Inám (Dolinka), Fedýmeš (Ipeľské Úľany) a Kleňany.

Nové okresy so sídlami v Liptovskom Hrádku, Tornali, Revúcej, Spišskej Starej Vsi a Starej Ľubovni získali územia bývalých slúžnovských okresov s rovnakými sídlami bez ďalších zmien obvodov.

Okresný úrad v Ružomberku získal do svojej pôsobnosti celé územie bývalého slúžnovského okresu so sídlom v Ružomberku. Rovnako získal pôsobnosť aj nad časťou zrušeného okresu so sídlom v Nemeckej Ľupči (Partizánska Ľupča).⁴⁴ Okres so sídlom v Liptovskom Mikuláši tvoril obvod bývalého Liptovskomikuláškého slúžnovského okresu a časť zrušeného okresu Nemecká Ľupča.⁴⁵

Nový Okresný úrad v Rožňave získal, okrem väčšej časti bývalého obvodu slúžnovského okresu so sídlom v Rožňave, aj časť zrušeného slúžnovského okresu Spišská Nová Ves.⁴⁶

Slúžnovský okres Kežmarok prešiel ako celok do pôsobnosti nového Okresného úradu v Kežmarku spolu s časťou bývalého okresu Levoča.⁴⁷

Slúžnovský úrad v Spišskej Sobote zmenil iba sídlo okresného úradu. Stal sa ním Poprad. Oficiálne však až v tridsiatych rokoch.

Obvod Okresného úradu v Spišskej Novej Vsi tvorili časti zrušených slúžnovských okresov Spišská Nová Ves, Rožňava a Spišské Podhradie.⁴⁸

⁴⁴ Pričlenené boli obce: Bešeňová, Ivachnová, Kalameny, Lúčky, Potok, Svätý Michal (Turčiansky Michal), Liptovská Teplá, Vlašky a Vríba (Vríbie – Vlachy).

⁴⁵ Patrili sem všetky obce bývalého okresu Nemecká Ľupča (Partizánska Ľupča), okrem tých, ktoré boli pričlenené k Ružomerskému okresu.

⁴⁶ Išlo o obce: Ztratená (Stratená), Imrichovce a Štefanovce (Dedinky).

⁴⁷ Z Levočského okresu to boli obce: Ruskinovce, Farkašovce-Levkovce (Vlková).

⁴⁸ Išlo o takmer celý Spišskonovomestský slúžnovský okres okrem obcí: Ztratená (Stratená), Imrichovce a Štefanovce (Dedinky), pričlenených k Rožňavskému okresu a Harikoviec (Harichovce), ktoré sa stali súčasťou Levočského okresu. Zo okresu Spišské Podhradie, ktorý zanikol získala Spišská Nová Ves viacero obcí: Žehra, Vojkovce, Vitkovice, Velbachy (Bystrany), Slatvina, Olšavka, Olcnavá, Hrušov, Hincovce, Kolinovce a Jamník.

Levočský okres bol vytvorený z časti obvodov zrušených slúžnovských okresov so sídlami v Levoči, Spišskej Novej Vsi a Spišskom Podhradí.⁴⁹

6. Poslednou utvorenou župou bola župa so sídlom v Košiciach (župa XX.). Tvorilo ju 17 okresov a mesto so zriadeným magistrátom Košice.

Nové okresy so sídlom v Košiciach, Moldave nad Bodvou, Prešove, Bardejove, Sabinove, Vyšnom Svidníku (Svidník), Giraltovciach, Michalovciach, Veľkých Kapušanoch, Sobrance, Humennom, Medzilaborciach, a Gelnici tvorili bývalé zrušené slúžnovské okresy s rovnomenými sídlami a totožným územím.

Okresný úrad v Sečovciach získal pôsobnosť na územie bývalého sečovského okresu a na časť územia bývalého okresu Vranov.⁵⁰

Väčšiu časť zrušeného okresu so sídlom v Kráľovskom Chlmcí získal do pôsobnosti nový Okresný úrad v Kráľovskom Chlmcí.⁵¹ Podobne bol utvorený okres Vranov.⁵² Novovytvorený okres Snina v sebe zahŕňal dva okresy. Patrili sem obce bývalého sninského okresu a okresu Veľké Berezné. Napokon bez zmeny ostalo mesto so zriadeným magistrátom Košice.

Pre úplnosť treba dodať, že ešte v roku 1922 boli zlúčené okresy Rožňava, Revúca a Tornaľa do jedného obvodu Župnej expozitúry župy XIX. so sídlom v Rožňave.⁵³ V Michalovciach bola dočasne zriadená expozitúra tohto

⁴⁹ Základom nového okresu boli obce bývalého Levočského slúžnovského okresu okrem Ruskinoviec a Farkašoviec – Levkovie (Vlková), ktoré boli pričlenené ku Kežmarku. Z bývalého Spišskonovomestského okresu sem pripadli Harikovec (Harichovce) a potom zvyšná časť slúžnovského okresu Spišské Podhradie, ktorá nebola pričlenená k novému okresu Spišská Nová Ves.

⁵⁰ Z Vranovského okresu sem boli pričlenené obce: Kraviany (Kravany) a Stankovce.

⁵¹ Vynechané boli obce Ašvaň, Malý a Veľký Rát, ktoré nepatrili pod správu Slovenska, ale Podkarpatskej Rusi.

⁵² Tvorili ho všetky obce bývalého okresu Vranov, okrem obcí Kraviany (Kravany) a Stankovce.

⁵³ Vyhláška MV č. 66/1922 Sb. z. a n.

župného úradu pre obvod bývalej Zemplínskej župy a pripojených častí Uzskej župy.⁵⁴

V roku 1923 bola utvorená z časti obvodu okresu Krupina expositúra Okresného úradu v Krupine, so sídlom v Ipoľských Šahách (Šahy)⁵⁵ a v roku 1925 došlo k presunu sídla Okresného úradu vo Vyšnom Svidníku (Svidník) do Stropkova,⁵⁶ pričom bola zriadená okresná expositúra pre niekoľko obcí, so sídlom vo Vyšnom Svidníku.⁵⁷

III. ZMENY OKRESNÝCH OBVODOV V KRAJINSKOM ZRIADENÍ 1928 – 1937

Vzhľadom k tomu, že sa župné zriadenie nezaviedlo v západnej časti Československej republiky, hľadal sa iný spôsob ako zjednotiť správu a vyhnúť sa tak komplikáciám, ktoré z dvojkoľajnosti systému neustále vznikali. Takto bol prijatý v roku 1927 zákon, ktorý zásadne zmenil systém a organizáciu správy na Slovensku.⁵⁸ Župné zriadenie bolo na Slovensku zrušené, čo v praxi znamenalo najmä zrušenie župných úradov, ktoré dovtedy stáli na čele nadokresných územných celkov. Slovensko bolo vyhlásené za jednu krajinu, na čele ktorej stál Krajinský úrad v Bratislave a krajinský prezident. Nové krajinské zriadenie tak odstránilo jednu zložku správy a okresné úrady, ktoré ostali ako riadiaci orgán regiónov komunikovali priamo s Krajinským úradom v Bratislave, ktorému boli vo svojej činnosti podriadené.

⁵⁴ VI. nar. č. 280/1922 Sb. z. a n. Doplňkom vládneho nariadenia č. 91/1922 Sb. z. a n., ktorý vydal minister vnútra po dohode s MPS ako vykonávaciu vyhlášku č. 345 v roku 1922 Sb. z. a n. boli spresnené obvody (územná pôsobnosť) nových okresov. Šiesty článok nariadenia určil osobitné postavenie expositúry župného úradu so sídlom v Michalovciach. Exponovaný úradník podliehal a zodpovedal sa za svoju činnosť županovi v Košiciach.

⁵⁵ Vyhláška MV č. 15/1923 Sb. z. a n.

⁵⁶ VI. nar. č. 208/1925 Sb. z. a n.

⁵⁷ Vyhláška MV č. 209/1925 Sb. z. a n.

⁵⁸ Z. č. 125/1927 Sb. z. a n.

Po uplatnení krajinského zriadenia na Slovensku však prebehli aj niektoré menšie zmeny obvodov okresov, platné od roku 1929.⁵⁹

Azda najviditeľnejšou zmenou bolo zrušenie územného pôsobiska Okresného úradu v Liptovskom Hrádku. Celý jeho obvod prešiel pod pôsobnosť Okresného úradu v Liptovskom Mikuláši.⁶⁰ Podobne bol zrušený okres so sídlom v Hronskom Svätom Kríži (Žiar nad Hronom) a jeho obvod bol pričlenený, s výnimkou obce Prestavky, k okresu Kremnica. Spomenutá obec bola pričlenená k okresu Nová Baňa.⁶¹

Obvod Okresného úradu v Kráľovskom Chlmcí bol zväčšený o niekoľko obcí pričlenených z obvodu Okresného úradu v Sečovciach.⁶²

Okresný úrad v Prešove získal presunmi obvodov okresných úradov niekoľko obcí z obvodu Okresného úradu v Gelnici.⁶³

Zmeny sa dotkli aj Okresného úradu v Stropkove, k obvodu ktorého boli pripojené niektoré obce, patriace do pôsobnosti Okresného úradu v Humennom.⁶⁴

Podobne nastali presuny niektorých obcí z okresov Modra → Trnava a Modra → Bratislava;⁶⁵ Krupina → Zvolen a Krupina → Levice;⁶⁶ Nová

⁵⁹ Podrobnejšie sme sa problematikou prijatia a fungovania krajinského zriadenia venovali v prácach: TIŠLIAR, Pavol. Okresná správa na Slovensku počas I. ČSR. In: *HISTORICA*, roč. XLVI. Bratislava : Univerzita Komenského, 2005, s. 147–185; TIŠLIAR, Pavol. Náčrt postavenia okresných úradov na Slovensku počas krajinského zriadenia (1928 – 1939). In: *HISTORICA*, roč. XLV, Bratislava 2002, s. 219–223.

⁶⁰ VI. nar. č. 93/1928 Sb. z. a n., § 2, a).

⁶¹ Tamže, § 2, b).

⁶² Tamže, § 2, c). Išlo o obce Veľká a Malá Bara (dnes obe súčasťou obce Bara), Borša, Černochovej, Ladmovce, Seleška (Viničky) a Zemplín.

⁶³ Tamže, § 2, d). Obce: Ovčie a Vitež (Vítaz).

⁶⁴ Tamže, § 2, e). Obce: Pakostov a Petrovce (dnes súčasť Pakostova).

⁶⁵ Tamže, § 2, f). Z okresu Modra boli pripojené k Trnave obce Horné a Dolné Orešany a k okresu Bratislava vidiek Neštich (súčasť Smoleníc).

⁶⁶ Tamže, § 2, g). Z Krupinského okresu obec Babiná k okresu Zvolen a Santov (Santovka) k Levickému okresu.

Baňa → Zlaté Moravce a Nová Baňa → Kremnica;⁶⁷ Piešťany → Trnava;⁶⁸ Ružomberok → Banská Bystrica;⁶⁹ Levoča → Spišská Nová Ves.⁷⁰

Bez zmien ostal niekdajší Sečovský okres. Avšak počas krajinského zriadenia bolo sídlo Okresného úradu v Sečovciach preložené do Trebišova.⁷¹

V roku 1934 došlo k ďalším čiastkovým úpravám, ktoré vstúpili do platnosti od roku 1935.⁷² Presuny časti obcí nastali z okresu Rimavská Sobota → Lučenec;⁷³ Modrý Kameň → Lučenec;⁷⁴ Lučenec → Modrý Kameň;⁷⁵ Topoľčany → Bánovce nad Bebravou;⁷⁶ Kysucké Nové Mesto → Žilina.⁷⁷ Popri týchto zmenách sa menili čiastočne aj obvody okresných súdov, ktoré okrem spomenutých okresov zasiahli aj okresy Levice, Sečovce a Vranov nad Topľou.

Uvedené zmeny okresov sa premietli aj do publikovaných štatistických údajov. Štatistický úrad reagoval na zmeny územnej správy prispôbením sa novým podmienkam. Tie sa týkali vykazovania dát z posledných zmien územnej správy.

⁶⁷ Tamže, § 2, h). Z Novobanského okresu bola pripojená obec Jedľové Kostolany a pripojená k okresu Zlaté Moravce, rovnako ako obec Dolná Trnávka, ktorá sa stala súčasťou Kremnického okresu.

⁶⁸ Tamže, § 2, i). Z Piešťanského okresu bola k okresu Trnava pripojená obec Radošovce.

⁶⁹ Tamže, § 2, j). Okres Ružomberok prišiel v prospech okresu Banská Bystrica o obec Donovaly.

⁷⁰ Tamže, § 2, k). Na Spiši sa zmenila príslušnosť obce Harichovce, ktorá patrila k Levočskému okresu a prešla pod právomoc Okresného úradu v Spišskej Novej Vsi.

⁷¹ Tamže, § 2, l).

⁷² VI. nar. č. 254/1934 Sb. z. a n.

⁷³ Tamže, § 1, a). České Brezovo, Slaná Lehota a Poltár bol vyčlenený z okresu Rimavská Sobota a boli pričlenené k okresu Lučenec.

⁷⁴ Tamže, § 1, b). Z Modrokamenského okresu bola k Lučeneckému pričlenená obec Ľuboreč.

⁷⁵ Tamže, § 1, c). Obec Šuľa bola vyňatá z pôsobnosti Lučeneckého okresu a presunutá do obvodu okresu Modrý Kameň.

⁷⁶ Tamže, § 1, d). Z topoľčianskeho okresu bola presunutá k Bánovskému okresu obec Nedašovce.

⁷⁷ Tamže, § 1, e). Obec Zádubnie (súčasť Žiliny) sa presunula z okresu Kysucké Nové Mesto k Žilinskému.

Pohyby obyvateľstva od roku 1921 boli naviazané na župné zriadenie a tieto dáta boli publikované za nasledujúce roky až do roku 1927.⁷⁸ Od roku 1928, keď vstúpil do platnosti už nový systém správy a župy boli zrušené, štatistický úrad publikoval dáta za nové krajinské zriadenie, s tým, že v roku 1928 boli ešte publikované dáta aj za okres Liptovský Hádok, Sečovce. Publikovaním údajov za pohyby obyvateľstva Slovenska od roku 1929 však už štatistický úrad reagoval na všetky nové územné zmeny a dáta až do roku 1934 publikoval podľa nového usporiadania. Od roku 1935 vstúpili do platnosti drobné presuny niektorých spomenutých obcí, ktoré sa rovnako premietli aj do oficiálne publikovaných štatistík. Tieto zmeny boli konečné a údaje štatistický úrad publikoval podľa tohto upraveného územnosprávneho členenia do roku 1937.

Celkovo teda možno konštatovať, že kým údaje za roky 1919 a 1920 nemožno prakticky vôbec porovnávať s nasledujúcim obdobím bez príslušného prepočítania na nové územnosprávne rozdelenie, dáta od roku 1921 možno porovnávať aspoň orientačne. Zmeny v publikovaných údajoch neboli tak rozsiahle ako prechod od starého župného zriadenia, ktoré prežívalo spoločne so slúžnovskými okresmi. Úpravy po prijatí župného zriadenia, na ktoré však štatistický úrad pri publikovaní výsledkov za pohyby obyvateľstva Slovenska reagoval už od roku 1921 sa dotýkali na regionálnej úrovni už len niekoľkých obcí. Žiaľ, štatistický úrad nikdy

⁷⁸ Zmeny sa týkali len obcí, ktoré boli odstúpené Slovenská Lipnica Poľsku, Šomošová a Šomošovce Maďarsku. Zmenami štátnych hraníc a vývojom pohraničia sa venovalo viacero autorov, napr. JANAS, Karol. Slovensko-poľské územné spory a spôsoby ich riešenia v severozápadnom Slovensku v rokoch 1938 – 1939. In: *Vlastivedný zborník Považia*, r. XXII, 2004, s. 93-103; JANAS, Karol. Poľské požiadavky voči Československu v roku 1938 a ich dopad na poľsko-moravsko-slovenské pomedzie. In: *České, slovenské a československé dejiny 20. storočia : Osudové osmičky v našich dejinách*. Zost. J. Mervart, J. Štěpán. Ústí nad Orlicí : OFTIS, 2008, s. 171-178; JANAS, Karol. K problematike hraničných sporov s Nemeckou ríšou v rokoch 1938 – 1943 v Bratislave a okolí. In: *Bratislava*, r. 16, 2004, s. 121-128; HETÉNYI, Martin. *Slovensko-maďarské pomedzie v rokoch 1938 – 1945*. Nitra : FiF UKF, 2008; HETÉNYI, Martin. Život obyvateľov na slovensko-maďarskom pohraničí po viedenskej arbitráži v roku 1938. In: *České, slovenské a československé dejiny 20. storočia : Osudové osmičky v našich dejinách*. Zost. J. Mervart, J. Štěpán. Ústí nad Orlicí : OFTIS, 2008, s. 149-160.

nepublikoval údaje za jednotlivé obce, ktorými by bolo možné údaje za medzivojnové Slovensko prerátať a zjednotiť.

OBSAH SČÍTACÍCH LÍSTKOV

Základom pre zber údajov o pohybe obyvateľstve v medzivojnovom Československu od roku 1925 boli štyri sčítacie lístky, ktoré matrikári mali povinnosť vypísať pri každej matričnej udalosti a následne za daný mesiac zaslať najneskôr do piateho dňa nasledujúceho mesiaca.

Prvý z nich A. Sčítací lístok oddavkový obsahoval nasledujúce údaje:

1. poradové číslo sčítacieho lístku,
2. meno a sídlo matričného úradu a rok,
3. poradové číslo zápisu,
4. deň, mesiac a rok uzatvorenia sobáša,
5. budúce spoločné bydlisko novomanželov,
6. meno a priezvisko ženích a nevesty,
7. deň, mesiac a rok narodenia ženícha a nevesty,
8. rodinný stav ženícha a nevesty,

U ovdovelých a rozlúčených ženíchov a neviest sa zvlášť malo zapísať:

- A. koľký sobáš uzatvárajú,
- B. kedy začalo vdovstvo alebo stav rozlúčenosti,
- C. koľko detí z predchádzajúceho manželstva žije,
9. rodisko (obec, súdny okres, krajina) nevesty a ženícha,
10. posledné bydlisko (obec, súdny okres, krajina) nevesty a ženícha,
11. štátna príslušnosť nevesty a ženícha,
12. národnosť nevesty a ženícha,
13. náboženské vyznanie nevesty a ženícha,
14. druh povolania nevesty a ženícha,
15. postavenie k povolaniu nevesty a ženícha,

Obrázok č. 5 : Ukážka sčítacieho lístku oddavkového⁷⁹

Státní úřad statistický v Praze.

Řadové číslo sčít. lístku.....

Jméno a sídlo matričního úřadu.....

Rok.....

A. Sčítací lístek oddavkový.

1. Řad. čís. matrič. zápisu..... 2. Den, měsíc a rok uzavření sňatku.....
3. Přítší společné bydliště.....

	Ženicha	Nevěsty
4. Jméno a příjmení		
5. Den, měsíc a rok narození		
6. Rodinný stav		
7. <i>U ovdovělých a rozloučených:</i>		
a) Kolikátý sňatek se uzavírá?		
b) Kdy začalo vdovství nebo stav rozloučenosti?		
c) Kolik dětí z předcházej. manželství jest na živu?		
8. Rodiště: obec		
soudní okres		
země		
9. Poslední bydliště: obec		
soudní okres		
země		
10. Státní příslušnost		
11. Národnost		
12. Náboženské vyznání		
13. Druh povolání ¹⁾		
14. Postavení v povolání ¹⁾		
15. Nemá-li nevěsta vlastního povolání, jaké jest povolání a postavení v povolání jejího otce, resp. živitele		
16. Byl mezi ženichem a nevěstou příbuzenský poměr a jaký?		

Poznámka (viz § 3. a 5. instrukce).....

V..... dne..... 193.....

(Podpis matrikářův.)

¹⁾ Povolání i postavení v povolání uveďte co nejpřesněji: všeobecné výrazy jako dělník, řemeslník, úředník atd. nestačí, nýbrž jest udati, z kterého druhu povolání má dotčený svou hlavní výživu; je-li v povolání tom výdělečně činným, či je-li vydržován a jaké postavení v povolání tom zaujímá výdělečně činný (zdali jako samostatný podnikatel, úředník, zřízenec, dělník nebo pomáhačící člen rodiny).

⁷⁹ POHYB obyvatelstva v Československé republice v letech 1925 – 1927. In: *Československá statistika* sv. 77. Řada XIV., sešit 4. (dálej: ČSS zv. 77). Praha : Státní statistický úřad, 1932, s. VII.

16. v prípade, že nemá nevesta vlastné povolanie, aké je povolanie a postavenie v povolani jej otca, respektíve živiteľa,

17. bol medzi ženíchom a nevestou príbuzenský vzťah a aký.

Ďalšou súčasťou lístku bol priestor pre osobitné poznámky matrikára, ktoré mal vyplniť v určitých prípadoch (pozri kapitolu Inštrukcie pre matričné úrady o poskytované dát pre štatistiku prirodzenej meny obyvateľstva).

Ako posledné mal matrikár uviesť miesto, dátum vypísania lístku a ten následne vlastnoručne podpísať.

Druhý sčítací lístok B. Sčítací lístok rodný prinášal údaje o narodených deťoch:

1. poradové číslo sčítacieho lístku,
2. meno a sídlo matričného (farského) úradu a rok,
3. poradové číslo zápisu,
4. meno a priezvisko dieťaťa,
5. dátum narodenia (deň, mesiac, rok),
6. rodisko (obec, súdny okres, krajina),
7. pohlavie (mužské či ženské),
8. pôvod (manželský či nemanželský),
9. vitalita (narodilo sa živé či mŕtve),
10. kto pomáhal pri pôrode (lekár či pôrodná baba),
11. náboženské vyznanie dieťaťa,
12. kedy rodičia uzavreli sobáš (deň, mesiac, rok),

Ďalej lístok obsahoval údaje o otcovi (manželskom či prirodzenom) a matke:

13. deň, mesiac a rok narodenia rodičov,

V dobe narodenia dieťaťa:

14. rodinný stav otca a matky,
15. bydlisko (obec, súdny okres, krajina) otca a matky,
16. štátna príslušnosť otca a matky,
17. národnosť otca a matky,
18. náboženské vyznanie otca a matky,

19. druh povolania otca a matky,
20. postavenie k povolaniu otca a matky dieťaťa,

Obrázok č. 6 : Ukážka sčítacieho lístku rodného⁸⁰

Státní úřad statistický v Praze. Radové číslo sčít. lístku.....

Jméno a sídlo matričního (farního) úřadu..... Rok.....

B. Sčítací lístek rodný.

1. Řad. číslo matrič. zápisu..... 2. Jméno a příjmení dítěte.....
3. Datum narození (den, měsíc, rok).....
4. Rodiště: obec..... soudní okres..... země.....
5. Pohlaví (mužské či ženské)..... 6. Původ (manželský či nemanžel.).....
7. Vitalita (narodilo se živé či mrtvé)
(Mrtvé narozeným dítětem jest rozuměti dítě, které od porodu nejevilo žádných známek života [tep, dech]; mezi mrtvé narozené děti nepočítají se plody porozené do konce 28. týdne těhotenství.)
8. Kdo pomáhal při porodu (lékař či porodní bába)?.....
9. Náboženské vyznání dítěte.....
10. Kdy rodiče uzavřeli sňatek (den, měsíc, rok)?.....

11. Den, měsíc a rok narození rodičů

- V době narození dítěte
12. Rodinný stav
13. Bydliště: obec
soudní okres
země
14. Státní příslušnost
15. Národnost
16. Náboženské vyznání
17. Druh povolání ¹⁾
18. Postavení v povolání ¹⁾	Otec
(manželský neb přirozený [§ 11 posl. odst. instrukce])	Matka

19. Nemá-li nemanželská matka vlastního povolání, povolání a postavení v povolání jejího otce resp. živitele.....
20. Kolikáté dítě se matce narodilo?..... 21. Kolik z nich dosud zemřelo?.....
22. Kolikáté se jí narodilo z nynějšího manželství (po uzavření sňatku)?.....
23. Kdy se narodilo její poslední předcházející dítě (den, měsíc, rok)?.....
24. Byl porod jednoduchý, či narodilo se dítě jako dvojče, trojče atd.?.....
25. Žije nemanželská matka s otcem nemanžel. dítěte ve společné domácnosti?.....
26. Nastal porod doma, v léčebném ústavě a ve kterém, či jinde a kde?.....

Poznámka (viz. §§ 3., 5. a 11. instrukce).....

V..... dne..... 193.....
(Podpis matrikářův.)

¹⁾ Povolání i postavení v povolání uveďte co nejpřesněji; všeobecné výrazy jako dělník, řemeslník, úředník atd. nestačí, třebať jest udati, z kterého druhu povolání má dotčený svou hlavní výživu; je-li v povolání tom výdělečně činným, či je-li udržován a jaké postavení v povolání tom zaujímá výdělečně činný (zda-li jako samostatný podnikatel, úředník, zřízenec, dělník nebo pomáhající člen rodiny).

⁸⁰ ČSS zv. 77, s. VII.

21. v prípade, že nemá nemanželská matka vlastné povolanie, aké je povolanie a postavenie k povolaniu jej otca respektíve živateľa,
 22. koľké dieťa sa narodilo matke,
 23. koľko z nich doposiaľ zomrelo,
 24. koľké dieťa sa jej narodilo z terajšieho manželstva (po uzatvorení sobáša),
 25. kedy sa narodilo jej posledné predchádzajúce dieťa (deň, mesiac, rok),
 26. bol pôrod jednoduchý, či narodilo sa dieťa ako dvojča, trojča atď.,
 27. žije nemanželská matka s otcom nemanželského dieťaťa v spoločnej domácnosti,
 28. nastal pôrod doma, v liečebnom ústave a v ktorom, či inde a kde,
- Rovnako ako v predchádzajúcom lístku bol súčasťou rodného lístku priestor pre osobitné poznámky matrikára, ktoré mal vyplniť v určitých prípadoch (pozri kapitolu Inštrukcie pre matričné úrady o poskytované dát pre štatistiku prirodzenej meny obyvateľstva).

Špecifickým prvkom, ktorý v prirodzenej mene obyvateľstva zisťoval a publikoval v medzivojnovom období Štátny štatistický úrad, bola legitimácia nemanželských detí. Od 1.1. 1925 bol za týmto účelom používaný špeciálny sčítací lístok C. Sčítací lístek o legitimácii. Obsahoval:

1. poradové číslo sčítacieho lístku,
2. meno a sídlo matričného (farského) úradu a rok,
3. poradové číslo zápisu narodenia v rodnej matrike,
4. dátum záznamu legitimácie (deň, mesiac, rok),
5. dátum uzavretia sobáša rodičov (deň, mesiac, rok),
6. meno (krstné, rodné) a priezvisko legitimizovaného dieťaťa,
7. dátum narodenia (deň, mesiac, rok),
8. rodisko (obec, súdny okres, krajina),
9. pohlavie (či mužské alebo ženské),
10. náboženské vyznanie dieťaťa,
11. terajšie bydlisko dieťaťa (obec, súdny okres, krajina).

Údaje o otčovi a matce:

12. dátum narodenia (deň, mesiac, rok),

13. štátna príslušnosť,

Obrázok č. 7 : Ukážka sčítacieho lístku o legitimácii⁸¹

Státní úřad statistický v Praze. Řad. čís. sčít. lístku

Jméno a sídlo matričního (farního) úřadu..... Rok

C. Sčítací lístek o legitimaci.

1. Řadové číslo zápisu narození v rodné matrice.....

2. Datum záznamu legitimace (den, měsíc, rok).....

3. Datum uzavření sňatku rodičů (den, měsíc, rok).....

4. Jméno (křestní, rodné) a příjmení legitimovaného dítěte.....

5. Datum narození (den, měsíc, rok).....

6. Rodiště: obec..... soudní okres..... země.....

7. Pohlaví (zda mužské či ženské).....

8. Náboženské vyznání dítěte.....

9. Nynější bydliště dítěte: obec..... soudní okres..... země.....

10. Datum narození (den, měsíc, rok)

11. Státní příslušnost

12. Národnost

13. Náboženské vyznání

O t c e	M a t k y
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

14. Povolání a postavení v povolání otce v době legitimace dítěte).....

15. Povolání a postavení v povolání matky v době narození dítěte.....

16. Neměla-li nemanželská matka vlastního povolání, tedy povolání a postavení v povolání jejího otce resp. živitele.....

Poznámka (viz § 3. instrukce).....

V..... dne..... 193.....

(Podpis matrikářův).

⁸¹) Povolání i postavení v povolání uveďte co nej přesněji; všeobecné výrazy, jako dělník, řemeslník, úředník atd. neslaďte, nýbrž ješte uďte, z kterého druhu povolání má dotčený svou hlavní výživu: je-li v povolání tom výdělečně činným či je-li vydržován a jaké postavení v povolání tom zaujímá výdělečně činný (zda-li jako samost. podnikatel, úředník, zřízenec, dělník nebo pomáhající člen rodiny).

⁸¹ ČSS zv. 77, s. VIII.

14. národnosť,
15. náboženské vyznanie,
16. povolanie a postavenie k povolaniu otca v dobe legitimácie dieťaťa,
17. povolanie a postavenie k povolaniu matky v dobe narodenia dieťaťa,
18. v prípade, že nemá nemanželská matka vlastné povolanie, uviesť povolanie a postavenie v povolaní jej otca respektíve živateľa.

Posledným sčítacím lístkom, ktorý bol v medzivojnovom období používaný za účelom získania údajov o prirodzenej mene obyvateľstva bol D. Sčítací lístok úmrtí.

Obsahoval:

1. poradové číslo sčítacieho lístku,
2. meno a sídlo matričného (farského) úradu a rok,
3. poradové číslo zápisu,
4. meno a priezvisko zomrelého,
5. dátum úmrtia (deň, mesiac, rok),
6. miesto úmrtia (obec, súdny okres, krajina),
7. pohlavie (mužské či ženské),
8. rodinný stav,
9. dátum narodenia (deň, mesiac, rok),
10. rodisko zomretého (obec, súdny okres, krajina),
11. posledné bydlisko (obec, súdny okres, krajina),
12. štátna príslušnosť zomretého,
13. národnosť zomretého,
14. náboženské vyznanie zomretého,
15. druh povolania,
16. postavenie v povolaní,
17. základné ochorenie,
18. komplikácie, ochorenia združené a pod.,
19. bezprostredná príčina smrti,
20. išlo o ochorenie nákazlivou chorobou alebo o ochorenie z povolania,
21. druh násilnej smrti (samovražda, úraz, zločin),
22. ktorý lekár liečil zomretého,

Obrázok č. 8 : Ukážka sčítacieho lístku úmrtného⁸²

Státní úřad statistický v Praze. Řad. čís. sčít. lístku

Jméno a sídlo matričního (farního) úřadu Rok

D. Sčítací lístek úmrtní.

1. Řad. čís. matr. zápisu... 2. Jméno a příjmení zemřelého...

3. Datum úmrtí (den, měsíc, rok) ... soudní okres... země...

4. Místo úmrtí: obec... 6. Rodinný stav...

5. Pohlaví (mužské či ženské) ... 7. Datum narození (den, měsíc, rok) ...

8. Rodiště: obec... soudní okres... země...

9. Poslední bydliště: obec... soudní okres... země...

10. Státní příslušnost... 11. Národnost...

12. Náboženské vyznání...

13. Druh povolání¹⁾...

14. Postavení v povolání¹⁾...

15. Základní nemoc...

16. Komplikace, nemoci sdružené a pod...
17. Bezprostřední příčina úmrtí...

18. Jednalo se o nakažlivou nemoc anebo nemoc z povolání?
19. Druh smrti násilné (sebevražda, úraz, zločin) ... 21. Zjištěná příčina smrti lékařem?

20. Který lékař léčil zemřelého? ...
22. U dětí do 1 roku: bylo živeno jen pír. výž. (kojením) či jen umělou n. smíšenou?...

23. U dětí mladších 10 let: původ (manželský či nemanželský) ...
24. U dětí a osob bez vlastního povolání: povolání a postavení v povolání jejich živitele

25. U žen: a) počet všech dětí (živé i mrtvé narozených).
b) z nich jest dosud na živu...

26. Nastalo úmrtí doma, v léčebném ústavě a kterém, či jinde a kde? ...

Poznámka (viz §§ 3, 5 a 13 instrukce) ...

V ... dne ... 193 ...
(Podpis matrikářův.)

¹⁾ Povolání i postavení v povolání uveďte co nejpřesněji; všeobecné výrazy, jako dělník, fenešník, úředník atd., nestačí, nýbrž jest uvést, z kterého druhu povolání má dotčený svou hlavní výživu: je-li v povolání tom výdělečně činným či je-li vydržován a jaké postavení v povolání tom zaujímá výdělečně činný (adami jako mamost, podnikatel, úředník, zřízenec, dělník nebo pomáhající člen rodiny).

⁸² ČSS zv. 77, s. VIII.

- 23. zistená príčina smrti lekárom,
- 24. u detí do jedného roku: bolo kŕmené len prírodnou výživou (dojčením),
či len umelou alebo zmiešanou ,
- 25. u detí mladších 10 rokov: pôvod (manželské či nemanželské),
- 26. u detí a osôb bez vlastného povolania: povolanie a postavenie
v povolani ich živateľa,
- 27. u žien: počet všetkých detí (živo i mŕtvo narodených) a koľko z nich je
doposiaľ nažive,
- 28. nastalo úmrtie doma, v liečebnom ústave, či inde a kde.

INŠTRUKCIE PRE MATRIČNÉ ÚRADY O POSKYTOVANÍ DÁT PRE ŠTATISTIKU PRIRODZENEJ MENY OBYVATEĽSTVA

Od roku 1925 vznikol v Československu jednotný systém zberu, triedenia a spracovávaní dát o prirodzenom pohybe obyvateľstva. V nadväznosti na to boli vydané záväzné inštrukcie pre matričné úrady, ako majú poskytovať tieto údaje. Vo všeobecnosti boli rozdelené do troch častí: Predpisy všeobecné, Predpisy zvláštne a Záverečné predpisy a 14 paragrafov.

Prvá časť obsahovala 7 paragrafov:

§ 1 deklaroval príčinu prečo vznikli nové sčítacie lístky od 1. januára 1925 a tiež definoval, ktoré sčítacie lístky sa pre zber údajov o prirodzenom pohybe obyvateľstva vyplňajú.

§ 2 zavádzal povinnosť matrikárovi vyplniť predpísaný sčítací lístok o každom sobáš, narodení, legitimizácii nemanželského dieťaťa a o úmrtí.

§ 3 ustanovil povinnosť matrikárovi skôr ako zapíše sobáš, narodenie, legitimizáciu alebo úmrtie do matriky, že musí vyplniť príslušný sčítací lístok, a to podľa otázok, ktoré obsahuje. V prípade, že ide o údaje, ktoré sú zrejmé z verejných listín a ktoré osoba hlásiaca matričný prípad má pri sebe, musí ich podľa týchto listín skontrolovať.

Ak nemôže ohlasujúca osoba podať odpoveď na všetky otázky alebo ak v písomnom oznámení chýbajú niektoré údaje, ktoré sa majú zapísať do sčítacieho lístku, nesmie sa aj napriek tomu zápis do sčítacieho lístku odložiť na neskôr. V takomto prípade je povinnosť matrikára si vyžiadať od osoby dodatočne tieto údaje doložiť a podľa nich následne doplní sčítací lístok.

Obrázok č. 9 : Ukážka inštrukcií pre matričné úrady o poskytovaní údajov pre štatistiku pohybu obyvateľstva⁸³

Instrukce

pro matriční úrady o poskytování dat pro statistiku měny obyvatelstva.

Předpisy všeobecné.

§ 1.

Aby byla získána přesná statistická data o pohybu obyvatelstva, zavádějí se od 1. ledna 1925 čtvery sčítací listky, a to sčítací listek oddávkový (vzorec A), sčítací listek rodný (vzorec B), sčítací listek o legitimaci (vzorec C) a sčítací listek úmrtní (vzorec D).

§ 2.

O každém sňatku a narození, o legitimaci nemanželského dítěte a o úmrtí vyplní matrikář zvláštní sčítací listek.

§ 3.

Dříve než matrikář zapíše sňatek, narození, legitimaci aneb úmrtí do matriky, jest povinen vyplniti příslušný sčítací listek, a to dle otázek v sčítacím listku obsažených. Jedná-li se při tom o data patrná z veřejných listin, které strana má po **případě** s sebou, nahledne do listin.

Nemůže-li osoba matriční případ oznamující dáti odpověď na všechny otázky nebo scházejí-li v písemných oznámeních údaje, které se mají zapsati do sčítacího listku, nesmí se přes to zápis do sčítacího listku odložit. Tu si pak matrikář vyžádá bezodkladně od strany údaje a doplní podle nich sčítací listek dodatečně.

Jestliže matrikář nemůže získati odpověď na některou z otázek ve sčítacím listku obsažených (na př. u nalezených mrtvol, jejich totožnost se nepodařilo zjistiti a pod.), uvede na sčítacím listku v poznámce, proč ta neb ona otázka zůstala neodpověděna.

Sezná-li matrikář, že některý veřejný ústav svoji povinnost sdělovati potřebná statistická data opětovně zanedbává, podá o tom zprávu Státnímu úřadu statistickému, aby zjednal nápravu.

§ 4.

Všechny zápisy musí býti úplně čitelný a nesmí býti pořízeny tužkou. Číselné údaje buďtež zápsány číslicemi, vše ostatní se vypíše, a to beze zkratk.

§ 5.

Sčítací listky vyplňují se pouze o matričních případech, které se do matriky zapisují pod řadovým číslem.

Byl-li matriční zápis opět vymazán a přerušil-li se takto pořadí řadových čísel, vysvětlí se toto přerušení v poznámkové rubrice hned následujícího sčítacího listku.

§ 6.

Sčítací listky, které se nesmějí skládati ani na šířku ani na délku, zašle matrikář v zapečené služební obálce bez průvodního dopisu nejpozději 5. každého měsíce p řím o Státnímu úřadu statistickému v Praze. Do zásilky se pojmom všechny sčítací listky, které se vztahují na zápisy z minulého měsíce.

V levém rohu na lici obálky poznamená matrikář nejnižší a nejvyšší řadové číslo matričního zápisu a počet sčítacích listků dle jednotlivého druhu.

Nebylo-li některého zápisu, nepodává matrikář záporné zprávy, nýbrž opatří dotýcnou rubriku obálky nulou, a nebylo-li vůbec žádných zápisů, zašle prázdnou obálku opatřenou nulou.¹⁾

§ 7.

Potřebné tiiskopisy a obálky dodá matričnímu úřadu Státní úřad statistický v Praze. Dochází-li zásoba tiiskopisů, oznámí to matriční úřad současně při měsíčním předkládání výkazů statistickému úřadu.

Tiiskopisů a obálek nesmí býti použito k jiným účelům a s tiiskopisy nutno šetřiti. Poněvadí opravy ve sčítacích listcích jsou dovoleny a vyskytnuvši se omýlí a chyby mohou býti vymazány aneb opraveny, smí při pečlivé manipulaci s tiiskopisy pouze nepatrná jejich část přijíti na zmar.

Předpisy zvláštní.

§ 8.

Národnost.

Národností jest rozuměti kmenovou příslušnost, jejímž hlavním vnějším znakem jest spravidla mateřský jazyk. Židé mohou přiznati též národnost židovskou. Nepřipustno jest označovati národnost příslušností k určitému území, na př. Hanák, Moravan atd.

Národnost se zapisí dle údaje strany.

§ 9.

Náboženské vyznání.

Náboženské vyznání musí býti zápsáno přesně. Nestací tedy prostě „katolické“ nebo „evangelické“, nýbrž dlužno udati, je-li dotyčná osoba vyznání římsko-katolického, řecko-katolického neb arménsko-katolického, po **případě** náleží-li evangelické církvi československé aneb k evangelické církvi augsb. vyznání atd.

Rozhodujícím je jedině pr á v ní stav v době, kdy se zápis pořizuje.

¹⁾ Výnosem Státního úřadu statistického čj. 4640-II. ze dne 1. října 1927 byly pro negativní hlášení místo prázdných obálek zavedeny dopisnice.

Ak matrikář nie je schopný získať odpoveď na niektorú z otázok v sčítacom listku (napríklad u nájdených mŕtvol, ktorých totožnosť sa nepodarilo

⁸³ ČSS zv. 77, s. IX.

zistiť), uvedie na sčítacom lístku v poznámke, prečo daná otázka nebola zodpovedaná.

V prípade, že má matrikár podozrenie, že niektorí z verejných ústavov, ktoré majú povinnosť poskytovať potrebné štatistické údaje, svoju úlohu opakovane neplní, musí o tom podať správu Štátnemu úradu štatistickému.

Obrázok č. 10 (pokračovanie): Ukážka inštrukcií pre matričné úrady o poskytovaní údajov pre štatistiku pohybu obyvateľstva⁸⁴

§ 10. Povolání a postavení v povolání. Zvláštní pozornost dlužno věnovati rubrice o povolání a postavení v povolání. Všeobecné názvy jako truhlář, disponent, kupec, aneb pozovnictví, rolnictví, stavitelství, státní (zemská a obecní) služba, notářství atd. nestačí, nýbrž vedle toho dlužno udati, jaké postavení dotyčná osoba v udaném povolání zaujímá. Tedy truhlářský mistr nebo pomocník, samostatný kupec neb kupecký mládenec, stavitel neb asistent stavitelství, notářský kandidát atd. U veřejných úředníků aneb osob vojenských se zapisí služební hodnost. Kdo v čas zápisu je přechodně bez zaměstnání, u toho se zapisí jeho dřívější povolání a postavení v něm.	§ 11. O narozených. Sčítací lístky rodné (vzorec B) vyplňují se nejen pro všechny živé děti, ale také pro všechny mrtvé narozené děti. Kdy jest považovati dítě za mrtvé zrozené, viz poznámku u bodu 7 sčítacího lístku rodného. Pro dítě, které přišlo živé na svět, vyplní se rodný lístek sčítací, třebaže v době matričního zápisu bylo již mrtvé aneb zemřelo hned po narození. Při zápisu dvojčat aneb více dětí vyplní se pro každé dítě zvláštní sčítací lístek, avšak na sčítacím lístku se poznamená „dvojče“, „trojče“ atd. U nalezeného dlužno místo rodného dne, měsíce a roku zapsati den, měsíc a rok nálezu dítěte a v poznámkové rubrice se poznamená, že dítě bylo nalezeno. Narodilo-li se dítě v útulku, v porodnici, nemocnici aneb na lodi, musí to býti poznamenáno v rubrice poznámkové. Nemanzelavý (přirozený) otec zapisí se do sčítacího lístku jen tehdy, jestliže dle § 164 obč. zák. anebo § 41 zák. č. XXXIII z roku 1894 jméno jeho se poznamenává v rodné matrice.
§ 12. O legitimovaných. Při vyplňování sčítacích lístků o legitimaci budou potřebná data patrna ponejvíce z legitimacího spisu aneb z listin k němu přiložených.	§ 13. O zemřelých. O dětech mrtvé narozených aneb při porodu zemřelých se sčítací lístky úmrtní (vzorec D) nevyplňují, nýbrž pouze sčítací lístky rodné. U nalezených mrtvol dlužno místo dne, měsíce a roku úmrtí zapsati den, měsíc a rok nálezu mrtvol a v poznámkové rubrice se pak zapisí „nalezená mrtvola“. Údaje o základní nemoci a o bezprostřední příčině smrti musí býti do sčítacích lístků úmrtních zapisovány přesně dle ohledacích listů vystavených lékaři. Matriční úřady jsou povinny zaslati ohledací listy Štátnímu úřadu štatistickému k nahlédnutí, kdykoli o to požádá.
§ 14. Dosavadní předpisy o statistických výkazech o pohybu obyvatelstva a příčinách smrti, a to §§ 131—136 matriční úpravy č. 80.000/1906 pro Slovensko a Podkarpatskou Rus a výnos bývalého rakouského ministerstva vnitř ze dne 8. února a 17. dubna 1896, č. 15.632 ex 1894, a ze dne 26. března 1896, č. 8973, pro ostatní území se tímto zrušují.	

§ 4 popisuje ako sa majú uskutočniť potrebné zápisy do sčítacích lístkov. Každý z nich má byť vypísaný perom nie ceruzkou, čitateľne, pričom číselné údaje sa majú uvádzať číslami a ostatné slovom bez použitia skratiek.

⁸⁴ ČSS zv. 77, s. IX.

§ 5 sčítacie lístky sa vyplňajú len pri matričných prípadoch, ktoré sa do matriky zapisujú pod poradovým číslom. Ak bol ručný zápis z matriky vymazaný a preruší sa tak poradie čísel, toto prerušenie musí matrikár vysvetliť v poznámkovej časti nasledujúceho sčítacieho lístku.

§ 6 matrikár je povinný neposkladané sčítacie lístky v zalepenej služobnej obálke bez sprievodného listu zaslať najneskôr do 5. dňa nasledujúceho mesiaca priamo Štátnemu úradu štatistickému v Prahe. Do zásielky je potrebné dať všetky sčítacie lístky, ktoré sa vzťahujú na zápisy z minulého mesiaca.

V ľavom rohu na líci obálky matrikár napíše najnižšie a najvyššie poradové číslo matričného zápisu a počet sčítacích lístkov podľa druhu.

V prípade, že v danom mesiaci nebol žiadny matričný zápis daného druhu, nepodá matrikár zápornú správu, ale na obálku uvedie nulu a v prípade, že nebol ani jeden matričný zápis celkovo, zašle prázdnu obálku, na ktorú napíše nulu.

§ 7 Tlačíva a obálky dodáva Štátny úrad štatistický v Prahe. Ak príslušnému matričnému obvodu dochádza zásoba týchto tlačív, upovedomí o tom súčasne pri mesačnom predkladaní výkazov.

Paragraf tiež zakazoval používať tlačíva a obálky na iné účely, pričom upozorňoval na potrebu ich šetrenia. Keďže bolo možné v sčítacích lístkoch robiť opravy, tak Štátny štatistický úrad nabádal matrikárov, aby len časť z nich vyšla nazmar.

Druhú časť pokynov predstavovali zvláštne predpisy. Celkovo išlo o 6 paragrafov (§ 8 – 13) , v ktorých boli už konkrétne pokyny na vyplňanie jednotlivých sčítacích lístkov.

§ 8 Národnosť – definoval pojem národnosť a podával pokyn ako ju má matrikár zapísať. Pod národnosťou sa rozumela kmeňová príslušnosť, ktorej hlavným znakom je materský jazyk. Židom bolo umožnené uviesť židovskú národnosť. Matrikár nesmel označovať za národnosť príslušnosť k určitému územiu, napríklad Moravan, Hanák a podobne. Údaj

o národnosti mal byť zapísaný tak ako ho uviedla osoba, ktorá ohlasovala matričné údaje.

§ 9 Náboženské vyznanie – malo byť zapisované presne, podľa právneho stavu v danom okamihu. Nestačilo pri tom uviesť len „katolícke“ alebo „evanjelické“ ale matrikár musel uviesť, či osoba je rímsko – katolíckeho, grécko – katolíckeho alebo arménsko – katolíckeho vyznania. V prípade evanjelickej cirkvi bolo potrebné urobiť tiež detailnejší zápis denominácie (napr. evanjelickej cirkvi česko-slovenskej, evanjelickej cirkvi augsburského vyznania a podobne).

§ 10 Povolanie a postavenie v povolani – matrikár okrem všeobecných názvov ako kováč, kupec, prípadne roľníctvo, stavebníctvo a podobne musel uviesť tiež postavenie, ktoré táto osoba má v udanom povolaní. V praxi to znamenalo, že sa muselo uviesť, či osoba je kováčsky majster, pomocník, či je samostatný kupec alebo kupecký mládenec, staviteľ alebo asistent staviteľský atď. V prípade verejných úradníkov a vojenských osôb sa tiež zapisovala služobná hodnosť. V prípade, že v čase zápisu bola osoba bez zamestnania, matrikár mal zistiť a uviesť posledné povolanie a postavenie v ňom.

§ 11 O narodených – matrikár mal vyplniť sčítací lístok rodný pre každé živo i mŕtvo narodené dieťa. Za mŕtvo narodené dieťa sa pritom považovalo dieťa, ktoré od pôrodu nejavilo žiadne známky života (tep, dych), pričom sa k nim nerátali plody porodené do konca 28. týždňa tehotenstva. Matrikár mal povinnosť zapísať rodný lístok aj pre živonarodené dieťa, ktoré už v čase zápisu do matriky nežilo alebo hneď pri pôrode zomrelo. Pri zápise viacpočetných pôrodov (dvojčatá, trojčatá a pod.) sa mal pre každé z nich vyplniť rodný lístok, pričom sa na ňom malo v poznámke uviesť, že ide o „dvojča“, „trojča“ a pod. V prípade, že dieťa bolo nájdené, deň, mesiac a rok narodenia sa uvádzali podľa dátumu nájdenia, pričom sa v poznámke malo uviesť, že ide o nájdené dieťa. Ak sa dieťa narodilo v útluku, pôrodnici, nemocnici alebo na lodi, matrikár mal povinnosť túto skutočnosť uviesť v poznámke. Nemanželský otec (tiež prirodzený otec) sa do

sčítacieho lístku mal uvádzať len vtedy, ak podľa § 164 občianskeho zákona alebo § 41 zákonného článku XXXIII z roku 1894 sa jeho meno uvádza v rodnej matrike.

§ 12 O legitimovaných – bližšie inštrukcie neboli uvedené. Matrikár sa mal pridržovať legitimačného spisu alebo listín k nemu priložených.

§ 13 O zomretých – v pokynoch upozorňovali, že matrikár nemá vypisovať úmrtný lístok pri deťoch mŕtvonarodených. U zomretých osôb, ktoré boli nájdené, sa namiesto dňa, mesiaca a roku úmrtia uvádzal deň, mesiac, rok nájdenia a v poznámkach sa potom malo uviesť, že ide o „nájdenú mŕtvolu“.

Údaje o základnej chorobe a o bezprostrednej príčine smrti musí matrikár do sčítacieho lístka zapísať presne podľa ohladacích listín, ktoré vystavil lekár. Okrem toho sa určila povinnosť matričným úradom tieto ohladacie lístky zaslať Štátnemu úradu štatistickému v prípade, ak si ich vyžiada.

V záverečných predpisoch pod § 14 sa upozorňovalo na zrušenie doterajších predpisov o štatistických výkazoch o pohybe obyvateľstva a príčinách smrti, a to §§ 131 – 136 matričnej úpravy č. 80.000/1906 pre Slovensko a Podkarpatskú Rus a výnos bývalého rakúskeho ministerstva vnútra z dňa 8. februára a 17. apríla 1895 č. 18.632 ex 1894 a z dňa 26. marca 1896 č. 8973.

Tabuľka I v Pohyboch obyvateľstva prináša základné údaje o prirodzenej mene v sledovanom roku. Obsahom tejto tabuľky pre roky 1919 – 1927 boli počty:

1. sobášov
2. rozvodov dobrovoľných a nedobrovoľných
3. rozlúk a manželstiev prehlásených za neplatné
4. počet živonarodených, mŕtvo narodených a narodených spolu
5. zomretých
6. rozdiel medzi počtom živonarodených a zomretých v danom roku.

Okrem nich tieto počty udalostí boli priamo vzťahnuté na 1000 obyvateľov a tým následne vypočítané hrubé miery sobášnosti, rozvodovosti, pôrodnosti, úmrtnosti a prirodzeného prírastku.

Územný rozsah pokrýval v rokoch 1919 – 1927 informácie za župy, správny okres a vybrané mestá. Okrem toho publikované výsledky umožňujú vyššie uvedené údaje porovnať s jednotlivými krajinami medzivojnového Československa.

Od roku 1928 do roku 1937 však došlo k určitým zmenám. Z publikačného rámca boli vypustené údaje týkajúce sa počtu rozlúk, manželstiev prehlásených za neplatné, rozvodov dobrovoľných a nedobrovoľných v týchto tabuľkách. Ostatný obsah zostal zachovaný, pričom sa už vzťahoval na politický okres posledného bydliska, mestá s viac ako 10 tisíc obyvateľmi a tiež krajiny Československa.

Tabuľka č. 1 : Prehľad municipiálnych miest a miest so zriadeným magistrátom na Slovensku⁸⁵

Municipiálne mesté			
Bratislava	Komárno	Banská Štiavnica a Banská Belá	Košice
Mestá so zriadeným magistrátom			
Svätý Jur	Kremnica	Spišská Belá	Spišské Vlachy
Modra	Trenčín	Jelšava	Bardejov
Pezinok	Žilina	Kežmarok	Gelnica
Skalica	Brezno nad Hronom	Levoča	Prešov
Trnava	Banská Bystrica	Spišské Podhradie	Sabinov
Nitra	Levice	Poprad	Rimavská Sobota
Nové Zámky	Lučenec	Rožňava	
Zvolen	Ružomberok	Spišská Nová Ves	

⁸⁵ ČSS z v. 53, s. 9 – 11.

Na tomto mieste je opätovne potrebné upozorniť, že regionálne porovnanie v rokoch 1919 – 1937 naráža na niekoľko takmer neprekonateľných problémov, ktoré sme spomenuli vyššie v samostatnej kapitole. Okrem územnosprávnych zmien, určitými zmenami v publikovaní údajov prirodzenej meny obyvateľstva prešli aj informácie za mestá. V rokoch 1919 – 1920 *Pohyby obyvateľstva* v Tabuľke I. obsahovali celkovo 34 miest.

Išlo o bývalé municipiálne mestá (Bratislava, Komárno, Banská Štiavnica a Banská Belá a Košice), ktoré stáli na úrovni žúp a mestá so zriadeným magistrátom (30), ktoré sa rovnali slúžnovským okresom.

Od roku 1921 do roku 1937 sa počet miest, za ktoré boli jednotlivé udalosti publikované, výrazne zredukoval na 15. V rokoch 1931 – 1937 k nim pribudli údaje za obce Petržalka, Guta, Piešťany, Handlová a Michalovce. Okrem toho sa zvlášť pre obdobie 1921 – 1937 uvádzali tiež údaje za expozitúry: Šahy a Vyšný Svidník.

Tabuľka č. 2 : Prehľad miest a obcí, za ktoré boli publikované údaje v Pohyboch obyvateľstva na Slovensku⁸⁶

Bratislava, mestský okres	Trenčín	Banská Štiavnica a Banská Belá
Komárno	Žilina	Ružomberok
Trnava	Banská Bystrica	Spišská Nová Ves
Nitra	Levice	Košice mestský okres
Nové Zámky	Lučenec	Prešov

Určitou premenou prešiel nielen obsah týchto tabuliek, ale tiež logika ich usporiadania v samotnej publikácii, čo sa napokon odrazilo aj pri ostatných tabuľkách, ako si ukážeme nižšie.

⁸⁶ POHYB obyvateľstva v Československé republike v letech 1921 – 1922. In: *Československá statistika* sv. 59, Řada XIV., sešit 2. (ďalej: ČSS zv. 59). Praha : Státní statistický úřad, 1929, s. 8 – 10.

V rokoch 1921 – 1924 predstavovali jednotlivé roky Pohybu obyvateľstva samostatnú časť publikácie. Preto napríklad Tabuľka I. na stránkach 9 – 11 Pohybu obyvateľstva z roku 1919 – 1921 obsahovala len údaje za rok 1919. Od Pohybu obyvateľstva z rokov 1925 – 1927 jednotlivé časti publikácie tvoria samotné procesy. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva predstavuje časť A.

V roku 1925 – 1927 síce boli ešte jednotlivé tabuľky rozdelené písmenami (a,b,c) pre jednotlivé roky, no tvorili boli uvedené za sebou. Od publikácie *Pohyb obyvateľstva* 1928 – 1930 obsahuje popisovaná tabuľka údaje o prirodzenej mene obyvateľstva v danom období, pričom je rozdelená do dvoch častí (I. a II.). Prvá obsahuje údaje o absolútnom počte a druhá tieto vzťahuje na 1000 obyvateľov. Celkovo boli pre územie Slovenska publikované nasledujúce Tabuľky I. a II.:

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1919 (s. 9 – 11)

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1920 (s. 202 – 203)

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1921 (s. 8 – 10)

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1922 (s. 204 – 206)

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1923 (s. 8 – 10)

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1924 (s. 204 – 206)

Tab. Ia. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1925 (s. 8 – 10)

Tab. Ib. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1926 (s. 17 – 19)

Tab. Ic. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1927 (s. 26 – 28)

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1928 až 1930 v číslach absolútnych (s. 10 – 11)

Tab. II. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1928 až 1930 v číslach relatívnych (s. 19 – 20)

Tab. I. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1931 až 1933 v číslach absolútnych (s. 10 – 11)

Tab. II. Prehľad prirodzenej meny obyvateľstva v roku 1931 až 1933 v číslach relatívnych (s. 19 – 20)

Pre roky 1934 – 1937 tabuľka o prirodzenej mene nebola zvlášť číslovaná:
*Přehled přirozené měny obyvatelstva v roce 1934 až 1937 v číslech
absolutních a poměrných (s. 16 – 19).*

Obrázok č. 11 : Ukážka hlavičky tabuľky I. prehľad prirodzenej meny obyvatel'stva⁸⁷

Radové číslo	Župa, správny okres	Počet								Na 1.000 obyvateľov pripadá								
		sňatkov	rozvedených dobrovoľných	rozdiel z manželstiev nelytovaných na neplatnosť	narodených				zomrelých	žive narodených viac (+), menej (-) ako zomrelých	sňatkov	rozvedených dobrovoľných	rozdiel z manželstiev nelytovaných na neplatnosť	narodených				
					žive	mŕtve	úhrnom	zomrelých						žive	mŕtve	úhrnom	zomrelých	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
	Župa XV. Bratislava	11.582	2	60	19.880	369	20.246	13.456	+ 6.424	16.13	0.00	0.00	27.68	0.51	28.19	18.74	+ 8.94	
1	Bratislava, mesto	826	1	38	1.791	54	1.815	1.334	- 173	8.86	0.01	0.41	18.90	0.58	19.48	20.75	- 1.85	
2	Bratislava, vonkov	925		9	1.032	18	1.050	699	+ 333	16.35		0.24	26.99	0.47	27.46	18.28	+ 8.71	

⁸⁷ ČSS zv. 53, s. 9.

SOBÁŠE

Prvou tabuľkou, ktorú v Pohyboch obyvateľstva publikovali z procesu sobášnosti, bola tabuľka s názvom: *Rodinný stav a vek ženíchov a nevestin v roku...* Už z jej názvu je zrejmé, že obsahovú náplň predstavovali počty uzavretých manželstiev podľa rodinného stavu (slobodný, ovdovený, rozlúčený) a veku ženicha a nevesty. Územne sa tieto údaje týkali žúp, súdnych respektíve politických okresov a tiež vybraných miest a celého Slovenska v závislosti od platného územnosprávneho členenia.

Z hľadiska vekového rozdelenia sobášov boli tieto v Pohyboch triedené rozdielne pre mužov i ženy. Pre ženíchov boli použité nasledujúce vekové triedenie v dokončených rokoch:

20 a menej, 21 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 49, 50 a viac, neznámy.

Obrázok č. 12 : Ukážka hlavičky tabuľky rodinný stav a vek ženíchov a nevestin v roku...⁸⁸

Radové číslo	Župa, správny okres	Rodinný stav					V e k																			
							ženíchov									nevestin										
		slobodný	ovdovený	rozlúčený	slobodná	ovdovená	rozlúčená	20 a menej	21 – 24	25 – 29	30 – 34	35 – 39	40 – 49	50 a viac	neznámy	16 a menej	17 – 20	21 – 24	25 – 29	30 – 34	35 – 39	40 – 49	50 a viac	neznámy		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		
	Župa XV. Bratislava	10.372	1.161	49	10.450	1.092	40	835	3.330	4.168	1.621	631	605	321	71	140	3.085	4.552	2.374	700	298	247	106	88		
1	Bratislava, mesto	631	108	27	754	59	19	20	165	281	158	81	91	34	—	2	112	285	296	104	43	36	8	—		
2	Bratislava, vonkov	580	44	1	577	48	—	40	197	240	72	28	21	10	13	4	175	264	118	30	12	9	1	14		
3	Galanta	865	109	1	881	94	—	49	264	386	139	60	58	16	3	11	264	395	210	45	23	18	6	8		
4	Hlohovec	639	53	—	629	63	—	79	228	234	81	24	21	14	1	10	200	284	124	28	18	10	7	1		
5	Malá	590	44	—	590	44	—	590	948	174	89	14	15	14	9	15	992	910	70	19	9	12	6	2		

Z pohľadu neviest nachádzame v Pohyboch obyvateľstva predovšetkým v mladších vekových skupinách rozdielne vymedzené vekové intervaly:

⁸⁸ ČSS zv. 53, s. 19.

16 a menej, 17 – 20, 21 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 49, 50 a viacej, neznámy.

Z hľadiska využitia takto publikovaných údajov môžeme povedať, že pre samotnú demografickú analýzu majú význam predovšetkým z regionálneho pohľadu. Okrem štruktúry snúbencov podľa rodinného stavu ponúkajú možnosť analyzovať časovanie vstupu do manželstva. Z tohto pohľadu však treba upozorniť na niekoľko problematických miest. Pre presnejšiu analýzu štruktúry sobášov podľa rodinného stavu nám pre regionálny pohľad chýbajú jednak údaje o veku a tiež o štruktúre obyvateľstva podľa rodinného stavu v daných regiónoch. Preto z uvedených údajov je možné v podstate počítat len percentuálne zastúpenie jednotlivých rodinných stavov z celkového počtu uzatvorených sobášov. To však pre samotnú analýzu prvých a opakovaných sobášov je nedostačujúce. Oveľa väčšie pole pôsobnosti nám ponúka triedenie sobášov podľa pohlavia a veku. To umožňuje počítat priemerný vek pri sobáši. Žiaľ aj tento ukazovateľ však z takto konštruovaných dát má svoje nedostatky. Predovšetkým treba podotknúť, že neexistencia vekovej štruktúry za okresy nás núti počítat priemerný vek z počtov udalostí, ktorí je vo všeobecnosti zaťažený určitou chybovosťou. Okrem toho niektoré vekové intervaly sú pomerne široké, a preto len približne zobrazujú samotné rozloženie sobášov, pričom je treba dávať pozor na správne určenie stredu intervalu. Ďalším problematickým miestom je počet samotných udalostí. Vhodným nástrojom na odstránenie tohto nedostatku je výpočet za dlhšie časové obdobie (ten je však obmedzený platnosťou daného územnosprávneho členenia).

Určitý regionálny pohľad na sobášnosť okrem prvej tabuľky ponúkajú tiež *Sňatky podle velikosti posledního bydliště nevěstina v roce... a Bydliště ženichova v kombinaci s bydlištěm nevěstiny a s příštím společným bydlištěm manželů*. Kým triedenie sobášov podľa veľkosti posledného bydliska bola integrálnou súčasťou Pohybov počas celého medzivojnového

obdobia, druhá spomenutá tabuľka rozšírila obsah zisťovaných prvkov od roku 1925.

Ako sme uviedli vyššie v Pohyboch 1919 – 1930 sa aplikovalo rozdelenie obcí podľa veľkostných skupín na základe výsledkov sčítania z roku 1921 a pre obdobie 1931 – 1937 to boli výsledky sčítania 1930. Určitou premenou prešlo aj vymedzenie veľkostných intervalov. Prvý *Pohyb obyvateľstva* pre roky 1919 – 1920 používa:

do 1000 osôb, 1001 – 2000, 2001 – 5000, 5001 – 10000, 10001 – 20000, 20001 – 50000, 50001 – 100000 a viac ako 100000, pričom sa zvlášť ešte uvádzali do 2000 osôb 2001 – 10000 a viac ako 10000 osôb.

Od roku 1921 do roku 1924 bol začiatok posunutý do 500 osôb, 501 – 1000 osôb. Ostatné skupiny potom boli rovnaké. Posledná revízia intervalov prišla s Pohybom z rokov 1925 – 1927, kde prvú kategóriu predstavovali obce s počtom obyvateľov do 2000 osôb. Ďalšie skupiny zostali nezmenené. V takejto podobe boli údaje o počtoch sobášov podľa veľkosti obce posledného bydliska nevesty triedené až do roku 1937.

Bydlisko ženicha v kombinácii s bydliskom nevesty umožňuje určitý pohľad na stupeň lokálnej homogenie v procese sobášnosti. Okrem toho môžeme analyzovať percepciu sobášov medzi jednotlivými republikami a tiež sobáše s cudzincami. Zvláštnym prvkom z tohto pohľadu je zisťovanie budúceho bydliska snúbencov.

Z hľadiska sledovania časovania a samotnej intenzity sobášnosti sú dôležitými predovšetkým tabuľky *Vek ženichov a nevestin v roku...* a *Rodinný stav ženichův a nevěstín v kombinaci s věkem v roce...*

Prvá uvedená tabuľka predstavuje kombinačnú tabuľku, ktorá dáva dohromady vek ženicha s vekom nevesty pri sobáši v danom roku. Na základe takto koncipovaných dát je možné zistiť na jednej strane vekový rozdiel medzi manželmi, ale predovšetkým pre vlastnú demografickú

analýzu z celkových počtov sobášov pre nevesty a ženíchov tiež vypočítať miery sobášnosti podľa veku a z nich následne určiť úhrnnú sobášnosť a ukazovatele časovania sobášnosti (napr. priemerný vek, medián, modus a pod.).

Obrázok č. 13 : Ukážka hlavičky tabuľky Vek ženíchov a nevestin v roku...⁸⁹

Vek ženichov v dokon- čených rokoch	V e k n e v																																	
	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32															
18 a menej	19	39	108	178	203	220	140	182	95	61	35	24	18	4	7	5	3	3																
19	4	34	119	232	298	385	319	189	177	121	83	51	23	15	14	6	6	5																
20	9	33	148	258	420	489	485	360	269	168	129	80	35	30	26	19	9	10																
21	8	46	151	278	452	590	553	511	366	228	158	91	60	44	40	21	8	12																
22	3	33	120	270	493	628	677	615	488	317	219	124	92	71	41	25	20	19																
23	6	33	125	266	453	613	668	630	547	427	290	178	109	62	51	44	19	15																

Z hľadiska publikovaných dát je potrebné upozorniť, že tieto sú uvádzané v dokončených rokoch veku a v prevažnej miere po jednotkách veku. Pre roky 1919 – 1927 boli pre ženícha použité jednoročné vekové skupiny od 18. roku (prvý interval do 18 rokov) až do 59. dokončeného roku veku a u žien od 14. roku veku (prvá skupina 14 rokov). Nasledujúce vekové skupiny nad 59 rokov sú už triedené v päťročných vekových intervaloch. Poslednou vekovou skupinou u oboch pohlaví je vek 80+.

Pre roky 1928 – 1937 sa toto triedenie pomerne významne zmenilo. Spodná hranica síce zostala rovnaká, no znížila sa vrchná hranica pokiaľ táto tabuľka poskytuje údaje za jednoročné vekové skupiny. V prípade neviest je to do veku 39 rokov a v prípade ženícha do veku 49 rokov. Nad týmito vekovými intervalmi sú dáta triedené opätovne v 5 – ročných vekových skupinách, pričom posledný interval už je 65+.

Tabuľka kombinujúca rodinný stav a vek ženícha s vekom a rodinným stavom nevesty prináša údaje potrebné na analýzu sobášnosti z pohľadu prvých a opakovaných sobášov. Takto triedené dáta umožňujú vypočítať redukované miery sobášnosti slobodných, ovdovených a rozlúčených osôb

⁸⁹ ČSS zv. 53, s. 26.

a tým tiež príslušné úhrne sobášnosti a charakteristiky časovania. Pozitívom publikovaných dát je, že počas celého medzivojnového obdobia sa obsah tabuliek a vymedzenie vekových intervalov pre nevesty a ženíchov nezmenilo. Pre ženícha boli použité vekové skupiny: do 20 rokov, 21 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 49, 50 – 59 a nad 60 rokov. U neviest sa sobáše triedili pre vek: do 16 rokov, 17 – 20, 21 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 49 a nad 50 rokov. V dôsledku toho, že pre roky 1919 – 1937 nie sú dostupné (respektíve nám táto informácie o ich existencii nie je známa) okrem výsledkov sčítaní 1921 a 1930 vybilancované údaje o vekovej štruktúre obyvateľstva podľa pohlavia a rodinného stavu, nie je možné pre celé obdobie počítať tabuľky sobášnosti slobodných. Určité priblíženie chýbajúcich vstupných dát môžeme získať použitím intercenzálnych odhadov a následnou extrapoláciou tohto trendu.⁹⁰ Pre takto upravené údaje je možné následne použiť výpočet tabuliek sobášnosti slobodných nepriamou metódou.⁹¹

Obrázok č. 14 : Ukážka hlavičky tabuľky Rodinný stav ženícha a nevesty v roku...⁹²

Věk ženichův v dokončených letech	Rodinný stav ženichův	Nevěsta ve věku dokončených let																								Úhrnný počet nev.			
		16 a méně		17—20		21—24		25—29		30—34		35—39		40—49		50 a více													
		slobodná	rozvedená	slobodná	rozvedená	slobodná	rozvedená	slobodná	rozvedená	slobodná	rozvedená	slobodná	rozvedená	slobodná	rozvedená	slobodná	rozvedená	slobodných	rozvedených	rozvodových									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Čechy																													
20 a méně	slobodný	10	307	—	—	358	8	—	99	7	1	12	—	1	—	1	2	—	1	1	—	—	—	—	783	14	1	—	—
	odvovělý	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	rozvedený	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
[slobodný		16	3.623	5	—	8.945	55	1	2.701	126	5	216	—	92	2	27	30	1	8	11	—	9	1	—	15.548	290	6	15	—

Od roku 1925 bol Pohyb obyvateľstva z pohľadu uzatvorených sobášov obohatený o niekoľko nových znakov. Pre samotnú analýzu opakovanej sobášnosti najdôležitejšie rozšírenie predstavujú tabuľky: *Pořadí sňatku, doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství a počet dětí*

⁹⁰ Bližšie pozri prácu ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol. *Náčrt vývoja sobášnosti na Slovensku v rokoch 1919 – 1937*. Bratislava : STIMUL, 2008.

⁹¹ K metodike výpočty pozri napríklad PAVLÍK a kol. *Základy demografie*. Praha : Academia, 1986 alebo ŠPROCHA Branislav. *Tabuľky sobášnosti slobodných a tabuľky rozvodovosti podľa dĺžky trvania manželstva na Slovensku v rokoch 1996 – 2007*. Bratislava : INFOTAT, 2008.

⁹² ČSS z. 53, s. 32.

ovdovělých ženichů a nevěst a Pořadí sňatku, doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství a počet dětí rozloučených ženichů a nevěst.

Ako už vyplýva z názvu tabuľky umožňujú pomerne detailný pohľad na sobáše ovdovených a rozlúčených snúbencov. Údaje boli triedené podľa pohlavia (ženich, nevesta), veku, rodinného stavu (ovdovení a rozlúčení), poradia uzatváraného sobáša (2,3, 4 a vyššie), doby od predchádzajúceho manželstva a počtu detí. Z hľadiska veku osôb vstupujúcich do opakovaného manželstva sa od roku 1925 – 1933 použili vekové skupiny: do 24 rokov, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 – 59 a nad 60 rokov. Údaje publikované v poslednom medzivojnovom Pohybe obyvateľstva posunul spodnú hranicu na vek do 29 rokov. Pre charakteristiky doby od predchádzajúceho manželstva a počtu detí sa v celom období použili rovnaké kategórie. Intervaly znázorňujúce dobu od posledného manželstva boli vymedzené: do jedného roka, 1 – 2, 2 – 3, 3 – 4, 4 – 5, 5 – 6, 6 – 8, 8 – 10, 10 – 15 a nad 15 rokov. Počty detí ovdovených a rozlúčených neviest a ženichov boli vymedzené: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 – 7, 8 – 9, 10 a viac detí. Okrem týchto charakteristík tabuliek je potrebné ešte upozorniť na jednu vec, ktorou je publikovanie údajov pre Slovensko. V rokoch 1925 – 1927 totižto boli takto triedené sobáše uvedené spolu s Podkarpatskou Rusou, no od *Pohybu obyvateľstva* 1928 – 1930 sa populácia Slovenska uvádzala už samostatne.

Analýzu ďalších štrukturálnych charakteristík uzatváraných sobášov v medzivojnovom období nám umožňujú tabuľky:

Materinská reč ženichova a nevestina na Slovensku a Podkarpatskej Rusi (do roku 1924), *Národnost ženichova a nevěstina v roce...* (od roku 1925), *Náboženské vyznání ženichovo a nevěstino v roce...*

Obrázok č. 15 : Ukážka hlavičky tabuľky Pořadí sňatku, doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství a počet dětí oddaných ženichů a nevěst⁹³

Věk sňatků, resp. rozvázání v lokon- sářích letech	Ž. n.)	Ostatný počet sňatků a rozvázání	Pořadí sňatku			Doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství												Počet dětí																				
			druhé	třetí	čtvrtý a další	méně než 1 rok	1-2					3-4					5-6					6-8					8-10					10-15					15 a více	neznámá
							roky					let					let					let					let											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27												
Podkarpatská Rus 1928																																						
a méně	ž.	13	24	—	—	—	10	6	2	—	—	—	—	—	—	—	1	8	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
n.	24	13	—	—	—	—	6	9	2	5	—	—	—	—	—	—	2	13	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1								
29	ž.	88	87	—	1	—	55	14	2	3	—	2	1	—	—	—	10	42	21	16	3	—	—	—	—	—	—	—	—	6								
n.	45	45	—	—	—	—	8	7	11	7	—	—	4	2	1	—	10	20	8	12	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3								
34	ž.	98	97	—	1	—	53	16	11	4	1	—	1	1	—	—	11	36	20	22	10	4	1	1	—	—	—	—	—	6								
n.	100	98	2	—	—	—	6	12	10	9	9	2	5	18	21	—	8	40	23	20	6	2	—	1	—	—	—	—	—	3								
39	ž.	99	94	3	2	—	51	17	10	3	2	1	6	1	—	—	8	33	15	25	11	5	4	—	—	—	—	—	—	6								
n.	75	78	2	—	—	—	5	6	4	1	2	4	4	17	23	2	7	26	12	27	7	8	—	—	—	—	—	—	—	3								
44	ž.	82	80	2	—	—	50	10	6	2	3	2	3	—	—	—	3	10	15	16	19	7	4	3	1	—	—	—	—	8								
n.	52	48	4	—	—	—	4	3	4	6	4	2	2	3	11	11	—	15	14	7	8	3	1	—	—	—	—	—	—	4								
49	ž.	47	45	2	—	—	20	10	5	3	2	2	2	1	—	—	2	7	8	9	7	7	2	5	1	—	—	—	—	1								
n.	30	29	1	—	—	—	3	4	4	2	1	1	3	6	3	—	2	3	8	2	8	7	3	2	—	—	—	—	—	—								
59	ž.	105	100	4	1	—	42	19	10	4	8	1	6	5	6	1	1	22	29	22	16	8	11	10	2	—	—	—	—	4								
n.	29	27	2	—	—	—	3	2	3	—	—	—	4	5	3	5	4	5	3	6	2	5	3	2	—	—	—	—	—	3								
a více	ž.	64	62	1	1	—	21	12	6	2	6	1	5	1	3	2	5	16	2	6	13	11	7	3	—	—	—	—	—	5								
n.	19	16	2	1	—	—	2	2	1	3	1	—	5	—	8	2	2	12	2	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—								
nen.	ž.	596	578	14	4	—	302	100	50	21	19	8	21	10	12	4	49	174	92	118	79	42	29	22	5	1	34	—	—	—								
n.	374	360	18	1	—	—	37	45	39	32	17	18	24	68	64	9	36	139	70	80	34	11	10	6	1	—	—	—	—	23								

Obrázok č. 16 : Ukážka hlavičky tabuľky Pořadí sňatku, doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství a počet dětí rozloučených ženichů a nevěst⁹⁴

Věk sňatků resp. vstupu v sňatek v letech	Ž. n.	Pořadí sňatku v letech	Pořadí sňatku			Doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství											Počet dětí																
			druhé	třetí	čtvrtý a další	méně než 1 rok	1-2					3-4					5-6					7-8					9-10 a více	nezná					
							roky					let					let					let											
							1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
							1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Podkarpatská Rus 1928																																	
a méně	n.	3	3	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
29	ž.	5	5	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
n.	17	17	—	—	—	—	5	4	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
34	ž.	16	15	1	—	—	7	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
n.	11	11	—	—	—	—	2	2	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
39	ž.	17	16	1	—	—	5	4	8	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
n.	11	11	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
44	ž.	11	11	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
n.	5	8	2	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
49	ž.	12	12	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
n.	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
59	ž.	5	5	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
n.	66	64	2	—	—	—	22	11	5	4	7	2	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
nen.	48	46	2	—	—	—	14	9	4	3	4	2	2	1	1	1	7	24	13	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		

Všetky z nich majú kombinačný charakter, kde sa do vzájomného vzťahu dáva materinská reč respektive národnosť ženicha s rovnakými charakteristikami u nevesty. Rovnako je to v prípade náboženského

⁹³ POHYB obyvateľstva v Československé republike v letech 1928 – 1930. In: *Československá statistika* sv. 121. Řada XIV., sešit 5. (ďalej: ČSS zv. 121). Praha : Státní statistický úřad, 1936, s. 81.

⁹⁴ ČSS zv. 121, s. 85.

vyznania. Tieto tabuľky tak predovšetkým umožňujú sledovať stupeň homogamie vznikajúcich manželstiev podľa národnosti a náboženského vyznania.

Z hľadiska triedenia podľa materinského jazyka nevesty a ženícha, ktoré bolo publikované len pre populácie Slovenska a Podkarpatskej Rusi do roku 1924 (vrátane), sa používali kategórie: československá, ruská, nemecká, maďarská, židovská, rumunská, cigánska, iná, neznáma. Od roku 1925 sa v Pohyboch používal ako triediaci znak národnosť ženícha a nevesty, pričom údaje sa publikovali už aj za české krajiny. Kategórie v podstate zostali zachované len už išlo o národnosti a nie materinský jazyk, pričom pribudla k nim poľská národnosť.

Triedenie sobášov podľa náboženského vyznania snúbencov v medzivojnovom období môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Prvú líniu predstavuje zmena v publikovaní údajov za evanjelické vyznanie, ktoré boli zvlášť triedené na jednotlivé denominácie (napr. augsburského, helvétskeho vyznania) až do roku 1927 (vrátane). Od roku 1928 sú uvádzané len počty sobášov za evanjelické vyznanie celkom (všetky denominácie spolu).

Druhé rozdelenie je podmienené metodikou zisťovania údajov. Kým v rokoch 1919 – 1930 boli publikované údaje o náboženskom vyznaní, od roku 1931 boli údaje triedené podľa cirkevnej príslušnosti.

Celkovo sa tak v rokoch 1919 – 1937 triedili sobáše podľa náboženského vyznania (cirkevnej príslušnosti) na sobáše: rímskokatolíkov, gréckokatolíkov, evanjelikov, pravoslávnych (grécko a arménskopravoslávny), starokatolíkov, izraelitov, československého vyznania, iného vyznania, bez vyznania a nezisteného respektíve štátom neuznaného vyznania.

Obrázok č. 17 : Ukážka hlavičky tabuľky Náboženské vyznání ženichovo a nevěstino v roce...⁹⁵

Náboženské vyznání ženichovo	Náboženské vyznání nevěstino													Úhrnem
	římsko-katolické	řeco- a armensko-katolické	evangelické				řeco- a armensko-pravoslavné	starokatolické	israelské	jiné	bez vyznání a vyznání státem neuznaná	neznámé		
			anglikánsko-vyznání	lutheránsko-vyznání (reformované)	ostatní									
						dobromady								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Čechy														
římsko-katolické	74.565	8				640	11	24	63	1	58		75.370	
řeco- a armensko-katolické	28	3				2					3		37	
evangelické (všech denominací)	648	1				2.034		5	6	1	8		2.705	
řeco- a armensko-pravoslavné	143	1				6							155	
starokatolické	29					5		163					197	
israelské	58					6	1	758			20		843	
jiné	4									1		3	8	
bez vyznání a nábož. vyznání státem neuznaná	261					14	1		32		1.371		1.679	

Dôležitým prvkom pri analýze sobášnosti predovšetkým v minulosti je rozloženie sobášov podľa mesiacov v roku. Sezónnosť svojimi minimálnymi hodnotami bola úzko viazaná na cirkevný kalendár. Tento vývoj môžeme sledovať prostredníctvom tabuliek v Pohybe: *Sňatky podle měsíců* (pre roky 1919 – 1924) a *Povolání ženichovo v kombinaci s měsícem sňatku* (pre roky 1925 – 1937). Tieto tabuľky prinášajú údaje o počte sobášov v jednotlivých krajinách Československa podľa mesiaca uzatvorenia manželstva a v druhom prípade ešte v kombinácii s povoláním ženicha.

Obrázok č. 18 : Ukážka hlavičky tabuľky Povolání ženichovo v kombinaci s měsícem sňatku⁹⁶

Měsíc sňatku	Úhrnný počet sňatků	Povolání										Postavení v povolání ¹⁾							
		samostatně, bez manžel a příbuzných	z toho		zřizenci a nádeníci	ostatní příjmy a živnosti	z toho			ostatní příjmy a živnosti	doprava	střední a vysoká škola a výrobní	jiné povolání, bez povolání a bez údaje povolání	samostatní a nádeníci	ředitel	zřizenci	důlní a nádeníci	příslušníci rodiny	
			samostatní a nádeníci	zřizenci a nádeníci			samostatní a nádeníci	zřizenci	důlní a nádeníci										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
leden		3.999	1.003	629	401	129	1.824	335	45	1.361	332	276	233	202	1.063	333	328	2.212	63
únor		8.378	2.562	1.545	843	242	3.638	656	104	2.766	580	566	428	362	2.581	539	662	4.433	163
březen		2.299	287	129	140	100	1.111	164	37	848	296	184	204	117	474	291	263	1.364	45
duben		5.180	879	444	374	192	2.523	381	80	1.921	516	468	409	193	1.113	620	564	2.848	75
květen		3.754	832	372	409	119	1.765	301	45	1.367	310	271	248	209	889	515	317	2.194	39
červen		6.337	1.457	831	526	185	2.983	460	85	2.279	555	458	436	263	1.596	696	561	3.402	82
červenec		5.830	1.139	690	359	129	2.851	448	90	2.142	475	403	583	250	1.428	797	523	3.012	70
srpen		4.809	698	352	303	111	2.416	332	76	1.870	484	359	527	214	945	754	461	2.619	30
září		5.621	898	367	417	136	2.951	431	69	2.277	543	430	405	218	1.085	680	538	3.178	40
říjen		8.122	1.169	530	540	381	4.386	578	122	3.508	649	656	490	387	1.439	776	748	5.084	75
listopad		7.056	1.870	931	609	194	3.221	556	109	2.729	568	490	351	282	1.855	551	582	3.972	116
prosinec		6.543	400	149	231	127	1.838	248	68	1.409	371	292	357	163	608	483	407	2.039	8
úhrnem		64.528	12.934	6.969	5.152	2.045	31.901	4.890	927	24.477	5.679	4.833	4.676	2.840	15.074	6.835	5.924	36.257	738

⁹⁵ ČSS zv. 53, s. 35.

⁹⁶ ČSS zv. 77, s. 119.

Tabuľka č. 3 : Skupiny povolania používané v Pohyboch obyvateľstva v rokoch 1919 – 1930⁹⁷

Označenie	Názov skupiny povolania
A.I.	<i>Zemědělství, zahradnictví, chov zvířat, lesnictví, myslivost a rybářství</i>
B.II.	<i>Hornictví a hutnictví</i>
B.III.	<i>Zpracování kovů a průmysl strojů, nástrojů a přístrojů</i>
B.IV.	<i>Průmysl sklářský, kamene a zemin</i>
B.V.	<i>Průmysl chemický, plynárny, vodárny, elektrárny atd.</i>
B.VI.	<i>Průmysl dřevářský</i>
B.VII.	<i>Průmysl polygrafický a umělecký</i>
B.VIII.	<i>Průmysl textilní</i>
B.IX.	<i>Průmysl oděvní a živnosti úpravnické</i>
B.X.	<i>Průmysl potravin a poživatin</i>
B.XI.	<i>Živnosti stavební</i>
B.XII.	<i>Ostatní odvětví průmyslová a průmysl bez bližšího označení</i>
C.XIII.	<i>Obchod se zbožím a pomocné živnosti obchodní</i>
C.XIV.	<i>Živnost hostinská a výčepnická</i>
C.XV.	<i>Peněžnictví</i>
C.XVI.	<i>Doprava a pomocné živnosti dopravní</i>
D.XVII.	<i>Státní a jiná veřejná správa</i>
D.XVIII.	<i>Školství a výchova</i>
D.XIX.	<i>Ostatní veřejná služba a svobodné povolání</i>
D.XX.	<i>Vojsko</i>
E.XXI.	<i>Samostatně vykonávané domácí služby, domácí služebnictvo a námezdné práce střídavého druhu</i>
E.XXII.	<i>Osoby žijící z rent a podpor</i>
E.XXIII.	<i>Zajatci a uprchlíci</i>
E.XXIV.	<i>Ostatní povolání, bez údaje povolání a chovanci ústavů</i>

Zaujímavý pohľad na demografické procesy sledované v medzivojnovom období prinášajú tabuľky kombinujúce jednotlivé udalosti s vekom a povoláním. Pri sobášnosti boli v Pohyboch obyvateľstva publikované dve tabuľky. Prvá *Povolání ženichovo v kombinaci s jeho věkem* uvádzala počty

⁹⁷ ČSS z v. 53, s. 36-39.

sobášov rozdelené podľa vekových skupín manžela (5-ročné vekové skupiny, do 20 rokov a nad 50 rokov). Zmenami však prešli skupiny povolania respektíve používanie tried povolania. Pre roky 1919 – 1930 boli sobáše triedené podľa skupín povolania, ktoré sú uvedené v tabuľke č. 3.

V Pohybe obyvateľstva 1928 – 1930 okrem skupín povolania sú už uvedené aj triedy povolania, ktoré následne pre obdobie 1931 – 1937 plne nahradili skupiny povolania. Pre roky 1931 – 1937 bola ešte trieda D rozdelená na D1 verejná služba, svobodné povolání a D2 vojsko.

Tabuľka č. 4 : Triedy povolania používané v Pohyboch obyvateľstva v rokoch 1928 – 1937⁹⁸

Označenie	Trieda povolania
A	<i>Zemědělství, lesnictví a rybařství</i>
B1	<i>Hornictví a hutnictví</i>
B2	<i>Ostatní průmysl a živnosti</i>
C1	<i>Obchod a peněžnictví</i>
C2	<i>Doprava</i>
D	<i>Veřejná služba, svobodné povolání a vojsko</i>
E	<i>Jiná povolání a osoby bez údaje povolání</i>

Obrázok č. 19 : Ukážka hlavičky tabuľky Povolání ženichovo v kombinaci s jeho věkem⁹⁹

Skupina povolání a postavení v povolání ⁽¹⁾	Věk ženichů v dokončených letech							Úhr- nem
	20 a méně	21 – 24	25 – 29	30 – 34	35 – 39	40 – 49	50 a více	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Čechy</i>								
A. I. Zemědělství, zahradnictví, chov zví- řat, lesnictví, myslivost a rybařství	117	2.174	5.974	4.242	1.971	1.803	820	17.101
v tom: samostatní a nájemci	54	1.096	3.661	3.003	1.493	1.385	606	11.292
úředníci	—	39	121	114	37	32	12	355
dělníci, učedníci a nádeníci	54	920	1.831	902	371	366	199	4.043
průslušníci rodiny	9	120	361	223	70	20	3	805
B. II. Hornictví a hutnictví	67	1.371	1.627	444	192	227	77	3.995
v tom: samostatní a nájemci	—	—	2	—	—	—	—	2
úředníci	1	31	44	22	10	8	—	113
dělníci, učedníci a nádeníci	58	1.340	1.579	421	182	224	75	3.879
průslušníci rodiny	1	—	2	1	—	—	—	4

⁹⁸ ČSS zv. 121, s. 60- 63.

⁹⁹ ČSS zv. 53, s. 36.

Okrem skupín a tried povolania boli sobáše ešte rozdelené podľa postavenia v povolani, a to na:

samostatní a nájemníci, úradníci, dĕlníci, učedníci a nádenníci, príslušníci rodiny a v prípade vojska sa rozlišovali: dôstojníci, rotmistři a mužstvo.

Kombinačná tabuľka *Povolání ženichovo v kombinaci s povoláním nevěstiným* dávala do vzťahu sobáše ženícha podľa triedy respektíve skupiny povolania s povoláním nevesty. Pre nevestu bola použitá klasifikácia uvedená v tabuľke č. 5.

Obrázok č. 20 : Ukážka hlavičky tabuľky *Povolání ženichovo v kombinaci s povoláním nevěstiným*¹⁰⁰

Skupina povolania a postavenie v povolani ženichovo	Ne v e s t a																						
	v povolani činná															ako pomáhajúci člen a prísluš- níca rodiny bez vlastného povolania							
	ako samostatná	ako úradníca					ako robotníčka																
	v roľníctve a lekáctve	v prírodných a živnostných	v obchode a doprave	v službách a v domácnostiach	v roľníctve a lekáctve	v prírodných a živnostných	v obchode a doprave	vo všetkých verejných službách a slobodných povolaniach	v roľníctve a lekáctve	v prírodných a živnostných	vo všetkých verejných službách a slobodných povolaniach	ako slúžka, resp. v samostatnej domácnosti	ako slúžka, resp. v samostatnej domácnosti	ako slúžka, resp. v samostatnej domácnosti	ako slúžka, resp. v samostatnej domácnosti								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
S l o v e n s k o																							
A. I. Roľníctvo, zahradníctvo, chov zvierat, lesníctvo, poľovníctvo a rybárstvo	242	13	6	—	2	—	1	11	3.861	43	1	2	92	1	31.227	453	115	52	8	3	714	36.847	
z toho: samostatní a nájomci	224	8	4	—	2	—	1	3	572	—	10	—	1	20	23.849	228	65	19	4	2	432	25.444	
úradníci	1	1	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	1	42	12	9	12	3	—	12	101	
robotníci, učňovia a nádenníci	17	4	2	—	—	—	—	3.289	—	33	1	1	72	—	7.316	213	41	21	1	1	270	11.382	
príslušníci rodiny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	20	

Využitie týchto tabuliek pre demografickú analýzu sobášnosti je mnohostranné. Na jednej strane je možné sledovať vývoj intenzity sobášnosti mužov podľa povolania na základe redukovaných mier sobášnosti, respektíve pre obdobie sčítaní tiež pomocou čistých mier sobášnosti a z nich vypočítaných ukazovateľov časovania. Na druhej strane zaujímavé výsledky môže priniesť pohľad na úroveň homogamie sobášov z pohľadu sobášnosti podľa povolania a najmä vo vzťahu či je žena

¹⁰⁰ ČSS z v. 53, s. 45.

v povolání činná alebo nie s jednotlivými skupinami respektíve triedami povolania u muža.

Tabuľka č. 5 : Klasifikácia povolania neviest¹⁰¹

v povolání činná		
v povolání činná	jako samostatná	v zemědělství a lesnictví
		v průmyslu a živnostech
		v obchodu a dopravě
		ve státní a veřejné službě a svobodných povoláních
	jako úřednice	v zemědělství a lesnictví
		v průmyslu a živnostech
		v obchodu a dopravě
		ve státní a veřejné službě a svobodných povoláních
jako služebná, resp. v samostatně vykonávaných domácích pracích		
jako soukromnice, pensistka, výměnice nebo almužnice		
jako pomáhající člen a příslušnice rodiny bez vlastního povolání		
jako pomáhající člen a příslušnice rodiny bez vlastního povolání		v zemědělství a lesnictví
		v průmyslu a živnostech
		v obchodu a dopravě
		ve státní a veřejné službě a svobodných povoláních
bez údaje o povolání		

¹⁰¹ ČSS z v. 53, s. 45.

NARODENÍ

Podobne ako v prípade sobášov prvá tabuľka, ktorú publikoval Štátny štatistický úrad v Pohyboch obyvateľstva, obsahovala údaje o počte narodených v župách, súdnych respektíve politických okresoch a tiež vybraných miest a celého Slovenska v závislosti od platného územnosprávneho členenia.

Tabuľka *Narodení podľa pohlavia, vitality a legitimacy* v rokoch 1919 – 1924 obsahovala počet narodených, chlapcov, dievčat, ďalej tiež rozdeľovala narodených na živo a mŕtvonarodených v manželstve a mimo manželstva. Od roku 1925 prešla určitými zmenami. *Narodení podľa pohlavia, legitimacy, vitality a poradia narodeného dieťaťa v roku...* rozdeľovala narodených podľa miesta narodenia a bydliska matky. Pôrody podľa bydliska matky boli následne rozdelené podľa pohlavia, rodinného stavu, legitimacy a vitality. Okrem toho tabuľka prinášala údaje o narodených podľa poradia pôrodu (1. – 10 a vyššieho poradia).

Obrázok č. 21: Ukážka hlavičky tabuľky *Narodení podľa pohlavia, vitality a legitimacy*¹⁰²

Župa, správny okres	Úhrny počet na- rode- ných deť	Z nich bolo							Žive narodené deti				Mŕtve narodené deti			
				žive		mŕtve		nemanželských	manželské		nemanželské		manželské		nemanželské	
		chlapcov	dievčat	narodených		chlapci	dievčatá		chlapci	dievčatá	chlapci	dievčatá	chlapci	dievčatá		
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Župa XVIII. Zvolen ¹⁾	13.392	7.023	6.367	13.149	243	12.610	782	6.491	5.895	395	368	130	94	9	10	
Bátovce	387	208	184	384	3	357	30	186	168	16	14	1	2	—	—	
Brezno n. Hronom, mesto	97	53	39	91	1	88	9	47	35	5	4	1	—	—	—	
Brezno n. Hronom, vonkov	962	518	444	944	18	925	39	486	419	20	19	12	6	—	—	
Bystrica, Banská ~, mesto	157	65	92	152	5	139	18	60	70	4	13	1	3	—	—	
Bystrica, Banská ~, vonkov	988	514	474	966	22	933	55	474	437	30	25	10	12	—	—	

¹⁰² ČSS z v. 53, s. 61.

V rokoch 1928 – 1933 boli údaje za pôrody podľa poradia publikované v sumároch za trojročné obdobia (1928 – 1930 a 1931 – 1933). Posledný Pohyb obyvateľstva z rokov 1934 – 1937 narodené deti podľa poradia uvádzal v samostatnej tabuľke: *Pořadí narozeného dítěte v roce...* Ostaté dáta boli publikované v tabuľke: *Narození podle pohlaví, legitimacy a vitality v roce...*

Pre analýzu sezónnosti pôrodov je možné použiť nasledujúce tabuľky. V rokoch 1919 – 1924 to boli *Narození podle měsíců v kombinaci s pohlavím, vitalitou a legitimitou v roce...* a pre roky 1925 – 1937 séria dvoch tabuliek: *Manželsky narození podle měsíců v kombinaci s pohlavím, vitalitou, otcovým povoláním a otcovým postavením v povolání v roce...* *Nemanželsky narození podle měsíců v kombinaci s pohlavím, vitalitou, povoláním matčiným, resp. jejího živitele, a matčiným postavením v povolání v roce...*

Ako vyplýva z ich názvov kombinujú nielen mesiac narodenia s vitalitou, ale tiež s ďalšími znakmi, čo rozširuje možnosti analýzy. Otázkou však zostáva jej samotný obsah a interpretácia výsledkov

V rokoch 1919 – 1924 bola v Pohyboch obyvateľstva publikovaná tabuľka *Žive narození manželské podle náboženského vyznání a pohlaví v kombinácii s náboženským vyznáním matčiným, resp. otcovým na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi v roce...* Obsahuje počet živonarodených chlapcov a dievčat podľa náboženského vyznania rodičov. Zvlášť sa rozdeľujú pôrody podľa toho aké vyznanie mali obaja rodičia, aké mal otec, matka a tiež prípady, kedy bol otec iného náboženského vyznania ako matka.

Okrem toho súčasťou Pohybov v týchto rokoch boli tiež tabuľky *Narození podle náboženského vyznání v kombinaci s pohlavím, vitalitou a legitimitou v roce...*, na ktoré nadväzovali v rokoch 1925 – 1937 *Narození podle náboženského vyznání v kombinaci s pohlavím, vitalitou a legitimitou a živě*

narození manželští v kombinaci s vyznáním matčíným, resp. otcovým v roce... kde pre jednotlivé náboženské vyznania: rímsko – katolícke, grécko a arménsko katolícke, evanjelické, grécko a arménsko pravoslávne, starokatolícke, československé, izraelské, iné a bez vyznania boli vytriedené počty narodených podľa pohlavia, vitality a legitimacy. Hlavné využitie týchto dát spočíva predovšetkým v analýze zastúpenia manželsky a nemanželsky narodených detí v rámci jednotlivých skupín obyvateľstva hlásiacich sa k niektorému náboženstvu respektíve patriace k osobám bez vyznania.

Obdobne je možné pracovať s tabuľkami:

Narodení podľa materinskej reči matkinej v kombinácii s pohlavím, vitalitou a legitimitou na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi v roku... (1919 – 1924)

Narození podle národnosti matčiny v kombinaci s pohlavím, vitalitou a legitimitou; narození manželští v kombinaci s národností otcovou v roce... (1925 – 1927)

Narození podle národnosti matčiny v kombinaci s vitalitou a legitimitou; narození manželští v kombinaci s národností otcovou v roce... (1928 – 1937)

Mieru homogamie manželsky narodených podľa národnosti respektíve materinskej reči je možné skúmať na základe tabuliek:

Narodení podľa materinskej reči matkinej, pohlavia a vitality v kombinácii s materinskou rečou otcovou na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi v roku... (1919 – 1924)

Narození podle národnosti matčiny v kombinaci s pohlavím, vitalitou a legitimitou; narození manželští v kombinaci s národností otcovou v roce... (1925 – 1927)

Narození podle národnosti matčiny v kombinaci s vitalitou a legitimitou; narození manželští v kombinaci s národností otcovou v roce... (1928 – 1937)

Počet viacnásobných pôrodov, čiže pôrody dvojčiat, trojčiat a podobne prinášajú pre jednotlivé krajiny tabuľky:

Blíženci podle zemí, pohlaví, vitality a legitimacy v roce... (1919 – 1924)

Porody blíženců podle legitimacy a kombinace pohlaví s vitalitou a blíženci podle legitimacy, vitality a pohlaví v letech 1925 – 1928

Porody blíženců, po případě počet blíženců podle legitimacy, vitality a pohlaví v roce 1928 až 1930

Porody blíženců, po případě počet blíženců podle legitimacy, vitality a pohlaví v roce 1931 až 1933

Porody blíženců, po případě počet blíženců podle legitimacy, vitality a pohlaví v roce 1934 až 1937

Rozdelenie počtu narodených detí podľa veľkosti bydliska respektíve rodiska prinášajú tabuľky:

Narození podle velikosti rodiště v kombinaci s pohlavím, vitalitou a legitimitou v roce... (1919 – 1924)

Narození podle velikosti bydliště matčina v kombinaci s vitalitou v roce 1925 a vitalitou a legitimitou v letech 1926 a 1927

Narození podle velikosti bydliště matčina v kombinaci s vitalitou a legitimitou v roce 1928 až 1930

Narození podle velikosti bydliště matčina v kombinaci s vitalitou a legitimitou v roce 1931 až 1933

Narození podle velikosti bydliště matčina v kombinaci s vitalitou a legitimitou v roce 1934 až 1937

Prvé z nich pre roky 1919 – 1924 sú konštruované tak, že počty pôrodov sú zaznamenávané v mieste, kde k pôrodu došlo, teda zaznamenávalo sa takzvané rodisko. Od roku 1925 však ako sme uviedli vyššie triedenie dát prirodzenej meny obyvateľstva prešlo významnými zmenami, a preto sú demografické udalosti triedené podľa miesta bydliska. V rokoch 1925 – 1937 sú preto narodení podľa veľkosti obce viazaný k bydlisku matky.

Určité rozdiely v triedení pôrodov podľa veľkosti bydliska vznikajú v rámci jednotlivých sčítaní. Pre Pohyby 1919 – 1920 sú počty pôrodov viazané k obciam podľa počtu obyvateľov zo sčítania z 31.12.1910. Pohyby obyvateľstva 1922 – 1930 používajú rozdelenie obcí do jednotlivých

veľkostných skupín podľa výsledkov sčítania z 15. 2. 1921 a Pohyby 1931 – 1937 z 15. 12. 1930. Okrem toho sa pri publikovaní výsledkov mierne menili veľkostné intervaly obcí. V rokoch 1919 – 1920 sa používalo rozdelenie: do 1000 obyvateľov, 1001 – 2000, 2001 – 5000, 5001 – 10000, 10001 – 20000, 20001 – 50000, 50001 – 100000 a nad 100000 obyvateľov. V rokoch 1921 – 1924 sa spodné intervaly ešte rozšírili o skupiny: do 500 obyvateľov a 501 – 1000, aby od roku 1925 až do roku 1937 sa používalo nové triedenie: do 2000 obyvateľov, 2001 – 5000, 5001 – 10000, 10001 – 20000, 20001 – 50000, 50001 – 100000 a nad 100000 obyvateľov.

Samotné využitie týchto tabuliek je pre demografickú analýzu do veľkej miery obmedzené. V dôsledku toho, že pôrody nie sú ešte zvlášť triedené podľa vekových skupín, je možné z nich počítať len hrubé miery pôrodnosti a aj to len pre roky jednotlivých sčítaní, keďže len z nich poznáme údaje o počte obyvateľov podľa veľkostnej skupiny obce. Na druhej strane však vďaka triedeniu podľa legitimacy a tiež prípadne vitality údaje napríklad umožňujú vypočítať zastúpenie nemanželských a mŕtvonarodených detí v závislosti od veľkosti bydliska matky respektíve miesta pôrodu.

Narození manželští podle věku matčina a otcova v kombinaci s pohlavím a vitalitou v roce...(1919 – 1927)

Manželsky narození podle věku matčina a otcova v kombinaci s pohlavím a vitalitou v roce...(1928 – 1937)

Vek otca:

Do 19 rokov, 20 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 – 59, 60 a viac

Vek matky:

Do 16 rokov, 17 – 19, 20 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 a viac

Narození nemanželští podle věku matčina, pohlaví a vitality v roce...(1919 – 1927)

Nemanželsky narození podle věku matčina, pohlaví a vitality v roce...(1928 – 1937)

Vekové skupiny matky sú rovnaké ako v prípade predchádzajúcej tabuľky.

Obrázok č. 22 : Ukážka hlavičky tabuľky Narodení manželstí podľa veku matčina a otcova v kombinácii s pohlavím a vitalitou v roce...¹⁰³

Věk otcův v dokončených letech	Úhrnný počet narode- ných dětí manžel- ských	Z nich bylo															
		chlapci	děvčat	živě narodených	mrtvé	16 a méně				17—19				20—24			
						živě		mrtvé		živě		mrtvé		živě		mrtvé	
						chlapci	děvčat	chlapci	děvčat	chlapci	děvčat	chlapci	děvčat	chlapci	děvčat	chlapci	děvčat
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Čechy																	
19 a méně	50	26	24	44	6	—	1	—	—	7	—	3	—	5	8	1	—
20—24	6.143	3.222	2.921	6.016	127	4	4	—	—	245	233	3	6	2.181	1.985	56	33
25—29	25.214	13.283	11.931	24.690	554	4	1	—	—	252	232	7	7	5.197	4.599	106	82
30—34	30.043	15.401	14.642	29.386	657	4	4	—	—	67	95	5	1	1.985	1.842	32	37
35—39	22.093	11.472	10.621	21.516	577	—	2	—	—	21	28	—	—	512	491	8	12
40—44	13.387	6.875	6.512	12.966	421	2	—	—	—	9	3	1	—	189	157	4	1
45—49	5.747	2.998	2.749	5.547	200	—	—	—	—	6	5	—	1	37	54	—	—
50—59	2.398	1.206	1.192	2.293	105	—	—	—	—	3	1	2	—	37	35	—	—
60 a více	265	129	186	249	16	—	—	—	—	2	1	—	—	6	9	—	—
neznámý	677	312	365	611	66	—	4	1	—	10	18	2	2	67	86	8	4

Obrázok č. 23 : Ukážka hlavičky tabuľky Narodení nemanželstí podľa veku matčina, pohlaví a vitality v roce...¹⁰⁴

Věk matčin v dokončených letech	Úhrnný počet narode- ných dětí neman- želských	Z nich bylo				Živě narozené děti		Mrtvé na- rozené děti
		chlapců	děvčat	živě narozeneých	mrtvě	chlapci	děvčata	chlapci
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Čechy								
16 a méně	58	29	29	54	4	27	27	2
17—19	1.451	787	664	1.399	52	761	638	26
20—24	6.844	3.504	3.340	6.570	274	3.308	3.262	196
25—29	3.535	1.797	1.738	3.389	141	1.721	1.668	76
30—34	1.305	658	647	1.255	49	636	620	22
35—39	644	354	354	621	23	343	278	11
40—44	181	93	88	168	19	86	82	7
45—49	24	11	13	28	1	16	13	1
50 a více	2	1	1	2	—	1	1	—
neznámý	126	68	58	81	45	43	38	25

Narodení manželská podľa povolania, postavenia v povolani a veku otcovho v roku...(1919 – 1927)

¹⁰³ ČSS z. 53, s. 68.

¹⁰⁴ ČSS z. 53, s. 70.

Vek otca: do 19 rokov, 20 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 – 59, 60 a viac

Manželsky narodení podľa tried povolania, postavenia v povolani a veku otcovho v roku...(1928 – 1933)

Manželsky narození podle tříd povolání, postavení v povolání a věku otcova v roce 1934 až 1937

Vek otca: do 24 rokov, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 a viacej

Obrázok č. 24 : Ukážka hlavičky tabuľky Narodení manželskí podľa povolania, postavenia v povolani a veku otcovho v roku....¹⁰⁵

Skupina povolania a postavenie v povolani	Ohraný počet narodených detí manželských	Z nich bolo		Vek otcov v dokončených rokoch																					
		chlapcov	dievčat	19 a menej		20 – 24		25 – 29		30 – 34		35 – 39		40 – 44		45 – 49		50 – 59		60 a neviac známy					
				žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve	žive	mŕtve
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
V. Priemysel chemický, plynný, vodárne, elektrárne																									
... samostatní a nájomci	102	51	51	—	—	7	—	20	—	28	1	20	1	17	—	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—
... úradníci	25	13	12	—	—	—	—	3	—	7	—	1	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
... robotníci, učňovia a nádenníci	4	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	73	36	37	—	—	7	—	17	—	18	1	11	—	10	—	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—

Narodení nemanželskí podľa povolania, postavenia v povolani a veku matkinho v roku...(1919 – 1927)

Vek matky: 19 a menej, 20 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 a viac rokov.

Nemanželsky narodení podľa tried povolania, postavenia v povolani a veku matkina v roku...(1928 – 1930)

Vek matky: 19 a menej, 20 – 24, 25 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 a viac rokov.

Nemanželsky narodení podľa tried povolania, sociálnej príslušnosti a veku matkinho v roku...(1931 – 1933)

Nemanželsky narození podle tříd povolání, postavení v povolání a věku matčina v roce 1934 až 1937

Vek matky: 19 a menej, 20 – 24, 25 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 a viac rokov.

¹⁰⁵ ČSS z. 53, s. 77.

Poradie narodeného dieťaťa manželského v kombinácii s dobou uplynulou od sňatku v rokoch 1925 – 1927 prináša počet pôrodov, ktoré boli ešte rozdelené podľa vitality a pohlavia do nasledujúcich intervalov od uzavretia manželstva: menej ako 1 rok, ktorý ešte bol rozdelený na menšie časové úseky: do 1 mesiaca, 1 – 2, 2 – 3, 3 – 4, 4 – 5, 5 – 6, 6 – 7, 7 – 8, 8 – 9, 9 – 10, 10 – 11, 11 – 12 mesiacov, pričom nasledujúce intervaly predstavovali jednoročné skupiny v dokončených vekoch 1 – 29 a 30 a viac rokov. Poradie narodeného dieťaťa bolo určované na škále prvé až pätnáste a vyššie poradie.

Rovnaké údaje boli publikované aj v nasledujúcich Pohyboch v tabuľkách: *Poradie manželsky narodeného dieťaťa v kombinácii s dobou uplynulou od sňatku v roku...(1928 – 1930)*. Rozdiel v porovnaní s Pohybom z rokov 1925 – 1927 bol v podrobnosti triedenia doby uplynulej od sobáša rodičov. Najväčšie zmeny zaznamenala veková skupina do jedného roku, ktorá bola rozdelená do 6 mesiacov, 6 – 9 a 9 – 12 mesiacov a potom celkový rozsah, keď najdlhšia doba bola publikovaná skupina 25 a viac rokov. Ostatné charakteristiky tejto tabuľky zostali nezmenené.

Pohyb z rokov 1931 – 1933 v tabuľke *Poradie manželsky narodeného dieťaťa v kombinácii s dobou uplynulou od sňatku v roku 1931 až 1933* sa opätovne vrátil k detailnejšiemu vymedzeniu doby do prvého roku od sobáša: do 1 mesiaca, 1 – 2, 2 – 3, 3 – 4, 4 – 5, 5 – 6, 6 – 9 a 9 – 12 mesiacov. Celkový rozsah končil na intervale 21 a viac rokov.

V rovnakom duchu ako v predchádzajúcom prípade sa niesla výsledná podoba tabuliek *Pořadí manželsky narozeného dítěte v kombinaci s dobou uplynulou od sňatku v roce 1934 až 1937*.

Obrázok č. 25 : Ukážka hlavičky tabuľky Poradie manželsky narodeného dieťaťa v kombinácii s dobou uplynulou od sňatku v roku...¹⁰⁶

Z nich bolo						Poradie manželsky narodeného dieťaťa																					
Doba uplynulá od sňatku rodičov v dokončených rokoch	Výpočet počtu manželsky narodených	chlapcov	dievčat		živá	mrtve	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15. a vyššie	neznáme					
			narodených	narodených																							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22						
Slovensko																											
menej ako 1 rok ..	12.427	6.534	5.893	12.197	230	10.877	946	288	115	71	46	25	7	4	1	3	—	1	—	2	41	14					
v tom: do 6 mesiacov	3.508	1.790	1.718	3.434	74	2.894	354	109	55	40	24	9	3	3	—	2	—	1	—	1	14	14					
6—9 "	3.254	1.717	1.537	3.191	63	2.797	282	93	26	14	15	9	3	1	—	1	—	—	—	1	12	14					
9—12 "	5.665	3.027	2.638	5.572	93	5.186	370	89	34	17	7	7	1	—	—	—	—	—	—	—	15	15					
1 rok	10.000	5.145	4.855	9.795	205	7.287	2.154	843	117	43	24	16	6	9	2	2	—	1	—	16	—	—					
2 roky	8.943	4.410	4.138	8.427	116	2.320	5.127	794	151	68	31	21	11	2	2	2	1	1	—	12	—	—					
3 "	7.111	3.634	3.477	7.004	107	912	3.915	1.732	376	102	29	18	7	6	4	2	2	1	—	5	—	—					
4 "	6.147	3.145	3.001	6.045	99	476	2.218	2.543	682	131	54	16	10	4	2	2	1	—	—	8	—	—					
5 rokov	5.504	2.852	2.652	5.397	107	257	1.341	2.248	1.191	318	76	28	17	7	2	2	3	—	—	1	8	—					
6 "	5.728	2.858	2.570	5.615	113	187	1.057	1.934	1.692	603	162	49	12	6	9	4	2	—	1	1	9	—					
7 "	6.292	3.318	3.074	6.274	118	157	755	1.701	2.125	1.164	317	98	36	11	9	8	4	—	1	—	11	—					
8 "	6.508	3.570	3.338	6.791	117	139	538	1.375	2.164	1.700	603	210	95	32	8	7	2	1	—	—	7	—					
9 "	6.345	3.256	3.089	6.228	117	71	354	976	1.748	1.831	899	309	95	45	10	2	5	—	—	9	—	—					
10 "	2.226	1.154	1.072	2.182	44	18	81	285	498	619	437	200	63	34	9	6	2	2	—	2	2	—					
11 "	1.036	534	502	1.007	29	9	37	87	185	267	217	131	48	25	16	8	3	—	1	1	1	—					
12 "	713	389	324	694	19	7	20	43	86	133	187	110	60	31	17	8	5	8	—	1	2	—					
13 "	943	494	454	930	18	7	19	65	128	200	200	152	86	50	18	16	8	3	1	—	—	—					
14 "	2.429	1.281	1.148	2.372	57	17	61	151	332	516	534	392	232	100	53	21	10	2	2	3	8	—					
15 "	1.927	1.021	906	1.874	53	8	35	118	197	309	408	397	231	115	53	32	11	4	2	1	6	—					
16 "	1.626	862	764	1.554	45	8	29	65	176	251	317	305	240	136	61	28	12	1	—	—	2	—					
17 "	1.407	734	673	1.369	28	11	17	51	137	211	234	254	214	136	78	28	13	14	4	3	2	—					
18 "	1.259	677	582	1.230	29	2	11	40	90	149	199	211	200	142	109	46	26	12	11	7	4	—					
19 "	1.090	574	496	1.026	34	4	9	24	76	105	143	170	192	167	95	43	25	4	6	6	1	—					
20 "	922	442	480	889	23	6	5	17	51	75	128	150	132	135	107	52	37	13	9	6	1	—					
21 "	728	388	340	715	13	3	8	11	35	65	91	106	118	95	72	65	36	30	7	6	—	—					
22 "	514	266	248	500	14	4	4	9	22	49	52	69	91	74	59	45	19	12	9	4	2	—					
23 "	425	231	194	405	20	2	3	12	15	26	46	44	73	50	43	40	28	25	5	4	3	—					
24 "	309	164	145	297	12	2	4	6	10	15	29	34	49	38	38	38	21	16	4	5	—	—					
25 a viacej rokov ..	640	348	297	625	15	1	7	25	28	37	57	55	90	80	72	69	59	28	16	15	—	—					
neznáma	312	174	138	292	20	89	57	36	35	23	14	6	8	7	4	2	1	1	—	—	29	—					
úhrnom ...	98.586	48.451	45.130	91.774	1.812	22.855	18.812	14.959	12.445	9.081	5.594	3.561	2.394	1325	968	572	531	166	81	68	184	—					

Využitie týchto dát spočíva predovšetkým v analýze časovania pôrodov manželsky narodených v závislosti od doby uplynulej od vstupu do manželstva. Dôležitým prvkom je hlavne ich kombinácia s poradím, čím takto získavame obraz o dobe, ktorá oddeľovala sobáš od prvého pôrodu. Žiaľ koncepcia intervalov do jedného roku v mesiacoch neumožňuje presný výpočet predmanželských koncepcií (pôrody do 8 mesiacov od manželstva), preto je potrebné použiť len približný odhad na základe publikovaných dát.¹⁰⁷

Poradie, legitimita a vitalita narodeného dieťaťa v kombinácii s dobou uplynulou od predchádzajúceho pôrodu v roku...(1925 – 1937)

¹⁰⁶ ČSS z. 121, s. 139.

¹⁰⁷ Pozri napríklad prácu ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol. *Plodnosť a celková reprodukcia obyvateľstva Slovenska v rokoch 1919 – 1937*. Bratislava : STIMUL, 2008, s. 70.

Ako už z názvu vyplýva narodené deti boli rozdelené do dvoch základných skupín podľa legitimacy a v nich ešte podľa vitality. V rámci narodených v manželstve a mimo manželstvo tabuľky uvádzali poradie pôrodu, pričom u manželsky narodených sa publikovali pôrody druhého až 15. a vyššieho poradia a u detí narodených mimo manželstva to boli druhé až siedme a vyššie pôrody.

Celkovo sa intervaly od predchádzajúceho pôrodu rozdelili na: do jedného roku, 1 – 2 roky, ktorý bol ešte zvlášť rozdelený na 12 – 15, 15 – 18 a 18 – 24 mesiacov a následne po jednoročných intervaloch až do skupiny 10 a viac rokov.

V *Pohyboch obyvateľstva* 1931 – 1933 a 1934 – 1937 bola súčasťou tabuľky ešte špecifická skupina 0 rokov od predchádzajúceho pôrodu. Tieto pôrody predstavovali druhé respektíve i ďalšie deti z viacpočetných pôrodov, ktoré boli v predchádzajúcich *Pohyboch* publikované v rámci kategórie neznáme a nepresne definované.

Takto triedené informácie o pôrodoch v rámci bilancií bežnej evidencie obyvateľstva umožňujú počítať a analyzovať dĺžku medzipôrodných intervalov medzi pôrodmi jednotlivých poradií.

Pořadí a legitimita narozeného dítěte v kombinaci s věkem matčím v roce...(1925 – 1937) kombinuje vek matky v dokončených rokoch s poradím narodeného dieťaťa. Pôrody sú ešte rozlíšené podľa legitimacy, pričom poradie pôrodu u manželsky narodených je triedené od prvého po desiate poradie v jednotkových intervaloch a potom nasledujú 11. – 12., 13. – 14. a 15. a vyššie poradie a u nemanželských pôrodov od prvého po šieste poradie a potom kategória siedme a vyššie. Vek matky je uvádzaný v jednoročných vekových skupinách od veku 16 a menej do 45 a viac v rokoch 1925 – 1930 a v *Pohyboch* 1931 – 1933 a 1934 – 1937 do veku 50 a viac.

Obrázok č. 26 : Ukážka hlavičky tabuľky Poradie, legitimita a vitalita narodeného dieťaťa v kombinácii s dobou uplynulou od predchádzajúceho pôrodu v roku...¹⁰⁸

Doba uplynulá od předcházejícího porodu v dekončených letech	Vitalita	Ochráněný počet narozených a vyloučených	Počet manželstev narozených a vyloučených v 1 a vyšším pořadí	Pořadí narozeného dítěte																		Počet nenarodených a vyloučených v 1 a vyšším pořadí	Pořadí narozeného dítěte							
				manželského																nemanželského										
				2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.		20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
				5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		23	24	25	26	27			
Čechy																														
méně než 1 rok	živé	1.671	1.503	817	805	143	68	68	41	25	16	9	6	2	8	—	—	—	168	106	53	13	7	2	7	—	—	—		
	mrtvé	103	94	41	22	8	8	8	8	2	—	1	2	—	—	—	—	—	—	5	2	1	—	—	—	1	—	—		
1 rok	živé	28.242	21.543	9.984	4.672	2.589	1.680	1.008	627	379	240	155	99	58	39	28	17	4	1.899	947	377	172	89	52	62	—	—	—		
	mrtvé	470	424	156	91	68	44	24	16	10	9	9	3	1	8	8	1	—	46	29	8	4	2	—	8	—	—	—		
v tom: 12-15 měsíců	živé	5.593	5.109	2.592	1.055	530	337	226	142	79	58	29	24	15	7	8	5	2	479	276	108	46	23	12	15	—	—	—		
	mrtvé	126	108	40	21	14	9	6	5	3	4	1	1	1	2	—	—	—	18	12	1	1	2	—	2	—	—	—		
16-18 měsíců	živé	6.118	5.562	2.655	1.258	698	414	259	148	100	46	35	20	11	10	10	2	—	456	245	105	45	28	19	16	—	—	—		
	mrtvé	129	117	38	25	19	15	6	6	3	5	1	1	—	—	—	—	—	9	7	1	1	—	—	—	—	—	—		
18-24 měsíců	živé	11.536	10.772	4.747	2.359	1.371	835	523	337	200	136	91	49	32	22	6	10	2	764	426	164	82	40	21	31	—	—	—		
	mrtvé	218	199	68	45	39	20	12	5	10	2	7	1	—	1	1	1	—	19	10	6	2	—	—	—	1	—	—		
2 roky	živé	16.515	15.465	6.278	3.567	2.167	1.364	801	503	284	212	136	61	48	20	8	12	4	1.050	589	225	88	60	37	51	—	—	—		
	mrtvé	339	313	104	74	54	23	21	14	7	2	5	6	2	—	—	—	—	28	17	4	2	2	—	—	—	—	—		
3 roky	živé	10.123	9.665	4.113	2.313	1.359	773	412	248	137	89	67	31	15	14	6	7	1	568	314	108	66	31	12	27	—	—	—		
	mrtvé	207	189	67	56	23	22	8	7	4	4	5	1	2	—	—	—	—	13	9	1	2	3	1	2	—	—	—		
4 roky	živé	6.819	6.454	2.854	1.717	908	476	201	103	66	62	36	16	11	10	8	1	1	365	194	73	44	19	8	22	—	—	—		
	mrtvé	157	145	52	32	24	18	13	3	—	3	2	—	—	—	—	—	—	9	6	2	—	1	—	—	—	—	—		
5 roků	živé	4.685	4.432	1.963	1.196	614	289	157	99	50	30	22	11	6	4	—	—	—	203	119	49	20	4	4	7	—	—	—		
	mrtvé	98	92	36	24	19	8	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	3	—	—	—	—	—	—	—		
6 roků	živé	3.195	3.020	1.391	825	435	173	88	50	32	12	9	1	4	—	—	—	—	175	108	44	6	8	5	6	—	—	—		
	mrtvé	92	87	24	23	16	14	3	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	6	3	1	1	—	—	—	—	—	—		
7 roků	živé	2.147	2.030	985	569	251	108	70	31	28	15	2	3	2	—	—	—	—	117	68	22	12	7	2	6	—	—	—		
	mrtvé	59	55	20	10	7	4	4	8	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—		
8 roků	živé	1.484	1.355	710	382	126	71	31	20	7	4	8	1	—	—	—	—	—	79	47	22	4	1	2	3	—	—	—		
	mrtvé	44	42	20	11	6	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—		
9 roků	živé	935	879	498	193	84	64	28	6	6	3	1	—	—	—	—	—	—	56	29	8	2	3	8	1	—	—	—		
	mrtvé	20	27	12	6	—	4	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
10 a více roků	živé	1.349	1.198	553	293	178	74	49	20	15	10	1	—	1	8	—	—	—	161	80	31	26	9	2	3	—	—	—		
	mrtvé	41	36	19	7	5	1	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	5	2	—	—	2	1	—	—	—	—		
nemám data nepřesně definovaná	živé	2.359	1.825	908	346	175	102	64	41	25	10	14	10	5	1	1	1	122	534	193	73	58	16	6	9	20	—	—		
	mrtvé	196	153	66	28	16	18	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	40	14	7	4	—	—	2	11	—	—		
úhrnem	živé	74.424	69.269	31.052	16.378	8.979	5.197	2.975	1.789	1.048	693	455	239	152	94	45	39	134	5.155	2.802	1.078	486	254	135	204	20	—	—		
	mrtvé	1.832	1.660	587	389	245	159	91	53	34	25	22	13	6	4	5	2	25	172	98	29	16	10	4	7	12	—	—		

Uvedená tabuľka je dôležitá najmä pre výpočet redukovaných mier plodnosti podľa poradia a následne tiež úhrnnej plodnosti podľa poradia a ukazovateľov časovania plodnosti (priemerný vek pri prvom, druhom... pôrode) a to zvlášť ešte v závislosti od legitimacy. Pri použití týchto dát a tiež pri následnej interpretácii výsledkov je potrebné si uvedomiť, že publikované pôrody predstavujú všetky narodené deti bez ohľadu na vitalitu, čo do určitej miery skresľuje našu analýzu.

¹⁰⁸ ČSS z. 121, s. 133.

Obrázok č. 27 : Ukážka hlavičky tabuľky Pořadí a legitimita narodeného dieťaťa v kombinácii s vekom matčiny v roce...¹⁰⁹

Vek matkin v dokončených rokoch	Úhrnný počet narodených	Poradie narodeného dieťaťa																									
		manželského															nemanželského										
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15. a vyššie	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
Slovensko																											
16 a menej	353	170	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	806	475	38	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	265	22	2	—	—	—	—	—	—	—	—
18	1.824	1.179	152	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	426	46	7	1	—	—	—	—	—	—	—
19	3.409	2.177	472	67	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	577	75	19	6	1	—	—	—	—	—
20	4.806	2.768	1.029	168	28	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	675	114	17	—	2	1	—	—	—	—
21	5.387	2.778	1.494	365	55	7	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	512	113	46	9	1	—	—	—	—	—
22	5.824	2.664	1.355	684	128	21	7	8	—	—	—	—	—	—	—	—	8	467	111	52	25	2	—	—	—	—	—
23	6.009	2.178	1.975	907	280	64	12	2	1	—	—	—	—	—	—	—	8	392	120	61	22	2	—	—	—	1	
24	6.155	1.812	2.001	1.187	501	110	32	7	2	—	—	—	—	—	—	—	10	288	103	63	25	9	3	—	—	—	
25	5.987	1.881	1.821	1.866	711	225	51	15	1	3	—	—	—	—	—	—	6	224	98	51	21	17	3	2	—	—	
26	5.825	1.120	1.495	1.372	851	407	136	26	2	3	1	—	—	—	—	—	2	203	87	65	37	9	5	2	—	—	
27	5.448	814	1.208	1.268	1.058	531	193	48	13	4	—	1	—	—	—	—	1	128	72	52	28	14	6	6	—	—	
28	6.253	683	985	1.189	1.051	649	284	86	19	5	4	2	—	—	—	—	1	110	59	53	22	17	9	3	—	—	
29	5.261	566	872	1.092	1.147	834	384	119	32	12	1	3	1	—	—	—	6	88	56	43	25	18	7	14	—	—	
30	4.392	310	668	810	936	779	435	163	55	11	3	2	—	—	—	—	1	67	50	31	23	18	12	10	—	—	
31	4.078	271	496	712	840	795	485	193	79	20	7	4	3	—	—	—	7	53	22	30	25	16	7	7	—	—	
32	4.016	203	409	652	815	800	520	266	103	48	14	5	1	1	5	—	44	28	23	27	24	14	11	—	—	—	
33	3.657	181	326	505	668	724	533	335	149	61	28	11	4	1	3	—	3	26	27	24	28	12	15	15	—	—	
34	3.322	142	230	420	588	605	534	332	181	92	42	21	1	—	—	—	2	23	26	21	19	16	10	10	—	—	
35	2.955	109	201	285	468	542	468	324	201	140	46	35	4	—	—	—	6	13	22	17	19	18	11	19	—	—	
36	2.416	69	116	210	344	401	390	293	222	136	84	30	8	—	—	—	2	23	18	10	15	8	14	23	—	—	
37	2.092	61	116	184	268	307	321	275	201	116	77	56	16	4	4	—	4	14	12	10	14	8	7	21	—	—	
38	1.755	24	78	145	179	242	253	262	178	151	69	59	16	4	1	—	13	12	14	16	10	6	22	—	—	—	
39	1.506	30	56	87	139	175	199	176	197	153	103	88	29	3	1	—	12	5	6	7	8	13	16	—	—	—	
40	1.378	23	43	62	121	157	155	199	177	154	113	84	27	6	2	—	3	3	4	8	5	7	24	—	—	—	
41	1.013	15	32	46	65	108	127	127	126	116	85	102	21	7	—	—	6	3	4	2	4	5	11	—	—	—	
42	800	14	23	30	55	68	88	111	114	89	70	84	30	9	—	—	2	1	1	5	—	8	13	—	—	—	
43	575	11	16	17	32	41	57	69	76	59	67	69	21	14	—	—	—	1	3	2	3	8	9	—	—	—	
44	386	8	9	14	20	27	33	46	56	37	39	54	19	4	—	—	—	—	1	—	4	5	9	—	—	—	
45 a viacej neznaný	568	7	13	18	30	30	53	54	81	73	50	75	32	11	—	—	—	3	1	4	1	2	17	—	—	—	
Úhrnom ..	213	35	28	14	26	10	12	1	2	1	3	8	23	65	98	4.856	1.334	739	440	249	180	266	—	—	—	—	

Poradie pôrodu ako triediaci znak, ktorý pribudol do publikácií v roku 1925, obohatil ich obsah o viaceré špecifické kombinačné tabuľky.

Pořadí narodeného dieťaťa v kombinácii s legitimitou, vitalitou a pohlavím (1925 – 1937)

Pořadí a legitimita narodeného dieťaťa v kombinácii s národnosťou matčiny (1925 – 1937)

Pořadí a legitimita narodeného dieťaťa v kombinácii s počtom detí zemrelých z tohto pořadí (1925 – 1937)

Pořadí narodeného dieťaťa manželského v kombinácii s počtom detí narodených z nynějšího manželství (1925 – 1937)

Pořadí narodeného dieťaťa manželského v kombinácii s povoláním a postavením v povolání otcovým a s výdělečnou činností matčiny (1925 – 1933)

¹⁰⁹ ČSS z v. 121, s. 126.

Pořadí manželsky narozeného dítěte v kombinaci s třídou povolání a postavením v povolání otcovým a výdělečná činnost matčina v roce... (1934 – 1937)

Pořadí narozeného dítěte nemanželského v kombinaci s povoláním a postavením v povolání matčiným, resp. jejího živitele (1925 – 1933)

Pořadí nemanželsky narozeného dítěte v kombinaci s třídou povolání a postavením v povolání matčiným, resp. jejího živitele v roce... (1934 – 1937)

Praktické využitie týchto tabuliek pre demografickú analýzu plodnosti v rokoch 1925 – 1937 je vzhľadom na ich triediace znaky do veľkej miery komplikované. Predovšetkým treba povedať, že takto koncipované údaje nám v podstate umožňujú len proporcionálne výpočty. Tie žiaľ predstavujú len prvotný náhľad na danú problematiku a bez ďalšieho výskumu je potrebné s takýmito výsledkami narábať len s veľkou opatrnosťou.

Určité rozšírenie obsahu publikácií prinášajúcich definitívne dáta o prirodzenom pohybe obyvateľstva v medzivojnovom Československu predstavujú tiež tabuľky: *Narození podle vitality a legitimacy a pomoci při porodu v roce 1934 až 1937* a *Narození podle legitimacy a vitality a pomoci při porodu v roce 1931 až 1933*. Podobne ako v predchádzajúcom prípade aj využitie týchto tabuliek je pomerne problematické,

ÚMRTIA

Úmrtnosť kojencov, detí do 5 rokov a osôb starších 5 rokov v roku...(1919 – 1924) triedi počty zomretých podľa veku do troch skupín: do jedného roku, jeden až štyri roky a viac ako päť rokov podľa pohlavia. Okrem toho prináša počty zomretých z celkového počtu úmrtí, ktorí zomreli v ústave alebo nemocnici a tiež informácie, či mali lekárske ošetrovanie a či tí, ktorí zomreli v nemocnici, v inom ústave alebo boli nájdení mali bydlisko v mieste úmrtia alebo nie. Tieto všetky údaje sú publikované pre jednotlivé župy, súdne respektíve politické okresy a vybrané mestá¹¹⁰ podľa vtedy platného územnosprávneho členenia.

Obrázok č. 28 : Ukážka hlavičky tabuľky Úmrtnosť kojencov, detí do 5 rokov a osôb starších 5 rokov v roku...¹¹¹

Župa, správny okres	Počet zomrelých vo veku										Úhrnný počet zomrelých			Z úhrnného počtu zomrelých					Z počtu zomre- lých v rub. 17, 18, 19 bolo v mieste	
	nižšom 1 roku		od 1 do 5 rokov		vyššom 5 rokov		nezná- mom		mužov	žien	dohro- mady	lekárske opätrenie		zomrelo			byla- v rub. 17, 18, 19 bolo v mieste			
	chlapcov	dievčat	chlapcov	dievčat	mužov	žien	mužov	žien				malo	nemalo	neudané	v nemoc- nici	v inom ústave		bolo nájdené		
																			chlapcov	dievčat
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Župa XV. Bratislava .	1.475	1.165	411	399	4.962	4.978	36	30	6.884	6.572	13.456	7.284	3.500	2.692	1.371	163	62	966	630	
Bratislava, mesto	130	93	49	42	842	777	1	—	1.022	912	1.934	1.811	74	49	989	97	4	645	445	
Bratislava, vonkov	96	58	33	22	223	261	4	2	356	343	699	313	88	298	1	—	9	5	5	
Galanta	113	113	28	24	806	323	1	4	448	464	912	485	349	68	—	—	1	1	—	
Hlohovec	141	80	27	20	201	248	1	2	370	350	726	424	136	170	13	—	8	17	4	
Kolíbeľ	48	31	21	16	183	229	2	12	234	278	532	119	180	233	—	—	5	4	1	

Zomrelí podľa pohlavia a veku, úmrtnosť a výživa kojencov, legitimita detí zomrelých do 5 rokov, počet zomrelých v ústavoch a zomrelé ženy staršie 15 rokov podľa počtu detí žive a mrtve narodených v roku...(1925 – 1927) nadväzuje na predchádzajúce tabuľky s výrazne obohateným obsahom.

¹¹⁰ Zoznam miest respektíve obcí pre ktoré sú informácie publikované je uvedený pri popise prvej tabuľky v rámci sobášov.

¹¹¹ ČSS z v. 53, s. 99.

Celkový počet zomretých je na začiatku tabuľky pre župy, okresy a vybrané obce rozdelený podľa miesta úmrtia a posledného bydliska. V ďalšej časti sú použité len úmrtia podľa posledného bydliska. Tieto sú triedené podľa veku: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 39, 40 – 49, 50 – 64 a 65 a viacej rokov, pohlavia a u detí do 5 rokov podľa legitimacy a u dojčiat ešte zvlášť podľa výživy: umelá, prirodzená, zmiešaná a neznáma. Okrem toho tabuľky prinášajú tiež informácie o tom, či osoba zomrela v nemocnici, lečebnom ústave alebo iných ústavoch. U žien starších 15 rokov ešte prináša koľko detí živo i mŕtvo narodených mala pri úmrtí.

Zomrelí podľa miesta úmrtia, rešp. bydliska a pohlavia, počet zomrelých v ústavoch a zomrelé ženy staršie 15 rokov podľa počtu detí žive i mŕtve narodených v rokoch...(1928 – 1933)

Zomrelí podľa veku, úmrtnosť a výživa kojencov, legitimita a pohlavie detí zomrelých do 5 rokov veku v roku... ..(1928 – 1933)

Svojím spôsobom predstavujú pokračovanie predchádzajúcej tabuľky. Obsah druhej z nich je však čiastočne pozmenený. Najdôležitejšou zmenou z hľadiska demografickej analýzy je, že počty zomretých starších 5 rokov neboli triedené podľa pohlavia. Okrem toho údaje o výžive dojčiat sú publikované za celé obdobie 1928 – 1930 bez každoročného prehľadu ako tomu bolo vyššie.

V Pohybe obyvateľstva 1934 – 1937 sa obsah a rozsah tabuľky *Zemřelí podle místa úmrtí, resp. bydliště, podle pohlaví a věku, legitimacy, hospitality, plodnosti žen a výživy kojenců v roce...*(1934 – 1937) viac menej vracia do rozmerov aké mala v rokoch 1925 – 1928.

Zomrelí podľa príčin úmrtia v kombinácii s pohlavím v roku...(1919 – 1927) prináša počty zomretých rozdelené do základných tried príčin úmrtia a podľa pohlavia a podľa platného územnosprávneho členenia a za vybrané mestá respektíve obce. Pre roky 1921 – 1927 sú navyše ešte počty zomretých podľa pohlavia, príčiny úmrtia rozdelené podľa toho kto určil príčinu smrti (lekár, nelekár).

- 1) choroby epidemické, endemické a infekčné
z nich: týfusom brušným a paratýfusom, osýpkami, spálou, davným kašľom, záškrom, chrípkou s komplikáciami, tuberkulózou dýchadiel, ostatnou tuberkulózou
- 2) chorobami celkovými okrem predošlých
z nich: rakovinou alebo zhubnými nádormi
- 3) chorobami systému nervového a smyslových orgánov
z nich: zápalom mozgových blán, mozgovou mŕtvicou
- 4) chorobami obehu krvného
- 5) chorobami ústroja dýchacieho
z nich: zapálením pľúc
- 6) chorobami systému zažívacieho
z nich: hnačkou a črevným katárom do 2 rokov
- 7) nevenerickými chorobami systému urogenitálneho
z nich: zapálením obličiek
- 8) chorobami pauperálnymi
z nich: horúčkou šestinedielky
- 9) chorobami kože, väziva, kostí a ústroja pohybového
- 10) chorobami včasného veku a vrodenou zrudnosťou
- 11) starobou
- 12) vonkajšími príčinami
z nich: samovraždou
- 13) chorobami zle definovanými

Pre roky 1928 – 1930 v *Pohybe obyvateľstva* tabuľka *Zomrelí podľa tried príčin úmrtia v roku 1928 až 1930 podľa okresov* bola čiastočne zredukovaná. Počty zomretých neboli triedené podľa pohlavia a do veľkej miery obsahovala len hlavné príčiny smrti bez ďalšieho detailu.¹¹²

Od roku 1931 vstúpila do platnosti nová klasifikácia príčin smrti, čo sa odrazilo aj v triedení zomretých v tomto type tabuliek. Okrem toho sa pre

¹¹² Špeciálne boli uvedené *tuberkulóza dýchadiel, rakovina alebo zhubný nádor, hnačka a črevný katar do 2 rokov*.

roky 1931 – 1937 podľa okresov uvádzali len celkové počty zomretých pre jednotlivé príčiny, tak ako to bolo zavedené v Pohybe pre roky 1928 – 1930. Úmrtia boli publikované pre nasledujúce triedy príčin smrti:

- a) *nemocemi nakažlivými a cizopasnými - z nich: tyfem, břišním a paratyfy, spálou, záškrtem, chřipkou, tuberkulosou ústrojí dýchacího, jinými tuberkulosami,*
- b) *rakovinami a jinými nádory,*
- c) *jinými nemocemi celkovými,*
- d) *nemocemi soustavy nervové a čidel,*
- e) *nemocemi ústrojí oběhu krevního,*
- f) *nemocemi ústrojí dýchacího - z nich: záněty plic*
- g) *nemocemi ústrojí zažívacího*
- h) *nemocemi ústrojí močového a pohlavního*
- i) *nemocemi těhotenství a stavu poporodního - z nich: otravou krve poporodní a septickým potratem*
- j) *nemocemi kůže a kostí*
- k) *vrozenými vadami tvarovými a nemocemi útlého věku*
- l) *stařeckou sešlostí*
- m) *smrtí násilnou a úrazovou - z nich: sebevraždou*
- n) *neurčitými příčinami smrti*

Dôležité tabuľky pre analýzu príčin smrti predstavujú *Zomrelí podľa príčin úmrtia v kombinácii s vekom a pohlavím v roku... (1919 – 1924)* a *Zemřelí podle příčin úmrtí a pohlaví v kombinaci s věkem v roce... (1925 – 1937)*. Kombinujú počty úmrtí podľa príčin smrti, vekových skupín a pohlavia zomretých osôb. Okrem toho pre Slovensko a Podkarpatskú Rus sú ešte uvedené údaje o tom kto určil príčinu smrti. Takto triedené dáta predstavujú databázu pre výpočet základných i pokročilejších analytických ukazovateľov úmrtnosti (napr. pravdepodobnosti úmrtia podľa veku, pohlavia príčin smrti, rôzne dekompozície).¹¹³

¹¹³ Pozri tiež prácu ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol. *Vývoj úmrtnosti na Slovensku v rokoch 1919 – 1937*. Bratislava : STIMUL, s. 91-114.

Obrázok č. 29 : Ukážka hlavičky tabuľky Zomrelí podľa príčin úmrtia v kombinácii s vekom a pohlavím v roku...¹¹⁴

Príčina smrti (číslo medzinárodnej klasifikácie chorôb)		1, 2 n, 3)	úhrnom	Počet zomrelých príčinou smrti v legende označenou vo veku dokončených rokov																		nezná- neho veku
				menej ako 1 rok		1—4		5—14		15—24		25—39		40—59		60—79		80 a viac				
				mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien			
				mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien			
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Slovensko																						
Smrti epidemickej, endemickej	I.	2.733	2.682	157	131	199	217	301	373	637	629	523	587	589	471	296	243	9	16	12	15	
infekčné	n.	3.777	4.139	372	291	451	432	473	584	563	633	491	639	831	935	534	573	16	25	6	7	
Týf brušný	I.	167	162	3	3	4	11	31	36	38	47	37	20	39	35	15	5	—	—	—	—	
	n.	183	198	6	6	10	11	34	37	34	32	37	34	34	34	15	5	—	—	—	—	

Vekové skupiny, pre ktoré sú v rámci Pohybov obyvateľstva triedené počty zomretých podľa pohlavia a príčin smrti boli vyčlenené pre roky 1919 – 1930: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 39, 40 – 59, 60 – 79, 80 a viac rokov a pre roky 1931 – 1937: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64 a nad 65 rokov.

Z hľadiska triedenia príčin smrti boli v priebehu rokov 1919 – 1937 používané dve základné klasifikácie. Pre jednotlivé obdobia sú uvedené v tabuľke č. 6.

Základné a súčasne najdôležitejšie údaje z pohľadu procesu úmrtnosti prinášajú pre obdobie rokov 1919 – 1937 tabuľky: *Zemřelí podle věku, roku narození, pohlaví a legitimacy v roce...*(1919 – 1924) a *Zemřelí podle věku, roku narození, pohlaví a legitimacy dětí do 10 let v letech...*(1925 – 1937). Ako už z názvu vyplýva predstavujú kombinačné triedenie úmrtí s vekom, pohlavím a navyše tiež ešte s rokom narodenia zomretého a pre deti s ich legitimitou. V rámci Pohybov obyvateľstva tieto údaje však neboli, podobne ako v mnohých predchádzajúcich prípadoch, triedené a publikované jednotne, čo do určitej miery sťažuje našu prácu s nimi.

¹¹⁴ ČSS zv. 53, s. 131.

Tabuľka č. 6 : Základná klasifikácia príčin smrti používaná v Pohyboch obyvateľstva v rokoch 1919 – 1937¹¹⁵

1919 – 1920	1921 – 1930	1931 – 1937
<i>I. Nemoci epidemické, endemické a infekčné</i>	<i>I. Nemoci epidemické a endemické</i>	<i>I. Nemoci nakažlivé a cizopasné</i>
<i>II. Celkové nemoci vyššie nemenované</i>	<i>II. Nemoci infekčné</i>	<i>II. Rakoviny a jiné nádory</i>
<i>III. Choroby systému nervového a smyslových orgánov</i>	<i>III. Celkové nemoci vyššie nemenované</i>	<i>III. Nemoci rheumatické, výživové, endokrinných žláz a jiné nemoci celkové</i>
<i>IV. Choroby obehu krvného</i>	<i>IV. Choroby systému nervového a smyslových orgánov</i>	<i>IV. Nemoci krve a ústrojů krvetvorných</i>
<i>V. Choroby ústroja dýchacieho</i>	<i>V. Choroby obehu krvného</i>	<i>V. Otravy vleké a prudké</i>
<i>VI. Choroby ústroja zažívacieho</i>	<i>VI. Choroby ústroja dýchacieho</i>	<i>VI. Nemoci soustavy nervové a čidel</i>
<i>VII. Nevenerické choroby ústroja urogenitálního a ich adnex</i>	<i>VII. Choroby ústroja zažívacieho</i>	<i>VII. Nemoci ústrojů oběhu krevního</i>
<i>VIII. Puerperální stav</i>	<i>VIII. Nevenerické choroby ústroja urogenitálního a ich adnex</i>	<i>VIII. Nemoci ústrojů dýchacího</i>
<i>IX. Choroby kůže a vřziva</i>	<i>IX. Puerperální stav</i>	<i>IX. Nemoci ústrojů zažívacího</i>
<i>X. Choroby kostí a ústroja pohybového</i>	<i>X. Choroby kůže a vřziva</i>	<i>X. Nemoci ústrojů močového a ústrojů pohlavního</i>
<i>XI. Zrudnost' vrozená</i>	<i>XI. Choroby kostí a ústroja pohybového</i>	<i>XI. Nemoci těhotenství, porodu a stavu poporodního</i>
<i>XII. Včasný vek</i>	<i>XII. Zrudnost' vrozená</i>	<i>XII. Nemoci kůže a vřziva podkožního</i>
<i>XIII. Staroba</i>	<i>XIII. Včasný vek</i>	<i>XIII. Nemoci kostí a ústrojů pohybu</i>
<i>XIV. Zovňajšie príčiny</i>	<i>XIV. Staroba</i>	<i>XIV. Vrozené vady tvarové</i>
<i>XV. Nemoci zle definované</i>	<i>XV. Zovňajšie príčiny</i>	<i>XV. Zvláštní nemoci útleho věku</i>
	<i>XVI. Nemoci zle definované</i>	<i>XVI. Stařecká sešlost</i>
		<i>XVII. Smrti násilné a úrazové</i>
		<i>XVIII. Neurčité příčiny úmrtí</i>

¹¹⁵ Zostavené podľa ČSS zv. 53, s. 122 – 126 ; ČSS zv. 77, s. 414 – 418; POHYB obyvateľstva v Československé republike v letech 1931 – 1933. In: *Československá statistika* sv. 145. Řada XIV., sešit 6. (ďalej: ČSS zv. 145). Praha : Státní statistický úřad, 1938, s. 282 – 297.

Obrázok č. 30 : Ukážka hlavičky tabuľky Zemřelí podle věku, roku narození, pohlaví a legitimacy v roce...¹¹⁶

Dokončený rok věku	Rok narození, resp. legitimita ¹⁾	Počet zemřelých ve věku v legendě uveden																	
		úhrnem	narozených v ročníku				úhrnem	narozených v ročníku				úhrnem	mužov	žien	úhrnem	mužů	žen		
			mužů	žien	mužů	žien		mužů	žien	mužů	žien								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
			Čechy						Morava a Slezsko						Slovensko			Podkarpatská Rus	
méně než 1 rok	1918-1919	m. 13.858 n. 3.007	1.803 385	1.422 806	5.960 4.678	9.100 1.825	1.080 218	869 202	4.047 757	3.104 658	11.927 6.643	5.284 5.284	3.279 3.279	1.882 1.882	1.397 1.397				
v tom :																			
do 1 měsíce	"	m. 7.114 n. 1.558	165 35	121 32	2.928 865	4.859 626	94 20	74 27	2.698 462	1.993 358	5.901 1.335	3.324 718	2.577 617	1.696 382	959 226	737 156			
1- 2 měsíce	"	m. 1.451 n. 331	160 31	107 17	544 157	856 126	86 20	49 7	390 85	328 87	1.101 1.101	609 609	492 492	290 290	171 171	115 115			
2- 3 měsíce	"	m. 1.156 n. 269	140 45	103 36	504 102	660 151	74 13	81 14	284 59	221 65	1.101 876	609 480	492 396	290 202	171 113	115 85			
3- 4 měsíce	"	m. 863 n. 178	159 38	131 12	322 60	251 48	572 135	94 26	77 13	223 47	876 552	480 318	396 234	202 132	113 81	85 51			
4- 5 měsíců	"	m. 692 n. 154	169 45	125 29	208 44	190 36	410 114	99 19	57 22	137 36	552 427	318 240	234 187	132 90	81 49	51 41			
5- 6 měsíců	"	m. 577 n. 138	189 43	137 37	148 32	103 26	413 88	117 19	89 24	108 28	1.056 1.056	575 575	481 481	296 296	179 179	115 115			
6- 9 měsíců	"	m. 1.075 n. 209	419 80	332 26	163 29	161 40	771 174	280 57	209 47	155 30	1.056 679	575 379	481 300	296 191	179 104	115 81			
9-12 měsíců	"	m. 930 n. 170	402 68	377 63	64 13	26 26	93 93	40 35	9 9	9 9	679 679	379 379	300 300	191 191	104 104	81 81			
1 rok	1917-1918	m. 1.900 n. 309	446 99	395 54	546 96	513 90	1.344 199	289 47	282 43	389 65	1.540 971	805 498	735 473	482 298	236 155	244 141			
2 roky	1916-1917	m. 980 n. 145	224 33	232 31	278 42	246 39	717 110	177 80	178 20	196 32	971 656	498 322	473 334	298 221	155 130	141 91			
3 "	1915-1916	m. 719 n. 100	199 19	186 80	159 26	175 25	518 54	127 14	128 14	138 11	656 699	322 346	334 353	221 205	130 100	91 101			
4 "	1914-1915	m. 783 n. 70	201 8	195 16	192 24	195 22	543 46	135 8	143 10	135 9	699 699	346 346	353 353	205 205	100 100	101 101			
5 roků	1913-1914	755	173	175	206	201	488	122	120	108	186	570	299	271	188	103	81		
6 "	1912-1913	607	122	159	176	150	478	108	108	134	133	525	275	250	182	75	81		
7 "	1911-1912	520	115	183	145	127	356	75	101	95	85	448	203	243	181	99	81		
8 "	1910-1911	479	115	122	136	106	326	68	76	84	98	389	190	199	144	77	61		
9 "	1909-1910	419	109	113	95	102	311	50	83	79	99	358	178	180	110	54	51		
10 "	1908-1909	401	90	84	119	108	271	66	62	63	80	369	183	186	133	67	61		
11 "	1907-1908	372	70	98	100	104	241	61	53	64	63	317	172	145	104	47	51		
12 "	1906-1907	379	76	97	86	120	282	52	76	59	75	299	140	159	123	51	71		
13 "	1905-1906	390	79	88	107	116	240	42	71	57	70	313	150	163	110	58	51		
14 "	1904-1905	417	94	130	89	104	294	63	86	64	81	356	157	199	92	38	51		
15 "	1903-1904	561	116	159	133	153	326	61	95	78	92	553	170	183	112	49	61		
16 "	1902-1903	676	186	197	131	162	419	109	105	110	95	469	224	245	117	58	51		
17 "	1901-1902	884	227	196	260	201	545	155	117	131	142	499	249	250	99	46	51		
18 "	1900-1901	952	275	228	242	207	567	181	108	159	119	545	294	251	182	68	81		
19 "	1899-1900	1.050	280	234	301	235	590	181	105	164	130	581	321	210	128	64	81		

Prvý problematický bod nachádzame pri systéme publikovania dát pre Slovensko a tiež Podkarpatskú Rus. Počty zomretých pre tieto dve československé krajiny boli pre obdobie 1919 – 1924 triedené len podľa veku pri úmrtí a pohlavia. Údaje za české krajiny obsahovali navyše ešte informácie o legitimitě detí pri úmrtí a roku narodenia zomretých. V takomto formáte boli publikované údaje za Slovensko až od roku 1925.

¹¹⁶ ČSS z v. 53, s. 174.

Okrem obsahovej stránky premenou prešiel aj spôsob uvádzania jednotlivých kategórií. Pre obdobie 1919 – 1924 platí, že úmrtia boli triedené podľa jednoročných vekových skupín do veku 95 a viac rokov. Pohyb 1925 – 1927 používa ako poslednú vekovú skupinu 110 a viac rokov a nakoniec Pohyby obyvateľstva pre roky 1928 – 1937 triedia úmrtia do veku 101 a viac rokov.

Určité zmeny sa nevyhli ani publikácii údajov o úmrtí v najmladších vekových skupinách, a to najmä v dojčenskom veku. Kým Pohyby obyvateľstva 1919 – 1924 triedili zomretých do jedného roka do menších mesačných intervalov (do 1 mesiaca, 1 – 2, 2 – 3, 3 – 4, 4 – 5, 5 – 6, 6 – 9, 9 – 12 mesiacov) v rokoch 1925 – 1927 pribudlo rozčlenenie aj druhého roku života (12 – 15, 15 – 18, 18 – 21 a 21 – 24 mesiacov), pričom celé obdobie prvého roku života bolo rozdelené do jednomesačných intervalov. V takejto podobe boli uvádzané aj údaje pre roky 1928 – 1937, no k nim ešte pribudlo triedenie prvého týždňa života na dni (Pohyby 1931 – 1937) a prvého mesiaca na týždne (Pohyby 1931 – 1937).

Okrem vyššie uvedených tabuliek boli v rámci edície Československej štatistiky v Pohyboch obyvateľstva publikované ďalšie kombinačné triedenia. Na jednej strane išlo o úmrtia podľa príčin v kombinácii s ďalšími štatistickými znakmi ako je pohlavie, rodinný stav, náboženské vyznanie, národnosť respektíve materinská reč a na druhej strane boli samotné počty zomretých triedené podľa veku v kombinácii s rôznymi ďalšími štruktúrnymi prvkami. Stručný prehľad s prípadným komentárom vzhľadom na ich využitie je na nasledujúcich riadkoch.

Najprv sa zameriame na sériu tabuliek, v ktorej sú triedené údaje o príčinách smrti s niektorými ďalšími štatistickými znakmi. Využitie týchto dát je podobne ako v predchádzajúcich prípadoch pomerne komplikované, pretože umožňujú viac menej len výpočet pomerných čísel, ktoré o samotnej intenzite tohto procesu hovoria len minimálne. Patria sem:

Zemřelí podle příčin úmrtí v kombinaci s rodinným stavem a pohlavím v roce... (1919 – 1927)

V rokoch 1928 – 1937 boli tieto údaje publikované len za celé Československo.

Zemřelí podle příčin úmrtí v kombinaci s povoláním, postavením v povolání a pohlavím v roce...(1919 – 1930)

Zemřelí podle příčin smrti a pohlaví v kombinaci s třídou povolání a postavením v povolání (1931 – 1937)

Zemřelí podle příčin úmrtí a pohlaví v kombinaci s náboženským vyznáním v letech 1925 – 1927. V rokoch 1928 – 1937 uvádzané len za celé Československo

Zemřelí podle příčin úmrtí s pohlaví v kombinaci s národností (1925 – 1927)

V rokoch 1928 – 1937 len za celé Československo

Zemřelí podle příčin úmrtí v kombinaci s měsícem úmrtí a pohlavím v roce...(1921 – 1924)

Zemřelí podle příčin úmrtí a pohlaví v kombinaci s měsícem úmrtí v roce...(1925 – 1927) V rokoch 1928 – 1937 len za celé Československo

Posledné dve tabuľky sa z daného rámca mierne vymykajú. Spojenie príčin smrti a mesiaca úmrtia ponúka zaujímavý pohľad na charakter úmrtnosti a jej rozloženie počas roka. Tieto údaje vhodne dopĺňajú tiež tabuľky kombinujúce mesiac úmrtia a vek:

Zemřelí podle měsíce úmrtí v kombinaci s věkem a pohlavím v roce...(1919 – 1924) Vek zomretého bol uvádzaný nasledovne: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 19, 20 – 29, 30 – 39, 40 – 59, 60 – 79, 80 a viac.

Zemřelí podle věku a pohlaví v kombinaci s měsícem úmrtí v roce...(1925 – 1937). Vek zomretých sa publikoval: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 39, 30 – 39, 40 – 49, 50 – 64, 65 a viac (1925 – 1930).

Spoločne tieto údaje predstavujú základnú bázu dát pre analýzu sezónnosti procesu úmrtnosti na Slovensku v medzivojnovom období.

V rámci kombinácie veku a počtu úmrtí Pohyby obyvateľstva v rokoch 1919 – 1937 boli mimo vyššie uvedených uverejnené ďalšie tabuľky:

Zomrelí podľa materinskej reči, veku a pohlavia na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v roku...(1919 – 1924). Vek zomretých bol publikovaný v intervaloch: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 19, 20 – 29, 30 – 39, 40 – 59, 60 – 79, 80 a viac. Na tieto tabuľky v nasledujúcom období nadväzovali *Zemřelí podle věku a pohlaví v kombinaci s národností v roce...(1925 – 1937)*, kde vek zomretých pre roky 1925 – 1930 bol uvádzaný: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 39, 30 – 39, 40 – 49, 50 – 64, 65 a viac a pre Pohyby 1931 – 1937: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64, 65 a viac.

Obrázok č. 31 : Ukážka hlavičky tabuľky Zemřelí podle měsíce úmrtí v kombinaci s věkem a pohlavím v roce...¹¹⁷

Země	Měsíc úmrtí	Počet zemřelých																	
		úhrnem		ve věku dokončených let															
				méně než 1 rok		1–4		5–14		15–24		25–39		40–59		60–79		80 a více	
		mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen	mužů	žen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Čechy	leden	5.811	6.259	912	658	315	270	228	215	460	416	623	688	1.060	1.111	1.795	2.311	410	587
	únor	5.433	5.814	749	550	293	238	166	187	422	431	574	603	1.084	970	1.745	2.224	397	607
	březen	5.924	6.172	707	585	292	324	239	263	539	475	693	698	1.206	1.037	1.874	2.190	378	548
	duben	5.455	5.716	653	503	252	256	201	309	490	409	599	677	1.089	981	1.805	2.012	360	565
	květen	5.249	5.450	605	531	287	243	238	245	443	433	539	594	1.004	919	1.690	1.936	351	543
	červen	4.633	4.831	634	497	188	207	218	240	465	425	485	536	940	863	1.437	1.659	254	394
	červenec	4.278	4.482	654	490	169	173	187	180	360	326	415	487	871	833	1.365	1.589	255	397
	srpen	4.001	4.192	779	620	153	146	166	175	278	336	373	410	732	721	1.245	1.412	246	367
	září	3.775	3.918	842	708	181	144	197	159	267	259	303	391	699	658	1.050	1.271	226	325
	říjen	4.209	4.584	916	732	157	193	191	186	263	252	358	455	755	739	1.303	1.606	259	418
	listopad	4.205	4.549	991	755	134	133	132	134	239	245	305	383	768	728	1.386	1.711	331	456
	prosinec	4.443	4.732	1.005	786	141	117	142	144	261	257	337	460	815	768	1.414	1.722	327	473
	úhrnem	57.416	60.679	9.450	7.415	2.582	2.444	2.392	2.437	4.487	4.264	5.604	6.390	11.037	10.346	18.103	21.642	3.784	5.683

V rámci kombinácie veku a počtu úmrtí Pohyby obyvateľstva v rokoch 1919 – 1937 boli mimo vyššie uvedených uverejnené ďalšie tabuľky:

Zomrelí podľa materinskej reči, veku a pohlavia na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v roku...(1919 – 1924). Vek zomretých bol publikovaný v intervaloch: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 19, 20 – 29, 30 – 39, 40 – 59, 60 – 79, 80 a viac. Na tieto tabuľky v nasledujúcom období nadväzovali *Zemřelí podle věku a pohlaví v kombinaci s národností v roce...(1925 – 1937)*, kde vek zomretých pre roky 1925 – 1930 bol uvádzaný: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 39, 30 – 39, 40 – 49, 50 –

¹¹⁷ ČSS zv. 53, s. 172.

64, 65 a viac a pre Pohyby 1931 – 1937: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64, 65 a viac.

V kombinácii s náboženským vyznaním:

Zemřelí podle náboženského vyznání, věku a pohlaví v roce...(1919 – 1924) – vek zomretých: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 19, 20 – 29, 30 – 39, 40 – 59, 60 – 79, 80 a viac

Zemřelí podle věku a pohlaví v kombinaci s náboženským vyznáním v roce...(1925 – 1937) – vek zomretých v rokoch 1925 – 1930: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 39, 30 – 39, 40 – 49, 50 – 64, 65 a viac a 1931 – 1937: do 1 roku, 1 – 4, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64, 65 a viac.

V kombinácii s rodinným stavom:

Zemřelí podle rodinného stavu v kombinaci s věkem a pohlavím v roce...(1919 – 1924) – vek zomretých triedení na intervaly: do 14 rokov, 15 – 19, 20 – 29, 30 – 39, 40 – 59, 60 – 79 a 80 a viac

Zemřelí podle věku a pohlaví v kombinaci s rodinným stavem v roce...(1925 – 1937), pričom vek zomretého v Pohybe 1925 – 1930: do 14 rokov, 15 – 24, 25 – 39, 40 – 49, 50 – 64, 65 a viac a v Pohybe pre roky 1931 – 1937: do 14 rokov, 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64, 65 a viac (1931 – 1937)

V kombinácii s povoláním a postavením v povolání:

Zemřelí podle povolání v kombinaci s věkem a pohlavím v roce...(1919 – 1924), kde vek zomretého bol publikovaný: do 14 rokov, 15 – 19, 20 – 29, 30 – 39, 40 – 59, 60 – 79, 80 a viac.

Zemřelí podle věku a pohlaví v kombinaci s povoláním a postavením v povolání v roce... (1925 – 1937). Vek zomretých bol v tomto prípade v každom z Pohybov publikovaný rôzne. Pre roky 1925 – 1930: do 14 rokov, 15 – 24, 25 – 39, 40 – 49, 50 – 64 a 65 a viac; pre roky 1931 – 1933: do 14 rokov (zvlášť sa uvádzali úmrtia do 1 roku, 1 – 4 ročný), 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64, 65 a viac a pre *Pohyb obyvatelstva* 1934 – 1937:

do 1 roku, 1 – 4 ročný, 5 – 14, 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64, 65 a viac (1934 – 1937).

Obrázok č. 32 : Ukážka hlavičky tabuľky Zemřelí podle povolání v kombinaci s věkem a pohlavím v roce...¹¹⁸

Skupina povolania	Počet zomrelých													
	úhrnom		vo veku dokončených rokov											
			19 a menej		20–24		25–39		40–59		60–79		80 a viac	
	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien	mužov	žien
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
<i>Slovensko</i>														
A. I. Roľníctvo, záhradníctvo, chov zvierat, lesníctvo, poľovníctvo a rybárstvo . . .	16.008	14.596	6.042	5.405	719	694	1.231	1.478	2.520	2.600	4.525	3.856	982	518

Vzhľadom na kombináciu zomretých s vekom a ďalšou štruktúrnou charakteristikou tabuľky prinášajú špecifické dáta pre výpočet diferencií z pohľadu úmrtnosti v rámci populácie Slovenska v medzivojnovom období. Na jednej strane umožňujú počítať miery úmrtnosti pre jednotlivé špecifické skupiny, ako napríklad slobodných, izraelitov, obyvateľov nemeckej národnosti a podobne, z ktorých je následne vhodnou úpravou možné skonštruovať úmrtnostné tabuľky. Na druhej strane však treba upozorniť na úskalia používania týchto dát. Špecifické miery úmrtnosti podľa veku a niektorého štruktúrneho znaku sme schopní počítať len pre obdobia sčítaní. Dôvodom tohto obmedzenia je neexistencia vekovej štruktúry obyvateľstva v kombinácii s rodinným stavom, náboženskou, národnostnou štruktúrou a štruktúrou podľa povolania. Okrem toho je potrebné tiež upozorniť na pomerne široko koncipované vekové intervaly, ktorých časté zmeny do určitej miery sťažujú prácu. Konečné výsledky je preto potrebné brať s určitou rezervou a interpretovať len veľmi opatrne.

Vzhľadom na vymedzenie vekových skupín tieto tabuľky umožňujú ešte navyše počítať úroveň dojčenskej úmrtnosti, keďže v Pohyboch obyvateľst

¹¹⁸ ČSS z v. 53, s. 178.

boli priebežne publikované aj počty narodených detí podľa náboženskej, národnostnej štruktúry i pre jednotlivé triedy povolání.

Špecifickými tabuľkami publikovanými len v obmedzenom čase boli:

Sebevraždy podle náboženského vyznání, rodinného stavu sebevrahova a způsobu sebevraždy v roce...(1919 – 1924), kde sa spôsob samovraždy triedil do skupín:

otravou jedy pevnými nebo tekutými,

požitím žiravin,

vdechováním jedovatých plynů,

oběšením neb uškrćením,

utopením,

zestřelením,

nástroji řeznými neb bodnými,

skokem s výše,

rozdrcením,

jiný

a po roku 1925 *Zemřelé ženy 15leté a starší podle věku v kombinaci s rodinným stavem a počtem dětí živě a mrtvě matce narozených v roce...(1925 – 1937)* a *Zemřelé ženy 15leté a starší podle tříd povolání a postavení v povolání vlastního, resp. jejich živitele v kombinaci s počtem dětí živě i mrtve narozených v roce...(1925 – 1937)* pričom vek matky v prvom prípade bol pre roky 1925 – 1930 uvádzaný: 15 – 24, 25 – 39, 40 – 49, 50 – 64 a 65 a viac a v rokoch 1931 – 1937: 15 – 24, 25 – 34, 35 – 44, 45 – 54, 55 – 64, 65 a viac

Ako posledné od roku 1925 boli v Pohyboch obyvateľstva v rámci úmrtí publikované tabuľky, ktoré triedili počty zomretých podľa veľkostných skupín obcí. Ako sme už vyššie spomínali do roku 1925 boli udalosti vzťahované k miestu úmrtia a od roku 1925 k miestu posledného bydliska: *Zemřelí podle pohlaví a velikosti obce místa úmrtí v roce...(1919 – 1924)*,

*Zemřelí podle velikosti obce posledního bydliště v roce... (1925 – 1937).*¹¹⁹

Využitie naposledy uvádzaných tabuliek je podobne ako v predchádzajúcich prípadoch pomerne komplikované a vyžaduje si veľkú obozretnosť pri interpretácii prípadných výsledkov.

¹¹⁹ Pre konštrukciu veľkostných skupín obcí, do ktorých boli tieto udalosti triedené, pozri kapitolu o sobášoch.

ROZVODY, ROZLUKY A MANŽELSTVÁ PREHLÁSENÉ ZA NEPLATNÉ

Podľa platnej legislatívy z roku 1918 bolo možné až do roku 1950 súdnou cestou ukončiť manželstvo dvomi spôsobmi. Prvý predstavoval „rozvod od stolu a lože“, kedy takéto manželstvo mohlo byť po určitej dobe opätovne obnovené. Počas tohto obdobia však manželia nemohli uzavrieť nový sobáš. V podstate išlo o prvý krok (ale nie nevyhnutný) ku konečnému súdnemu ukončeniu manželského zväzku, ktorí predstavovala rozluka. Po rozluke, ktorá vo svojej podstate zodpovedá dnešnej klasifikácii rozvodu, už obe strany mohli uzavrieť nové manželstvo.

Štatistické údaje o počte rozlúk, rozvodov a tiež manželstiev, ktoré súdy prehlásili za neplatné boli publikované v Pohyboch pre Slovensko od roku 1919 až do roku 1937, pričom dochádzalo k výrazným zmenám v obsahu a rozsahu publikovaných údajov.

Regionálny pohľad v rámci jednotlivých krajín v medzivojnovom Československu bol v porovnaní s ostatnými procesmi pridaný do edičného rámca Pohybov obyvateľstva až pomerne neskoro. Prvé údaje o počte rozvedených (dobrovoľne a nedobrovoľne), rozlúčených manželstiev a prehlásených za neplatné boli publikované až od Pohybu 1928 – 1930 v tabuľke: *Legitimování nemanželských dětí, manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1928 – 1937)*.

Podobne ako u predchádzajúcich demografických procesoch, boli aj v tomto prípade počty rozvodov a rozlúk dávané do súvislosti s ďalšími demografickými znakmi. Ich využitie však je aj v tomto prípade rovnako problematické, pretože umožňuje len výpočet základných pomerných čísel a o samotnej intenzite procesu v rámci jednotlivých skupín hovorí len málo.

V kombinácii so štátnou príslušnosťou respektíve národnosťou a náboženským vyznaním:

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle státní příslušnosti a národnosti manželů

Štátna príslušnosť: československá, rakúska, nemecká, poľská, maďarská, iná, neudaná

Národnosť: československá, ruská, nemecká, maďarská, poľská, židovská, iná, neudaná

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle národnosti manželů v roce...(1925 – 1927)

Národnosť: československá, ruská, poľská, nemecká, maďarská, židovská, iná, neznáma

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle státní příslušnosti manželů v roce...(1925 – 1937)

Štátna príslušnosť v rokoch 1925 – 1933: československá, rakúska, nemecká, poľská, maďarská, iná, neznáma

Štátna príslušnosť v rokoch 1934 – 1937: československá, nemecká, rakúska, maďarská, ostatné

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle národnosti a náboženského vyznání manželů a podle způsobu uzavření sňatku v roce...(1928 – 1937)

Národnosť: československá, ruská, nemecká, maďarská, židovská, ostatní

Náboženské vyznanie: rímskokatolícke, gréckokatolícke, evanjelické, československé, izraelské, iné, bez vyznania

Spôsob uzavretia sobáša: občiansky, cirkevný, občiansky i cirkevný, neudaný

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle způsobu uzavření sňatku a náboženského vyznání manželů

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle způsobu uzavření sňatku a náboženského vyznání manželů v roce...(1925 – 1927)

Spôsob uzavretia sobáša: občiansky, cirkevný, občiansky i cirkevný, neudaný

V kombinácii s predchádzajúcim rodinným stavom manželov:

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle dřívějšího rodinného stavu manželů

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle dřívějšího rodinného stavu manželů v roce...(1925 – 1933)

V rokoch 1928 – 1933 boli údaje publikované spolu za celé obdobie bez jednoročného pohľadu.

Pre analýzu procesu rozvodovosti predstavuje spojenie počtu rozvodov respektíve rozlúk s vekom základný zdroj údajov. Na ich základe je možné vypočítať širokú škálu demografických charakteristík, ako sú napríklad miery rozvodovosti, charakteristiky časovania a tiež ukazovateľ úhrnnej rozvodovosti. Potrebné vstupné informácie boli publikované v tabuľkách:

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle věku manželů

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle věku manželů v roce...(1925 – 1937)

Vek manžela: do 19 rokov, 20 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 – 54, 55 – 59, 60 – 64, 65 – 69, 70 a viac

Vek manželky: do 19 rokov, 20 – 24, 25 – 29, 30 – 34, 35 – 39, 40 – 44, 45 – 49, 50 – 54, 55 – 59, 60 – 64, 65 – 69, 70 a viac

Ďalší dôležitý pohľad pre demografiu prinášajú tabuľky kombinujúce dĺžku trvania manželstva s rozvodom respektíve rozlukou. Prínos týchto tabuliek spočíva predovšetkým v špecifickom longitudinálnom pohľade na manželské spolužitie sobášnych kohort.

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle svého trvání

Obrázok č. 33 : Ukážka hlavičky tabuľky Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle věku manželů v roce...¹²⁰

Věk v dokončených letech	Podle věku	Manželství																			
		rozvedená dobrovolně					rozvedená nedobrovolně					rozloučená					prohlášená za neplatná				
		v Čechách	na Moravě a ve Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatské Rusi	v Československé republice	v Čechách	na Moravě a ve Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatské Rusi	v Československé republice	v Čechách	na Moravě a ve Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatské Rusi	v Československé republice	v Čechách	na Moravě a ve Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatské Rusi	v Československé republice
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Rok 1928																					
19 a méně	ž.	36	8	—	—	44	21	4	1	—	20	25	5	12	5	47	—	—	—	—	—
20—24	m.	82	22	—	—	104	51	15	1	2	69	55	18	14	8	90	1	—	—	—	3
	ž.	296	110	—	—	412	220	37	4	11	278	397	122	87	20	620	—	—	—	—	—
25—29	m.	485	108	—	—	653	311	54	9	11	935	806	190	103	24	932	1	8	—	1	5
	ž.	523	191	1	1	716	385	70	7	—	469	867	312	149	33	1.356	1	3	1	1	6
30—34	m.	469	202	1	1	678	405	74	11	11	501	861	314	158	40	1.373	2	8	—	—	5
	ž.	431	147	1	—	579	355	70	13	10	448	791	272	111	27	1.201	5	4	2	—	11
35—39	m.	348	110	1	—	465	291	63	6	6	366	706	248	90	20	1.058	3	1	2	1	7
	ž.	262	111	—	—	373	250	56	4	4	314	563	189	74	17	843	8	3	—	—	9
40—44	m.	222	84	—	—	306	206	44	7	8	260	533	163	80	14	790	5	4	—	—	10
	ž.	170	64	—	—	239	153	33	6	5	197	426	129	39	6	597	5	—	—	—	5
45—49	m.	153	55	—	—	208	157	35	—	3	195	373	108	30	9	520	2	1	—	—	4
	ž.	95	30	—	—	131	89	22	2	—	113	240	70	20	1	336	—	—	—	—	1
50—54	m.	82	27	—	—	109	84	20	4	1	106	215	68	17	2	297	2	—	—	—	2
	ž.	61	18	—	—	79	59	15	2	—	75	133	47	9	1	190	—	—	—	—	—
55—59	m.	45	30	—	—	75	49	11	1	—	61	120	51	11	1	188	—	2	—	—	2
	ž.	29	21	—	—	50	24	10	1	—	35	74	28	13	—	115	1	—	—	—	1
60—69	m.	38	14	—	—	47	29	8	1	—	38	92	32	5	—	129	—	—	—	—	—
	ž.	15	8	—	—	23	21	8	—	—	29	47	17	3	1	68	—	—	—	—	—
70 a více	m.	6	2	—	—	8	4	2	—	—	6	9	3	2	—	14	1	—	—	—	1
	ž.	2	—	—	—	2	1	—	—	—	3	7	1	—	—	8	—	—	—	—	—
neznámý	m.	—	—	—	—	—	3	—	—	1	4	2	2	25	—	29	—	—	—	—	—
	ž.	—	—	—	—	—	3	—	—	1	4	2	2	25	—	29	—	—	—	—	—
Úhrnem	m.	1.925	720	2	1	2.648	1.587	326	40	38	1.991	3.572	1.196	535	118	5.416	16	14	4	2	36
	ž.	1.925	720	2	1	2.648	1.587	326	40	38	1.991	3.572	1.196	535	118	5.416	16	14	4	2	36

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle svého trvání v roce...(1925 – 1927)

Délka trvání: méně ako 1 rok, 1 – 14 podľa jednoročných vekových intervalov, 15 – 19 a 20 a viac rokov.

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle svého trvání, počtu a stáří dětí z nich vzešlých a na živu jsoucích v roce... (1928 – 1937)

Délka trvání: méně ako 1 rok, 1 – 14 podľa jednoročných vekových intervalov, 15 – 19 a 20 a viac rokov.

Počet detí: 0,1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 a viac

¹²⁰ ČSS z. 121, s. 395.

Vek detí: menej ako 1 rok, 1 – 9 po jednotkách roku veku, 10 – 14, 15 – 21, 22 a viac

V rokoch 1928 – 1933 boli údaje publikované spolu za celé obdobie bez jednoročného pohľadu.

Na základe týchto dát je potom možné počítať miery rozvodovosti v závislosti od dĺžky trvania manželstva.

Zaujímavé informácie o rozvodovosti a charakteristikách prinášajú tiež tabuľky, v ktorých sa kombinujú rozvody, rozluky s počtom detí:

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle počtu a stáří dětí z nich vzešlých a na živu jsoucích

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle počtu a stáří dětí z nich vzešlých a na živu jsoucích v roce...(1925 – 1927)

Počet detí: 0,1, 2, 3, 4, 5 a 6 a viac

Vek detí: menej ako 1 rok, 1 – 9 po jednotkách roku veku, 10 – 14, 15 – 21, 22 a viac

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle svého trvání, počtu a stáří dětí z nich vzešlých a na živu jsoucích v roce... (1928 – 1937)

Dĺžka trvania: menej ako 1 rok, 1 – 14 podľa jednoročných vekových intervalov, 15 – 19 a 20 a viac rokov.

Počet detí: 0,1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 a viac

Vek detí: menej ako 1 rok, 1 – 9 po jednotkách roku veku, 10 – 14, 15 – 21, 22 a viac

V rokoch 1928 – 1933 boli údaje publikované spolu za celé obdobie bez jednoročného pohľadu.

V kombinácii s triedou povolania a postavenia v povolani:

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle tříd povolání a postavení v povolání manželů

Trieda povolania:

A. Zemědělství, lesnictví a rybářství,

- B. Průmysl a živnosti,*
- C. Obchod, peněžnictví a doprava,*
- D. Veřejná služba a svobodná povolání,*
- E. Ostatní povolání a bez údaje o povolání.*

Postavenie v povolání:

samostatní a nájemníci, úředníci, dělníci a nádenníci, pomáhající členové v rodiny, bez vlastního povolání.

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle tříd povolání a postavení v povolání obou manželů v roce...(1925 – 1930)

Trieda povolania:

- A. Zemědělství, lesnictví a rybářství*
- B. Průmysl a živnosti*
- C. Obchod, peněžnictví a doprava*
- D. Státní a jiná veřejná služba, svobodná povolání a vojsko*
- E. Samostatně vykonávané domácí služby, námezdné práce střídavého druhu, jiná povolání, bez povolání a bez údaje povolání*

Postavenie v povolání:

samostatní a nájemníci, úředníci, dělníci a nádenníci, pomáhající členové v rodiny, bez vlastního povolání.

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle tříd povolání a postavení v povolání obou manželů v roce...(1931 – 1933)

Trieda povolania:

- A. Zemědělství, lesnictví a rybářství,*
- B. Průmysl a živnosti,*
- C. Obchod, peněžnictví a doprava,*
- D. Veřejná služba, svobodná povolání a vojsko,*
- E. Domácí a osobní služby,*
- F. Jiná povolání a osoby bez údaje o povolání.*

Obrázok č. 34 : Ukážka hlavičky tabuľky Manželstvá súdne rozvedená, rozlúčená a prohlásená za neplatnú podľa svojho trvania, počtu a stáří detí z nich vzešlých a na živu jsoúcich v roce...¹²¹

Trvanie manželstvá v dokončených letoch, počet detí, vek detí v dokončených letoch	Manželstvá																			
	rozvedená dobrovoľne					rozvedená nedobrovoľne					rozlúčená					prohlásená za neplatnú				
	v Očelách	na Moravě a v Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatskej Rusi	v Československej republike	v Očelách	na Moravě a v Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatskej Rusi	v Československej republike	v Očelách	na Moravě a v Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatskej Rusi	v Československej republike	v Očelách	na Moravě a v Slezsku	na Slovensku	v Podkarpatskej Rusi	v Československej republike
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Trvanie manželstvá																				
méně než 1 rok	359	159	—	—	518	271	70	2	7	850	281	78	27	10	846	7	8	3	—	18
1	535	190	1	—	728	444	78	9	8	589	446	169	107	30	732	8	3	2	1	9
2	581	184	—	—	715	446	74	11	5	588	680	234	135	31	1.080	7	5	1	1	14
3	530	169	—	—	699	480	88	5	7	560	788	270	185	30	1.223	6	3	—	—	9
4	452	143	—	—	1 076	431	71	14	7	523	910	257	116	21	1.304	4	1	3	—	8
4 a méně	2.367	845	1	—	3.234	2.052	381	41	34	2.508	3.055	1.008	520	122	4.705	27	20	9	2	58
5	368	179	1	—	548	406	83	8	7	504	778	240	131	20	1.164	1	1	—	—	2
6	383	161	1	—	545	378	69	6	8	461	831	273	144	27	1.275	—	3	2	5	5
7	408	181	2	—	591	388	86	6	12	492	817	328	143	19	1.307	2	3	—	—	7
8	400	150	1	—	551	348	72	14	4	438	834	350	164	20	1.368	1	2	—	—	3
9	329	138	—	—	467	361	73	8	6	448	677	285	155	28	1.145	8	3	1	—	12
5-9	1.888	809	5	—	2.702	1.891	383	42	37	2.343	3.032	1.476	737	114	6.239	12	12	5	—	29
10	228	101	—	1	330	265	64	4	6	338	498	215	92	9	804	—	1	—	—	1
11	131	63	—	—	194	153	44	7	1	205	313	136	65	11	525	1	3	—	—	4
12	95	43	—	—	138	86	21	2	1	110	227	78	37	5	347	—	—	—	—	1
13	88	28	—	—	111	89	13	—	—	102	201	65	29	5	300	—	1	—	—	1
14	65	32	—	—	97	86	12	1	1	99	199	66	28	1	294	1	1	—	—	2
10-14	602	207	1	—	870	678	154	14	8	834	1.428	560	251	31	2.270	2	5	1	—	8
15-19	381	189	—	—	520	411	84	13	6	514	960	346	145	14	1.465	—	1	—	—	1
20 a více	422	160	—	—	582	533	142	9	1	685	1.200	415	160	18	1.793	1	—	—	—	1
neznámo	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
šhrnem	5.680	2.220	6	2	7.908	5.556	1.144	119	86	6.905	10.875	3.805	1.818	299	16.492	42	38	15	2	97
Manželstvá podle počtu detí																				
žádné	2.768	1.023	4	1	3.796	2.768	495	74	53	3.385	5.333	1.595	1.054	216	8.498	24	26	8	2	60
jedno	1.829	674	2	1	2.506	1.790	355	25	24	2.174	3.318	1.079	460	61	4.908	10	7	5	—	22
dvě	742	334	—	—	1.076	669	178	14	6	867	1.289	512	187	24	2.012	5	4	1	—	10
tři	209	98	—	—	307	196	82	4	2	284	380	172	70	5	627	—	1	—	—	1
čtyři	74	51	—	—	125	83	34	1	—	118	158	84	25	3	270	2	—	1	—	3
pět	37	23	—	—	60	32	10	1	1	44	56	42	9	—	107	1	—	—	—	1
šest	7	9	—	—	16	10	6	—	—	16	20	14	4	—	38	—	—	—	—	—
sedm	5	2	—	—	7	6	2	—	—	8	10	8	—	—	16	—	—	—	—	—
osm a více	9	6	—	—	15	7	2	—	—	9	11	4	1	—	16	—	—	—	—	—
šhrnem	5.680	2.220	6	2	7.908	5.556	1.144	119	86	6.905	10.875	3.805	1.818	299	16.492	42	38	15	2	97
Počet a věk detí vzešlých ze zrušených manželstvá a na živu jsoúcich																				
méně než 1 rok	267	119	—	—	386	164	37	—	3	204	121	42	25	9	197	3	3	—	—	6
1	849	135	—	—	484	245	73	3	4	325	252	108	50	9	419	5	—	4	—	9
2	340	135	—	—	478	297	75	5	3	380	418	156	72	9	555	5	—	—	—	5
3	350	164	—	—	519	328	88	5	6	427	577	188	90	13	868	2	4	—	—	10
4	344	156	—	—	500	318	73	8	6	405	557	230	99	11	897	4	1	—	—	5
5	346	160	—	—	506	280	80	5	5	370	596	215	91	7	911	2	3	1	—	6
6	295	151	1	—	457	295	68	9	3	375	582	241	95	12	930	3	1	—	—	4
7	302	150	1	—	453	247	73	4	3	327	526	222	91	11	850	1	2	1	—	4
8	242	114	—	—	356	203	64	6	2	335	488	210	85	11	794	3	1	—	—	4
9	166	84	—	1	251	199	67	6	1	273	413	198	78	4	693	1	—	1	—	2
10-14	481	244	—	—	725	498	145	13	3	659	1.090	463	191	14	1.758	1	3	—	—	4
15-21	751	296	—	—	1.046	751	205	8	8	972	1.599	647	187	10	2.448	3	—	—	—	3
22 a více	339	158	—	—	497	447	140	2	—	589	1.609	384	89	1	1.483	—	—	—	—	—
neznámy	—	—	—	—	—	37	1	—	—	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
šhrnem	4.577	2.078	2	1	6.658	4.369	1.189	74	47	5.679	8.280	3.304	1.245	126	12.903	35	18	11	—	62

Postavenie v povolani:

samostatní a nájemníci, úředníci, dělníci a nádeníci, pomáhající členové v rodiny, bez vlastního povolání.

¹²¹ ČSS z. 121, s. 397.

a v kombinácii s veľkosťou obce:

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...(1919 – 1924) podle velikosti obce posledního společného bydliště manželů

Veľkosť obce: do 500 obyvateľov, 501 – 1000, 1001 – 2000, 2001 – 5000, 5001 – 10000, 10001 – 20000, 20001 – 50000, viac ako 50000

Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle velikosti obce posledního společného bydliště manželů v roce...(1925 – 1937)

Veľkosť obce pre Pohyby 1925 – 1927, 1928 – 1930, 1931 – 1933: do 500 obyvateľov, 501 – 1000, 1001 – 2000, 2001 – 5000, 5001 – 10000, 10001 – 20000, 20001 – 50000, viac ako 50000

Veľkosť obce v rokoch 1934 – 1937: do 2000 obyvateľov, 2001 – 5000, 5001 – 10000, 10001 – 20000, 20001 – 50000, 50001 – 100000 a viac ako 100000 osôb.

Dôležitou charakteristikou pre analýzu rozvodovosti sú príčiny rozvodu a tiež určenie vinníka, ktorý zapríčinil rozpad manželstva. Potrebné údaje pre analýzu tohto charakteru ponúkajú tabuľky:

Manželství soudně rozvedená v řízení sporném a rozloučená v roce...(1919 – 1924) podle žaladatele a viny v kombinaci s důvody rozvodu neb rozluky

Manželství soudně rozvedená v řízení sporném a rozloučená podle žaladatele a viny v kombinaci s důvody rozvodu neb rozluky v roce...(1925 – 1937)

V rokoch 1928 – 1933 boli údaje publikované spolu za celé obdobie bez jednoročného pohľadu.

Obrázok č. 35: Ukážka hlavičky tabuľky Manželství soudně rozvedená v řízení sporném a rozloučená podle žadatele a viny v kombinaci s důvody rozvodu neb rozluky v roce...¹²²

Osoba žadatele, důvody rozvodu neb rozluky	Vinné	Poslední společné bydliště manželů										
		rozvedených nedobrovolně					rozloučených					
		bylo										
		v Czechách	na Moravě a ve Slezsku	na Slovensku	v Poľsku- polské Rusi	v Českoslo- venské republice	v Czechách	na Moravě a ve Slezsku	na Slovensku	v Poľsku- polské Rusi	v Českoslo- venské republice	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. podle osoby žadatele (žalobce):												
žadatelem muž		1.832	345	56	41	2.274	4.110	1.650	876	156	6.792	
žena		3.541	792	62	45	4.440	4.359	1.652	906	142	7.109	
oba		183	7	1	—	191	2.066	493	81	1	2.591	
Ůhrnem		5.556	1.144	119	86	6.905	10.575	3.805	1.813	299	16.492	
2. podle důvodů:												
Cizoložství	muž	434	111	2	—	547	502	128	86	5	671	
	žena	803	72	3	—	378	408	123	59	12	602	
	oba	80	16	1	—	97	189	47	6	1	248	
Odsouzení k trestu žaláře (káznice)	muž	38	14	—	1	53	70	35	16	4	125	
	žena	3	2	—	—	5	5	7	2	—	14	
	oba	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Opuštění manžela	muž	178	34	37	16	265	301	86	527	92	1.006	
	žena	106	21	36	8	171	197	40	576	103	916	
Úklady o život neb zdraví	muž	20	3	—	—	23	21	13	1	—	35	
	žena	2	—	—	—	2	2	1	—	—	4	
	oba	2	—	—	—	2	—	—	—	—	1	
Zlé nakládání	muž	970	188	5	2	1.115	829	157	21	2	1.009	
	žena	278	25	2	6	311	292	35	2	—	329	
	oba	639	21	—	2	861	627	45	2	1	675	
Nezřízený život	muž	71	39	—	2	112	107	20	5	1	133	
	žena	13	10	—	1	24	21	14	6	1	42	
	oba	4	1	—	—	5	5	1	1	—	7	
Duševní choroba neb degenerace {	muže	11	—	—	—	11	26	16	1	—	43	
	ženy	17	3	—	1	21	98	37	—	—	135	
Nakažlivá tělesná choroba	muž	9	1	—	—	10	3	—	—	—	3	
	žena	1	—	—	—	1	1	1	—	—	2	
Hluboký rozvrat manželství	muž	446	215	8	23	692	529	221	257	28	1.035	
	žena	191	97	9	23	320	222	124	164	29	539	
	oba	184	39	2	—	225	409	126	87	13	685	
	neprohlášeno	45	21	—	—	66	92	295	9	—	396	
Nepřekonatelný odpor	muž	121	71	2	—	194	211	135	4	—	350	
	žena	60	25	1	—	86	152	71	—	—	223	
	oba	61	12	—	—	78	1.103	328	5	1	1.437	
	neprohlášeno	21	6	—	—	27	2.949	1.519	11	—	4.479	
Cizoložství a odsouzení k trestu žaláře (káznice)	muž	8	1	—	—	9	6	4	3	—	13	
	žena	1	—	—	—	1	2	—	—	—	2	
	oba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
Cizoložství a opuštění manžela	muž	156	22	—	—	178	96	13	2	2	113	
	žena	80	4	3	—	87	52	5	1	—	58	
	oba	29	2	—	—	31	24	5	1	—	30	
Cizoložství a zlé nakládání	muž	282	32	2	—	316	272	37	2	2	313	
	žena	87	2	—	—	89	86	9	—	—	95	
	oba	85	8	—	—	93	144	16	1	—	161	
Cizoložství a nezřízený život	muž	38	4	—	—	42	36	8	1	—	45	
	žena	12	2	1	—	15	21	7	—	—	28	
	oba	8	1	—	—	9	7	3	—	—	10	
Opuštění manžela a zlé nakládání	muž	152	17	2	—	171	98	21	—	—	119	
	žena	40	4	—	1	45	47	6	2	—	55	
	oba	28	2	1	—	31	57	1	—	—	38	
Zlé nakládání a nezřízený život	muž	204	42	2	1	249	214	36	2	—	252	
	žena	17	2	—	—	19	33	3	—	—	36	
	oba	20	2	—	—	22	28	6	—	—	34	
Ůhrnem	muž	3.127	744	60	45	3.976	3.295	914	877	136	5.222	
	žena	1.194	266	55	39	1.554	1.541	446	812	146	2.945	
	oba	1.141	104	4	1	1.250	2.574	578	103	17	3.272	
	neprohlášeno	94	30	—	1	125	3.165	1.867	21	—	5.053	
	dohromady	5.556	1.144	119	86	6.905	10.575	3.805	1.813	299	16.492	

¹²² ČSS z v. 121, s. 399.

Žiadateľ: muž, žena, obaja

Dôvod: *cizoložství, odsouzení k trestu žaláře (káznice), opuštění manžela, úklady o život neb zdraví, zlé nakládání, neřízený život, duševní choroba neb degenerace (zvlášť u muže a ženy), nakažlivá tělesná choroba (zvlášť u muže a ženy), hluboký rozvrat manželství, nepřekonatelný odpor a niektoré vybrané kombinácie: cizoložství a opuštěné manžela, cizoložství a zlé nakládání, cizoložství a nezřízený život, opuštění manžela a zlé nakládání, zlé nakládání a nezřízený život, neudán*

Vinník: muž, žena, obaja, neudaný

Špecifickou súčasťou štatistického zisťovania údajov o prirodzenom pohybe obyvateľstva v medzivojnovom období boli údaje o legitimovaných deťoch. Legitimovanie detí predstavovalo právny rámec, kedy deti, ktoré sa pôvodne narodili ako nemanželské nadobúdali legitimovaním úplné alebo z veľkej miery právne postavenie detí manželských. Celkovo sa rozlišovali tri druhy legitimovania:

1. ak medzi rodičmi dieťaťa existovalo trvalo putatívne (domnelé) manželstvo, platia deti z tohto manželstva splodené za legitimované z moci zákona. Domnelým pritom bolo také manželstvo, ktoré je neplatné ale o dôvode jeho neplatnosti v čase uzavretia sobáša vedela len jedna manželská strana. Nevedomosť jedného manžela má za následok pre neho tú výhodu, že majetkové právo plynúce z manželstva a dedičné práva opierajúce sa o manželstvo, môže uplatňovať proti druhej strane, ktorá má vinu na neplatnosti manželstva, tak ako keby manželstvo bolo platné.
2. legitimácia nemanželských detí bola možná uzavretím sobáša medzi nemanželským otcom a nemanželskou matkou dieťaťa. Takýto sobáš legitimuje nemanželské dieťa už „priamo zo zákona“ aj proti vôli rodičov a proti vôli dieťaťa a tento vplyv legitimácie nie je možné vylúčiť ani vzájomnou dohodou. Legitimácia takýmto spôsobom môže byť vylúčená ka dieťa bolo splodené v cudzoložstve. Legitimácia nepredpokladá, aby otec uznal dieťa za svoje nemanželské dieťa. Ak je prirodzeným otcom dieťaťa ten, kto uzaviera sobáš s jeho nemanželskou matkou, nezávisí na tom či otec uznáva dieťa za svoje alebo nie.

V prípade, že uznal dieťa za svoje, má táto okolnosť ten význam, že je tým daný dôkaz o tom, že dieťa pochádza z nemanželského pohlavného styku so ženou, s ktorou dodatočne uzatvára manželstvo.

Ak nemanželský otec neuznáva dieťa za svoje, potom musí byť prostredníctvom sporu zistené jeho prirodzené otcovstvo, inak by nebol preukázaný predpoklad legitimácie. Teda môže byť sporné, či určité dieťa bolo legitimované sobášom svojej matky a v takomto prípade môže na návrh ktoréhokoľvek záujemcu matričný úrad zaviesť pokračovanie smerujúce k zisteniu, či legitimácia nastala alebo nie.

3. legitimácia na základe aktu milosti prislúcha vláde, u ktorej sa toto právo dožaduje prostredníctvom ministerstva spravodlivosti. Predpokladom takejto legitimácie je len to, aby prirodzený otec uznal nemanželské dieťa za svoje a to vyslovené alebo mlčky a aby mal úmysel legitimácie. Tento úmysel môže prejaviť prípravami o podanej žiadosti alebo prípravami na uzavretie dodatočného sobáša s nemanželskou matkou. Za takýchto okolností môže o legitimáciu žiadať aj matka alebo dieťa prípadne jeho zákonný zástupca. Bez súhlasu otca alebo matky však táto legitimácia nie je možná. Odpor zákonných detí otca alebo jeho príbuzných nezohráva v tomto prípade žiadnu úlohu, pretože legitimované dieťa sa svojimi právami nedotýka príbuzných otca a jeho manželských detí.

Údaje o legitimovaní detí na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi boli zisťované od roku 1925, a z tohto titulu boli zaradené do publikačného plánu od Pohybu 1925 – 1927. České krajiny tieto informácie mali uvádzané už od Pohybu 1919 – 1920.

Prvá tabuľka *Legitimování nemanželských dětí v letech 1925 – 1927* prináša počty legitimácií a legitimovaných detí podľa rodiska, terajšieho bydliska dieťaťa a rozdeľuje deti podľa pohlavia. Tieto všetky údaje sú previazané na župy, súdne respektíve politické okresy a vybrané mestá podľa platného územnosprávneho členenia. V *Pohyboch obyvateľstva* 1928 – 1930, 1931 – 1933 k obsahu tejto tabuľky pribudli ešte manželstvá súdne rozvedené,

rozlúčené a prehlásené za neplatné: *Legitimovaní nemanželských dětí, manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...* (1928 – 1937).

Obrázok č. 36 : Ukážka hlavičky tabuľky Legitimování nemanželských dětí, manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce...¹²³

[illegible]

Tabuľka *Legitimácie podľa počtu detí v roke...*(1925 – 1937) uvádza údaje o počte aktov legitimácie a počtu detí, ktorých sa tento právny úkon dotýkal v danom roku a krajine Československa.

Obrázok č. 37 : Ukážka hlavičky tabuľky Legitimace podle počtu dětí v roce...¹²⁴

Dokončený věk legitimovaných v den legitimování	Úhrnný počet legitimovaných		Rok narození legitimovaných																							
	chlapec	dívka	1900 a dříve		1921		1922		1923		1924		1925		1926		1927		1928		1929					
			chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka	chlapec	dívka				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23				
Čechy																										
méně než 1 rok	1.318	1.306	2	5	1	1	6	2	11	14	8	4	13	7	23	17	41	48	566	582	647	676				
v tom: do 1 měsíce	123	128											2	2	2	4	3	27	23	108	116					
1 — 2 měsíce	140	139											1	1	2	2	1	3	27	23	108	116				
2 — 3 měsíce	167	139	1	1					2	4	1	1	1	2	2	1	3	43	29	99	103					
3 — 6 měsíce	349	360	1	1	1		2	1	4	2	3	1	3	6	6	4	6	114	123	209	219					
6 — 9 měsíců	280	287	1	1	1	1	4	1	3	3	4	1	3	2	5	3	15	15	160	145	97	117				
9 — 12 měsíců	275	249		2	2	1	5	1	2	1	1	1	1	14	14	41	81	872	331	441	406					
1 rok	900	809	8	8	8	8	10	11	12	9	5	10	22	20	216	241	301	288								
2 roky	569	882	8	3	2	3	4	11	12	9	10	10	22	20	216	241	301	288								
3 roky	337	359	5	4	1	6	4	8	8	16	20	18	123	123	176	185										
4 roky	214	281	2	5		3	8	3	17	10	85	84	102	121												
5 — 9 roků	881	857	38	42	48	52	47	967	178	143	77	58														
10 — 14 roků	15	28																								
15 — 19 roků	13	13			19	13																				
20 a více roků	5	6			5	6																				
úhrnem	3.764	3.661	103	112	51	64	76	90	282	211	208	174	271	285	456	474	714	667	1.007	938	647	676				

Nasledujúce tabuľky kombinovali legitimované deti s niektorými vybranými štrukturálnymi znakmi, pričom sa ich forma a obsah pomerne často menil:

V kombinácii s náboženským vyznaním:

¹²³ ČSS z.v. 121, s. 383.

¹²⁴ ČSS zv. 121, s. 389.

Legitimování podle náboženského vyznání v letech...(1925 – 1933)

Legitimování podle náboženského vyznání a roku narození v roce 1934 až 1937

Náboženské vyznání matčino v kombinaci s náboženským vyznáním otce legitimovaných dětí v letech...(1925 – 1933)

Národnost, náboženské vyznání a věk otce a matky legitimovaných dětí v roce 1934 až 1937

V kombinácii s národnosťou:

Národnost matčina v kombinaci s národností otce legitimovaných dětí v letech...(1925 – 1927)

Národnost matčina v kombinaci s počtem legitimovaných dětí v letech...(1925 – 1927)

Národnost matčina v kombinaci s národností otce legitimovaných dětí a s počtem legitimovaných dětí v roce... (1928 – 1933)

Národnost, náboženské vyznání a věk otce a matky legitimovaných dětí v roce 1934 až 1937

V kombinácii s vekom:

Legitimování podle věku v letech...(1925 – 1933)

Věk otce legitimovaných dětí v kombinaci s věkem matčiny v letech...(1925 – 1933)

Národnost, náboženské vyznání a věk otce a matky legitimovaných dětí v roce 1934 až 1937

V kombinácii s povoláním a postavením v povolání:

Povolání a postavení v povolání otce a matky legitimovaných dětí v letech 1925 až 1927

Povolání a sociální příslušnost otce a matky legitimovaných dětí v roce...(1928 – 1937)

Publikované tabuľky o legitimácii nemanželských detí ponúkajú niekoľko možných pohľadov na danú problematiku. Na jednej strane umožňujú analyzovať priestorové rozloženie tohto javu, ďalej charakterizovať

základné štruktúrne znaky osôb, ktoré legitimujú nemanželské deti a v neposlednom rade tiež je možné urobiť náhľad na časovanie legitimizácie detí v závislosti od dĺžky od pôrodu. Práve posledný prípad do určitej miery prináša dôležité informácie o dodatočnej legitimácii nemanželských detí na území medzivojnového Slovenska.

Obrázok č. 38 : Ukážka hlavičky tabuľky Věk otce legitimovaných dětí v kombinaci s věkem matčíným v letech...¹²⁵

Věk matky legitimovaných dětí v dokončených letech	Ohranič. počet legitimací	Věk otce legitimovaných dětí v dokončených letech									Ohranič. počet legitimací	Věk otce legitimovaných dětí v dokončených letech									Ohranič. počet legitimací	Věk otce legitimovaných dětí v dokončených letech								
		v roce 1928										v roce 1929										v roce 1929								
		24 a méně	25	26	27	28	29	30 a více	24 a méně	25		26	27	28	29	30 a více	24 a méně	25	26	27		28	29	30 a více						
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		10	11	12	13	14	15	16	17	18		19	20	21	22	23	24	25		
Čechy																														
16 a méně.	11	7	4	—	—	—	—	—	—	5	4	1	—	—	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—			
17—19 . . .	485	329	134	16	2	1	1	2	499	329	156	10	2	—	1	1	440	317	100	18	4	1	—	—	—	—	—			
20—24 . . .	3.291	1.830	1.282	173	30	12	4	10	3.310	1.898	1.213	154	31	10	8	4	3.147	1.734	1.202	187	28	14	5	2	—	—				
25—29 . . .	1.826	445	963	211	84	25	14	14	1.821	440	951	304	78	27	12	9	1.897	401	878	314	66	21	9	1	8	—				
30—34 . . .	591	38	155	193	99	52	30	24	571	42	172	178	94	40	28	24	540	32	162	132	81	41	29	22	—	—				
35—39 . . .	274	6	12	33	67	65	33	48	267	4	29	49	70	27	38	40	236	5	23	43	57	53	31	44	—	—				
40—44 . . .	105	—	6	15	18	26	11	29	131	1	7	20	19	28	20	36	99	—	4	11	10	22	22	30	—	—				
45—49 . . .	43	—	1	3	5	6	1	8	20	96	1	—	1	2	5	9	18	40	—	2	5	1	3	5	24	—				
50 a více .	28	—	—	1	—	1	1	25	12	—	—	—	—	1	1	10	17	—	—	—	—	1	3	13	—	—				
úhrnem . .	6.684	2.655	2.507	765	305	178	102	172	6.642	2.716	2.529	714	296	138	107	142	6.249	2.495	2.371	740	242	156	104	143	—	—				

¹²⁵ ČSS z v. 121, s. 391.

ZÁVER

Pohyby obyvateľstva v Československé republike v letech.... predstavujú hlavný a nezastupiteľný zdroj údajov pre poznanie populačného vývoja obyvateľstva Československa v medzivojnovom období. Len vďaka nim je možné analyzovať vývoj základných demografických procesov ako je sobášnosť, plodnosť, úmrtnosť a rozvodovosť v populácii Slovenska v rokoch 1919 až 1937 a tiež ich prípadne porovnať s ostatnými krajinami bývalého Československa.

Okrem bohatého informačného obsahu, ktorý v mnohých aspektoch pokrýva nielen celokrajinské zriadenie, ale poskytuje tiež informácie o regionálnych celkoch a najväčších sídlach jednotlivých krajín medzivojnového Československa, umožňuje tiež pohľad na vývoj a systém zberu štatistických údajov, na jeho formovanie a tiež zmeny v obsahu. Pohyby obyvateľstva tak nie sú len zdrojmi údajov demografickej povahy, ale poskytujú tiež pohľad na vývoj demografickej štatistiky na území Československa v rokoch 1919 až 1937.

Výpovedná hodnota *Pohybov obyvateľstva* predurčuje ich využitie ako základného prameňa pre vedecké, či vedecko – populárne práce zamerané predovšetkým na analýzu demografickej reprodukcie populácií jednotlivých krajín Československa s určitými limitovanými možnosťami pre aplikáciu na nižšie regionálne útvary.

Práca sa snažila stručne priblížiť a charakterizovať pramenné diela medzivojnovkej československej štatistiky s aplikáciou na územie Slovenska. Okrem toho sme v niektorých prípadoch upozornili na určité úskalia, možnosti a obmedzenia použitia týchto údajov pre bežnú demografickú analýzu. Ďalšou snahou bude pokračovať analýzou pramenných diel

zachytávajúcích územie Slovenska do vzniku Československej republiky a po druhej svetovej vojne.

ZOZNAM OBRÁZKOV

<i>Obrázok č. 5 : Ukážka sčítacieho lístku oddavkového</i>	<i>42</i>
<i>Obrázok č. 6 : Ukážka sčítacieho lístku rodného</i>	<i>44</i>
<i>Obrázok č. 7 : Ukážka sčítacieho lístku o legitimácii</i>	<i>46</i>
<i>Obrázok č. 8 : Ukážka sčítacieho lístku úmrtného</i>	<i>48</i>
<i>Obrázok č. 9 : Ukážka inštrukcií pre matričné úrady o poskytovaní údajov pre štatistiku pohybu obyvateľstva</i>	<i>52</i>
<i>Obrázok č. 10 (pokračovanie): Ukážka inštrukcií pre matričné úrady o poskytovaní údajov pre štatistiku pohybu obyvateľstva</i>	<i>53</i>
<i>Obrázok č. 11 : Ukážka hlavičky tabuľky I. prehľad prirodzenej meny obyvateľstva.....</i>	<i>60</i>
<i>Obrázok č. 12 : Ukážka hlavičky tabuľky rodinný stav a vek ženíchov a nevestin v roku... ..</i>	<i>61</i>
<i>Obrázok č. 13 : Ukážka hlavičky tabuľky Vek ženíchov a nevestin v roku... ..</i>	<i>64</i>
<i>Obrázok č. 14 : Ukážka hlavičky tabuľky Rodinný stav ženicha a nevesty v roku.....</i>	<i>65</i>
<i>Obrázok č. 15 : Ukážka hlavičky tabuľky Pořadí sňatku, doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství a počet dětí ovdovělých ženichů a nevěst</i>	<i>67</i>
<i>Obrázok č. 16 : Ukážka hlavičky tabuľky Pořadí sňatku, doba uplynulá od rozvázání předcházejícího manželství a počet dětí rozloučených ženichů a nevěst</i>	<i>67</i>
<i>Obrázok č. 17 : Ukážka hlavičky tabuľky Náboženské vyznání ženichovo a nevěstino v roce... ..</i>	<i>69</i>
<i>Obrázok č. 18 : Ukážka hlavičky tabuľky Povolání ženichovo v kombinaci s měsícem sňatku</i>	<i>69</i>

<i>Obrázok č. 19 : Ukážka hlavičky tabuľky Povolání ženichovo v kombinaci s jeho věkem</i>	<i>71</i>
<i>Obrázok č. 20 : Ukážka hlavičky tabuľky Povolání ženichovo v kombinaci s povoláním nevěstíným</i>	<i>72</i>
<i>Obrázok č. 21: Ukážka hlavičky tabuľky Narodení podľa pohlavia, vitality a legitimacy .75</i>	
<i>Obrázok č. 22 : Ukážka hlavičky tabuľky Narodení manželští podle věku matčina a otcova v kombinaci s pohlavím a vitalitou v roce... ..</i>	<i>80</i>
<i>Obrázok č. 23 : Ukážka hlavičky tabuľky Narodení nemanželští podle věku matčina, pohlaví a vitality v roce... ..</i>	<i>80</i>
<i>Obrázok č. 24 : Ukážka hlavičky tabuľky Narodení manželští podľa povolania, postavenia v povolání a věku otcovo v roku.... ..</i>	<i>81</i>
<i>Obrázok č. 25 : Ukážka hlavičky tabuľky Poradie manželsky narodeného dieťaťa v kombinácii s dobou uplynulou od sňatku v roku... ..</i>	<i>83</i>
<i>Obrázok č. 26 : Ukážka hlavičky tabuľky Poradie, legitimita a vitalita narodeného dieťaťa v kombinácii s dobou uplynulou od predchádzajúceho pôrodu v roku... ..</i>	<i>85</i>
<i>Obrázok č. 27 : Ukážka hlavičky tabuľky Pořadí a legitimita narozeného dítěte v kombinaci s věkem matčíným v roce.....</i>	<i>86</i>
<i>Obrázok č. 28 : Ukážka hlavičky tabuľky Úmrtnost kojencov, dětí do 5 rokov a osôb starších 5 rokov v roku... ..</i>	<i>89</i>
<i>Obrázok č. 29 : Ukážka hlavičky tabuľky Zomrelí podľa příčin úmrtia v kombinácii s věkom a pohlavím v roku... ..</i>	<i>93</i>
<i>Obrázok č. 30 : Ukážka hlavičky tabuľky Zemřelí podle věku, roku narození, pohlaví a legitimacy v roce... ..</i>	<i>95</i>
<i>Obrázok č. 31 : Ukážka hlavičky tabuľky Zemřelí podle měsíce úmrtí v kombinaci s věkem a pohlavím v roce.....</i>	<i>98</i>
<i>Obrázok č. 32 : Ukážka hlavičky tabuľky Zemřelí podle povolání v kombinaci s věkem a pohlavím v roce.....</i>	<i>100</i>
<i>Obrázok č. 33 : Ukážka hlavičky tabuľky Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle věku manželů v roce... ..</i>	<i>106</i>

Obrázok č. 34 : Ukážka hlavičky tabuľky Manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná podle svého trvání, počtu a stáří dětí z nich vzešlých a na živu jsoucích v roce...109

Obrázok č. 35: Ukážka hlavičky tabuľky Manželství soudně rozvedená v řízení sporném a rozloučená podle žadatele a viny v kombinaci s důvody rozvodu neb rozluky v roce...110

*Obrázok č. 36 : Ukážka hlavičky tabuľky Legitimování nemanželských dětí, manželství soudně rozvedená, rozloučená a prohlášená za neplatná v roce.....*115

Obrázok č. 37 : Ukážka hlavičky tabuľky Legitimace podle počtu dětí v roce...115

*Obrázok č. 38 : Ukážka hlavičky tabuľky Věk otce legitimovaných dětí v kombinaci s věkem matčíným v letech.....*117

ZOZNAM TABULIEK

<i>Tabuľka č. 1 : Prehľad municipiálnych miest a miest so zriadeným magistrátom na Slovensku</i>	<i>57</i>
<i>Tabuľka č. 2 : Prehľad miest a obcí, za ktoré boli publikované údaje v Pohyboch obyvateľstva na Slovensku</i>	<i>58</i>
<i>Tabuľka č. 3 : Skupiny povolania používané v Pohyboch obyvateľstva v rokoch 1919 – 1930</i>	<i>70</i>
<i>Tabuľka č. 4 : Triedy povolania používané v Pohyboch obyvateľstva v rokoch 1928 – 1937</i>	<i>71</i>
<i>Tabuľka č. 5 : Klasifikácia povolania neviest</i>	<i>73</i>
<i>Tabuľka č. 6 : Základná klasifikácia príčin smrti používaná v Pohyboch obyvateľstva v rokoch 1919 – 1937</i>	<i>94</i>

ZOZNAM LITERATÚRY

- HETÉNYI, Martin. *Slovensko-maďarské pomedzie v rokoch 1938 – 1945*. Nitra : FiF UKF, 2008.
- HETÉNYI, Martin. Život obyvateľov na slovensko-maďarskom pohraničí po viedenskej arbitráži v roku 1938. In: *České, slovenské a československé dejiny 20. storočia : Osudové osmičky v našich dejinách*. Zost. J. Mervart, J. Štěpán. Ústí nad Orlicí : OFTIS, 2008, s. 149-160.
- JANAS, Karol. K problematike hraničných sporov s Nemeckou ríšou v rokoch 1938 – 1943 v Bratislave a okolí. In: *Bratislava*, r. 16, 2004, s. 121-128.
- JANAS, Karol. Poľské požiadavky voči Československu v roku 1938 a ich dopad na poľsko-moravsko-slovenské pomedzie. In: *České, slovenské a československé dejiny 20. storočia : Osudové osmičky v našich dejinách*. Zost. J. Mervart, J. Štěpán. Ústí nad Orlicí : OFTIS, 2008, s. 171-178.
- JANAS, Karol. Slovensko-poľské územné spory a spôsoby ich riešenia v severozápadnom Slovensku v rokoch 1938 – 1939. In: *Vlastivedný zborník Považia*, r. XXII, 2004, s. 93-103.
- MAJTÁN, Milan. *Názvy obcí Slovenskej republiky : Vývin v rokoch 1773 – 1997*. Bratislava : Veda, 1998.
- PAVLÍK a kol. *Základy demografie*. Praha : Academia, 1986.
- POHYB obyvateľstva v bývalom Československu v letech 1934 – 1937. In: *Československá statistika* sv. 163. Řada XIV., sešit 7. Praha : Státní statistický úřad, 1941.
- POHYB obyvateľstva v Československej republike v letech 1919 – 1920. In: *Československá statistika* sv. 53, Řada XIV., sešit 1. Praha : Státní statistický úřad, 1929.

- POHYB obyvateľstva v Československej republike v letech 1921 – 1922. In: *Československá statistika* sv. 59, Řada XIV., sešit 2. Praha : Státní statistický úřad, 1929.
- POHYB obyvateľstva v Československej republike v letech 1923 – 1924. In: *Československá statistika* sv. 63. Řada XIV., sešit 3. Praha : Státní statistický úřad, 1930.
- POHYB obyvateľstva v Československej republike v letech 1925 – 1927. In: *Československá statistika* sv. 77. Řada XIV., sešit 4. Praha : Státní statistický úřad, 1932.
- POHYB obyvateľstva v Československej republike v letech 1928 – 1930. In: *Československá statistika* sv. 121. Řada XIV., sešit 5. Praha : Státní statistický úřad, 1936.
- POHYB obyvateľstva v Československej republike v letech 1931 – 1933. In: *Československá statistika* sv. 145. Řada XIV., sešit 6. Praha : Státní statistický úřad, 1938.
- ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol. *Náčrt vývoja sobášnosti na Slovensku v rokoch 1919 – 1937*. Bratislava : STIMUL, 2008.
- ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol. *Plodnosť a celková reprodukcia obyvateľstva Slovenska v rokoch 1919 – 1937*. Bratislava : STIMUL, 2008.
- ŠPROCHA, Branislav – TIŠLIAR, Pavol: *Vývoj úmrtnosti na Slovensku v rokoch 1919 – 1937*. Bratislava : STIMUL, 2008.
- ŠPROCHA, Branislav. *Tabuľky sobášnosti slobodných a tabuľky rozvodovosti podľa dĺžky trvania manželstva na Slovensku v rokoch 1996 – 2007*. Bratislava : INFOSTAT, 2008.
- TIŠLIAR, Pavol. Náčrt postavenia okresných úradov na Slovensku počas krajského zriadenia (1928 – 1939). In: *HISTORICA*, roč. XLV, Bratislava 2002, s. 219-223.
- TIŠLIAR, Pavol. Okresná správa na Slovensku počas I. ČSR. In: *HISTORICA*, roč. XLVI. Bratislava : Univerzita Komenského, 2005, s. 147-185.
- Zbierka zákonov a nariadení v republike Československej 1918 – 1938.

Názov: **Údaje o prirodzenej mene obyvateľstva Slovenska publikované v**
Pohyboch obyvateľstva Československa v rokoch 1919 – 1937
(analyticko-metodická príručka)

Autori: © **Mgr. Branislav Šprocha - © Doc. PhDr. Pavol Tišliar, PhD.**

Vydal: **INFOSTAT**

Bratislava 2009

Vydanie: **1. vydanie**

Rozsah: **127 s.**

ISBN 978-80-89398-09-6